

Molekulární mechanismy příjmu makro a mikroelementů rostlinami

Review

de Bang TC, Husted S, Laursen KH, Persson DP, Schjoerring JK. The molecular-physiological functions of mineral macronutrients and their consequences for deficiency symptoms in plants. *New Phytol.* 2021;229(5):2446-2469. doi:10.1111/nph.17074.

Jia Z, Giehl RFH, von Wirén N. Nutrient-hormone relations: Driving root plasticity in plants. *Mol Plant.* 2022;15(1):86-103. doi:10.1016/j.molp.2021.12.004

Sasaki A, Yamaji N, Ma JF. Transporters involved in mineral nutrient uptake in rice. *J Exp Bot.* 2016;67(12):3645-3653. doi:10.1093/jxb/erw060

E. Tylová (2011): Minerální výživa rostlin. Přednáška na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy http://kfrserver.natur.cuni.cz/lide/edmunz/mineral/webove_stranky/index.htm

Rostliny a prvky: minerální výživa rostlin

skupina	IA	IIA	IIIB	IVB	VB	VIB	VII B	VIII B	VIII B	VIII B	IB	IIB	IIIA	IVA	VA	VIA	VIIA	VIIIA
perioda																		
1	1 H vodík																	2 He helium
2	3 Li lithium	4 Be beryllium											5 B bor	6 C uhlík	7 N dusík	8 O kyslík	9 F fluor	10 Ne neon
3	11 Na sodík	12 Mg hořčík											13 Al hliník	14 Si křemík	15 P fosfor	16 S síra	17 Cl chlor	18 Ar argon
4	19 K draslík	20 Ca vápník	21 Sc skandium	22 Ti titan	23 V vanad	24 Cr chrom	25 Mn mangan	26 Fe železo	27 Co kobalt	28 Ni nikl	29 Cu měď	30 Zn zinek	31 Ga gallium	32 Ge germanium	33 As arsen	34 Se selen	35 Br brom	36 Kr krypton
5	37 Rb rubidium	38 Sr stroncium	39 Y yttrium	40 Zr zirkonium	41 Nb niob	42 Mo molybden	43 Tc technecium	44 Ru ruthenium	45 Rh rhodium	46 Pd palladium	47 Ag stříbro	48 Cd kadmium	49 In indium	50 Sn cín	51 Sb antimon	52 Te tellur	53 I jod	54 Xe xenon
6	55 Cs cesium	56 Ba baryum	57 La * lanthan	72 Hf hafnium	73 Ta tantal	74 W wolfram	75 Re rhenium	76 Os osmium	77 Ir iridium	78 Pt platina	79 Au zlato	80 Hg rtuť	81 Tl thallium	82 Pb olovo	83 Bi bismut	84 Po polonium	85 At astat	86 Rn radon
7	87 Fr francium	88 Ra radium	89 Ac ** aktinium	104 Rf rutherfordium	105 Db dubnium	106 Sg seaborgium	107 Bh bohrium	108 Hs hassium	109 Mt meitnerium	110 Ds darmstadtium	111 Rg roentgenium	112 Cn kopernicium	113 Uut ununtrium	114 Uuq ununquadium	115 Uup ununpentium	116 Uuh ununhexium	117 Uus ununseptium	118 Uuo ununoctium

* lanthanoidy

** aktinoidy

58 Ce cer	59 Pr praseodym	60 Nd neodym	61 Pm promethium	62 Sm samarium	63 Eu europium	64 Gd gadolinium	65 Tb terbium	66 Dy dysprosium	67 Ho holmium	68 Er erbio	69 Tm thulium	70 Yb ytterbium	71 Lu lutecium
90 Th thorium	91 Pa protaktinium	92 U uran	93 Np neptunium	94 Pu plutonium	95 Am amerícium	96 Cm curium	97 Bk berkelium	98 Cf kalifornium	99 Es einsteinium	100 Fm fermium	101 Md mendelevium	102 No nobellium	103 Lr lawrencium

79
Au
zlato
protonové číslo prvku
značka prvku
český název prvku

Makroživiny Nezbytné pro život rostlin. Obsah prvku v rostlině je minimálně 1 g na 1 kg sušiny.

Mikroživiny Nezbytné pro život rostlin. Obsah prvku v rostlině je maximálně 0,1 g na 1 kg sušiny.

Benefiční prvky Mají příznivý vliv na růst rostlin. Některé z nich mohou být nezbytné pro určité rostlinné druhy.

Těžké kovy Vyskytují se v životním prostředí (přirozeně nebo jako znečištění způsobené lidskou činností) a pro rostliny jsou **jedovaté**.

Mikroživiny nebo benefiční prvky, které ve vysokých koncentracích působí na rostliny jako jedovaté těžké kovy.

Hliník má na většinu rostlin účinky typické pro těžké kovy. Existují ale výjimky, kdy jeho nízké koncentrace podporují růst (např. u řepy cukrovky a čajovníku).

Ústav experimentální
botaniky AV ČR, v. v. i.

zpracoval Jan Kolář, Ph. D.,
Ústav experimentální botaniky AV ČR
www.ueb.cas.cz/cs
www.facebook.com/UEBavcr

použitá literatura:

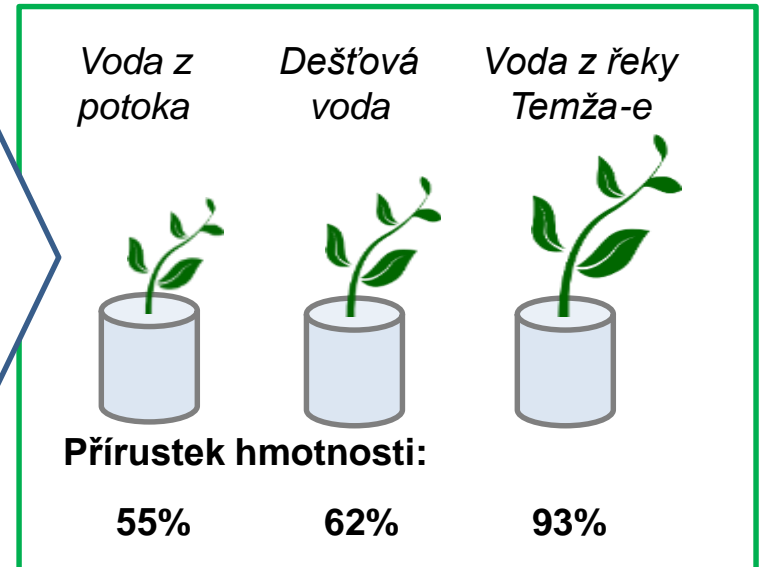
N. A. Campbell, J. B. Reece (2006): Biologie. Computer Press, Brno
S. Procházka et. al. (1998): Fyziologie rostlin. Academia, Praha
L. Pavlová (2006): Fyziologie rostlin. Karolinum, Praha
E. Tylová (2011): Minerální výživa rostlin. Přednáška na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, http://kfrserver.natur.cuni.cz/lide/edmunz/mineral/webove_stranky/index.htm

“Země, ne voda, je hmota ze které jsou postaveny rostliny”

D. Woodward porovnal růst rostlin ve vodě obsahující různé množství „minerální“ hmoty, pro otestování hypotézy jestli k růstu stačí voda

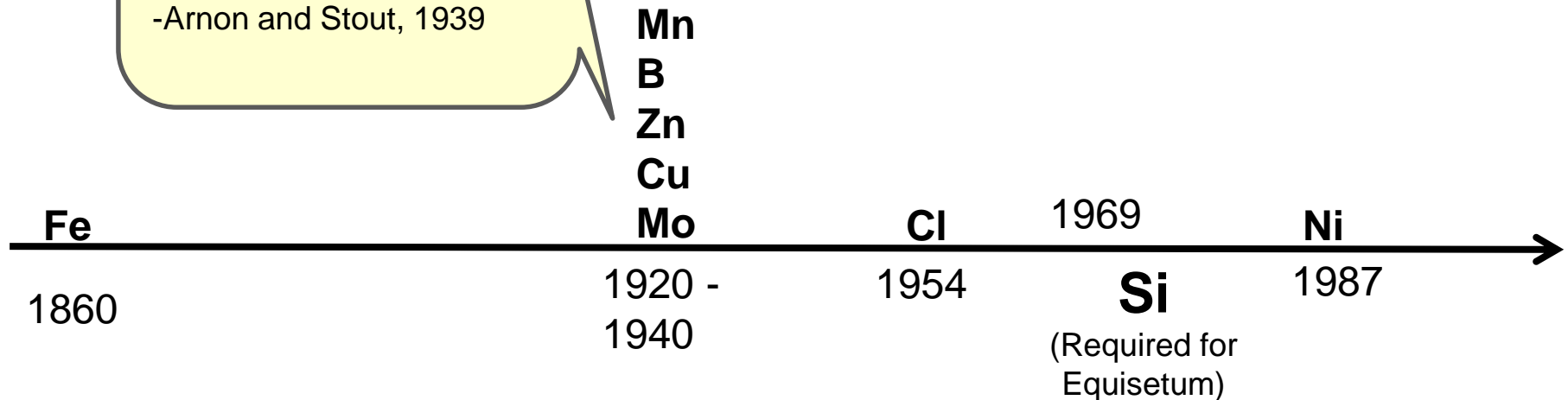
“Some thoughts and experiments concerning vegetation” (1699)

Mikronutrienty jsou esenciální alespoň pro jeden rostlinný druh

“Element je esenciální, pokud jeho absence znemožňuje rostlině dokončit svůj životní cyklus”

-Arnon and Stout, 1939

Rok, kdy se jednotlivé prvky potvrdili jako esenciální

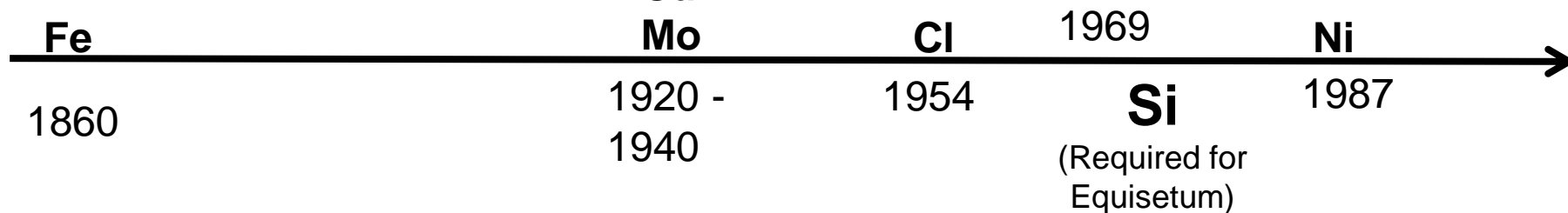
Mikronutrienty jsou esenciální alespoň pro jeden rostlinný druh

"Element je esenciální, pokud jeho absence znemožňuje rostlině dokončit svůj životní cyklus"

-Arnon and Stout, 1939

Mn
B
Zn
Cu
Mo

- vyšší rostliny potřebují k přežití a vývoji nejméně 17 základních minerálních prvků
- kromě toho jsou prospěšné prvky, jako je selen (Se) a křemík (Si), důležité pro optimální růst a produkci plodin

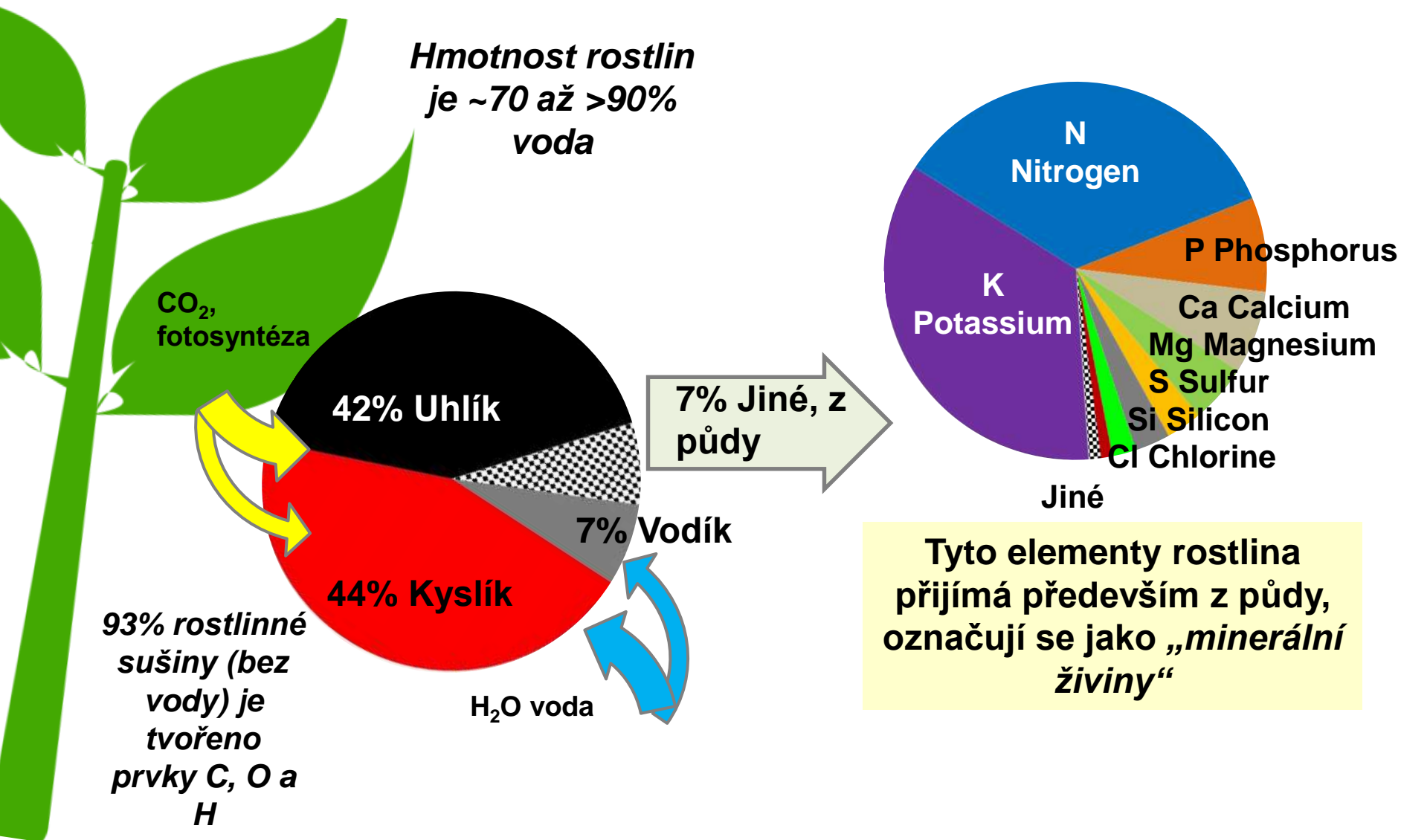

Rok, kdy se jednotlivé prvky potvrdili jako esenciální

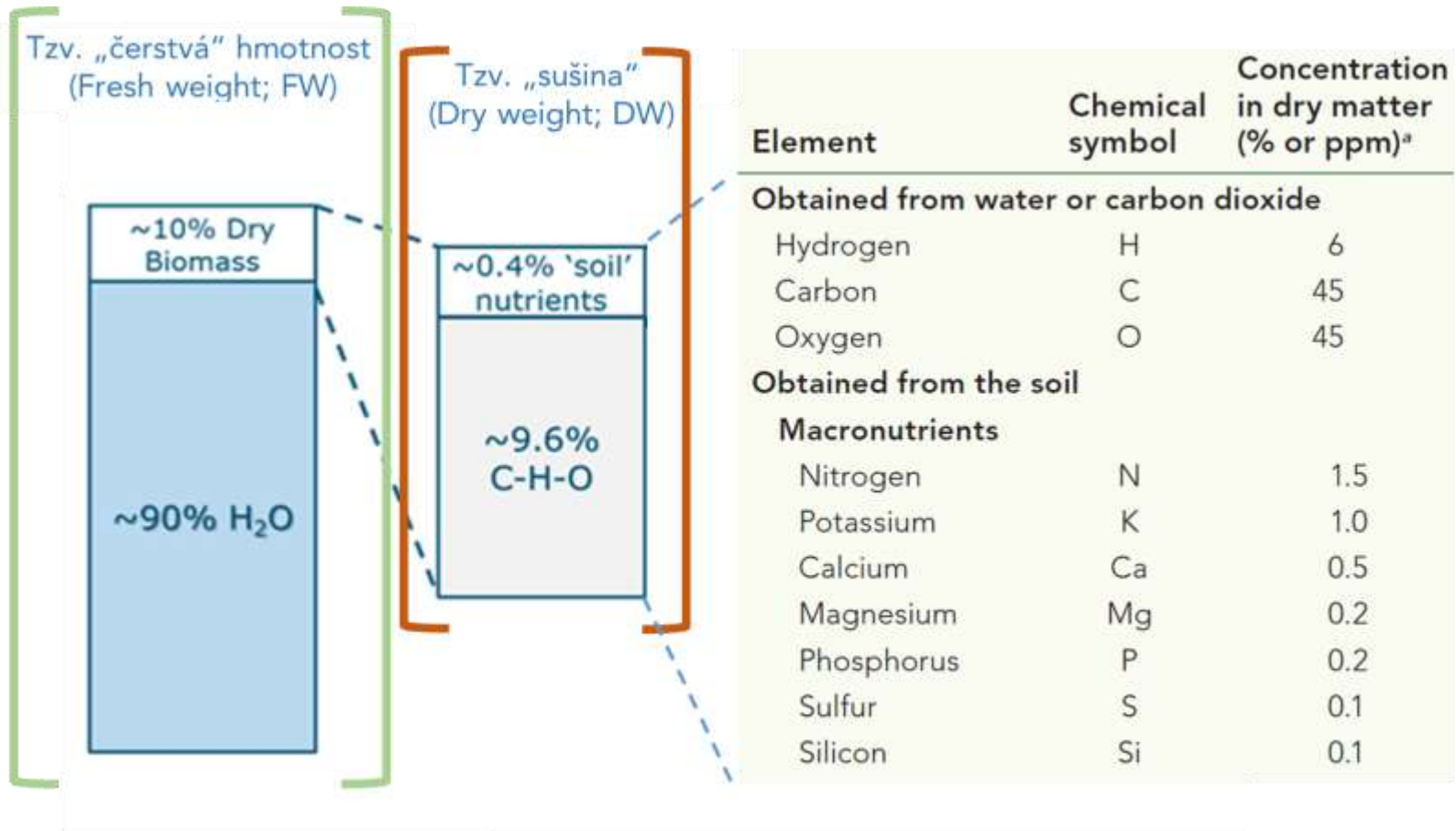
Rostliny jsou hlavním zdrojem minerálů pro ostatní (zejména vyšší) formy života

- minerální živiny neustále kolují ve všech organismech, do biosféry se ale dostávají převážně prostřednictvím kořenových systémů rostlin, takže rostliny v jistém smyslu působí jako "těžaři" zemské kůry
- hlavní úlohu v procesu získávání minerálů hraje velký povrch kořenů a jejich schopnost absorbovat anorganické ionty v nízkých koncentracích z půdního roztoku/směsi
- po vstřebání kořeny jsou minerální prvky přenášeny do různých částí rostliny, kde plní řadu biologických funkcí
- na získávání minerálních živin se spolu s kořeny často podílejí i další organismy, například mykorhizní houby a bakterie vázající dusík

Elementární složení rostlin

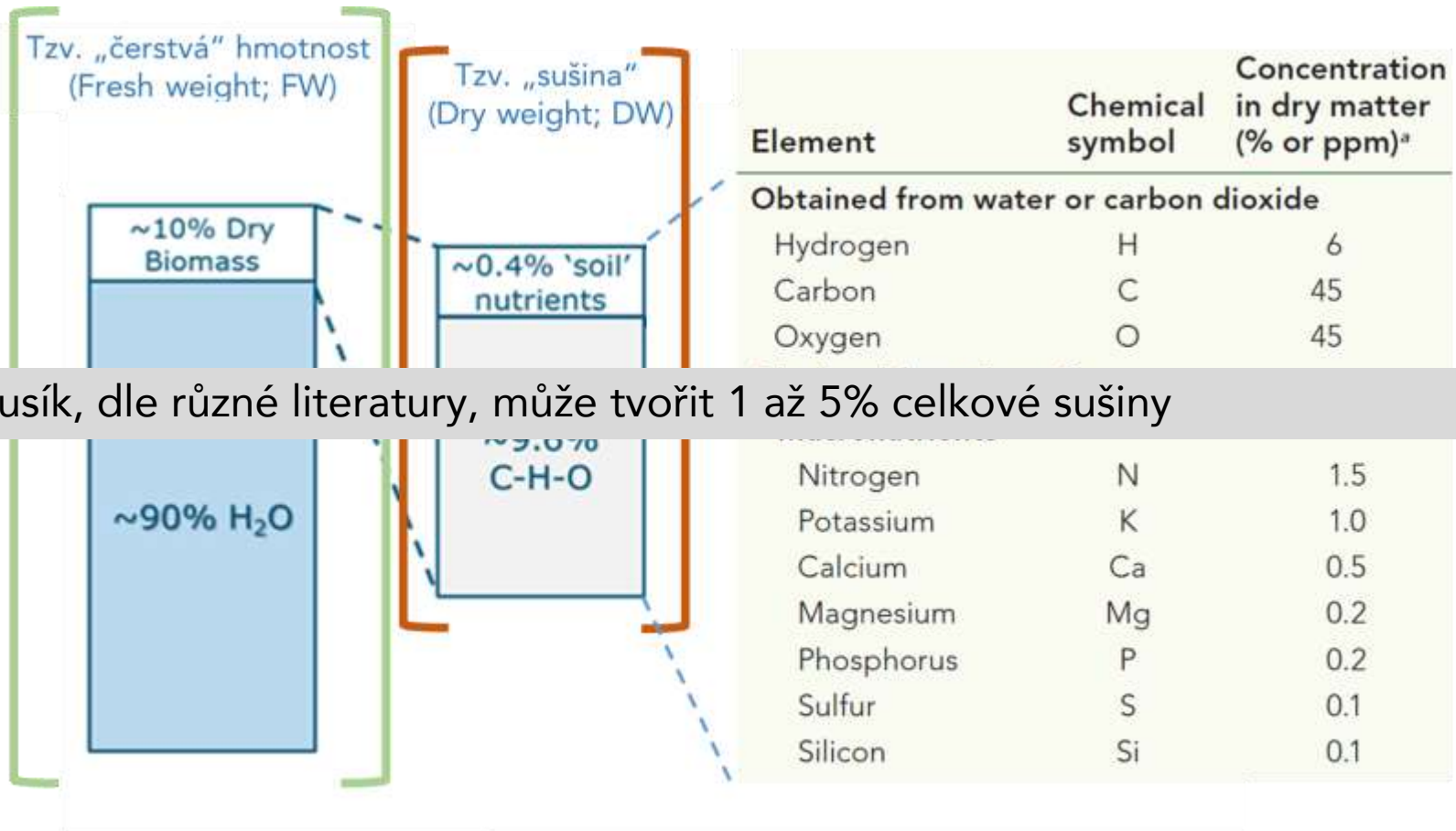

Elementární složení rostlin

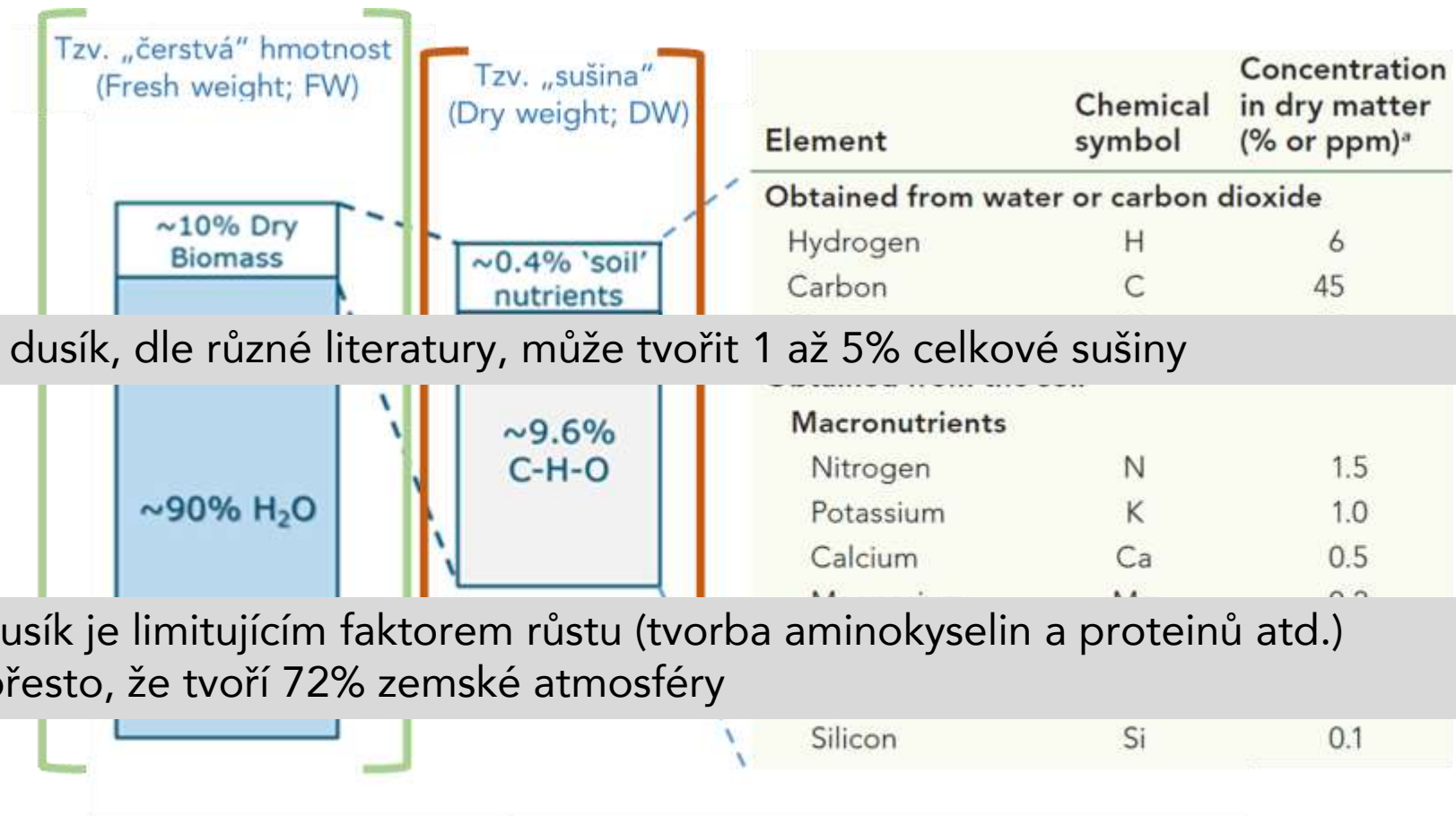

Elementární složení rostlin

- dusík, dle různé literatury, může tvořit 1 až 5% celkové sušiny

Elementární složení rostlin

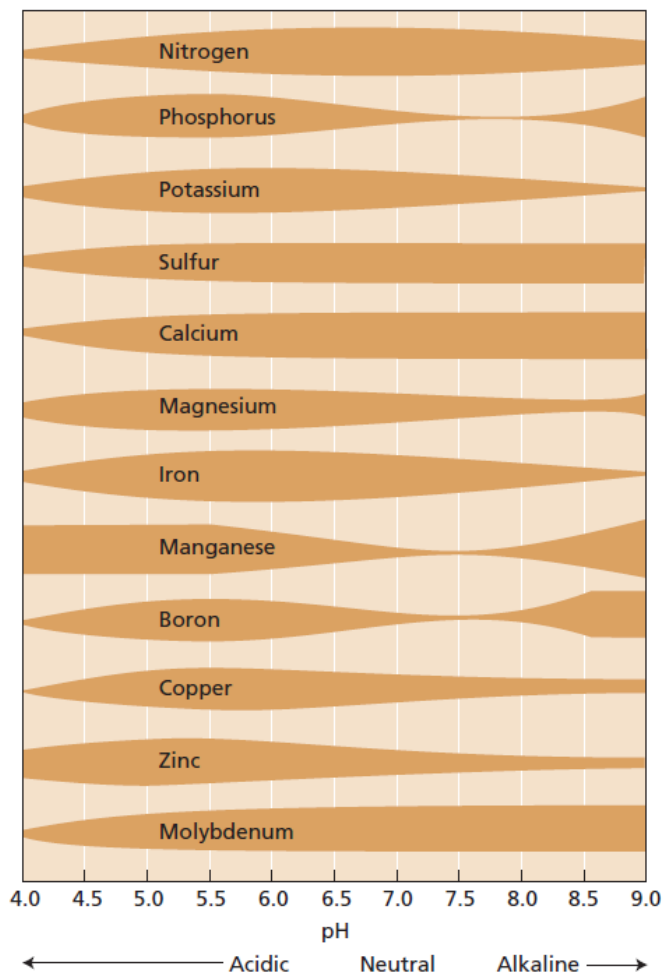

- dusík, dle různé literatury, může tvořit 1 až 5% celkové sušiny

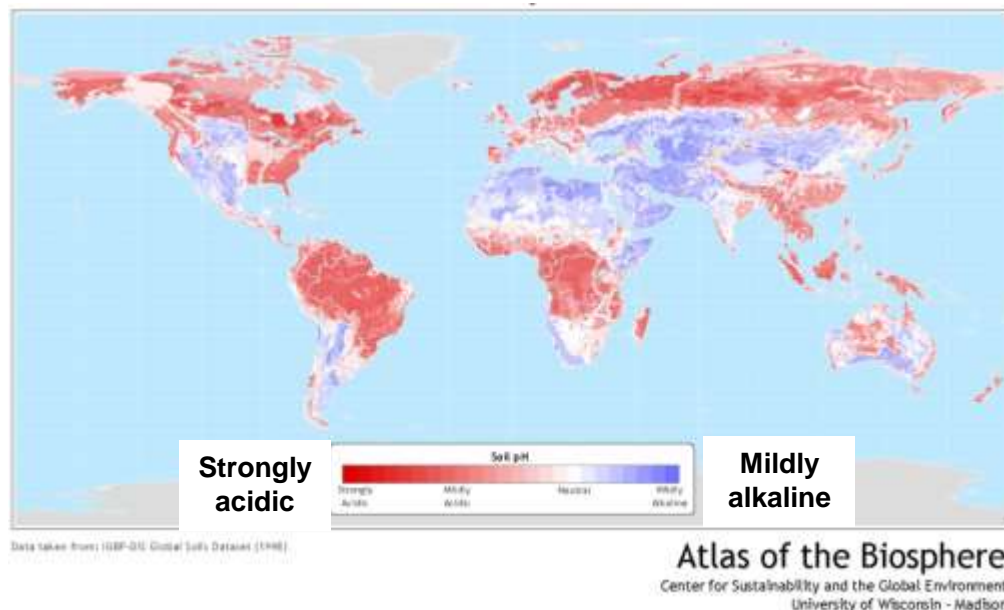
- dusík je limitujícím faktorem růstu (tvorba aminokyselin a proteinů atd.) přesto, že tvoří 72% zemské atmosféry

Jejich absorbovatelnost je vysoce závislá na pH půdy

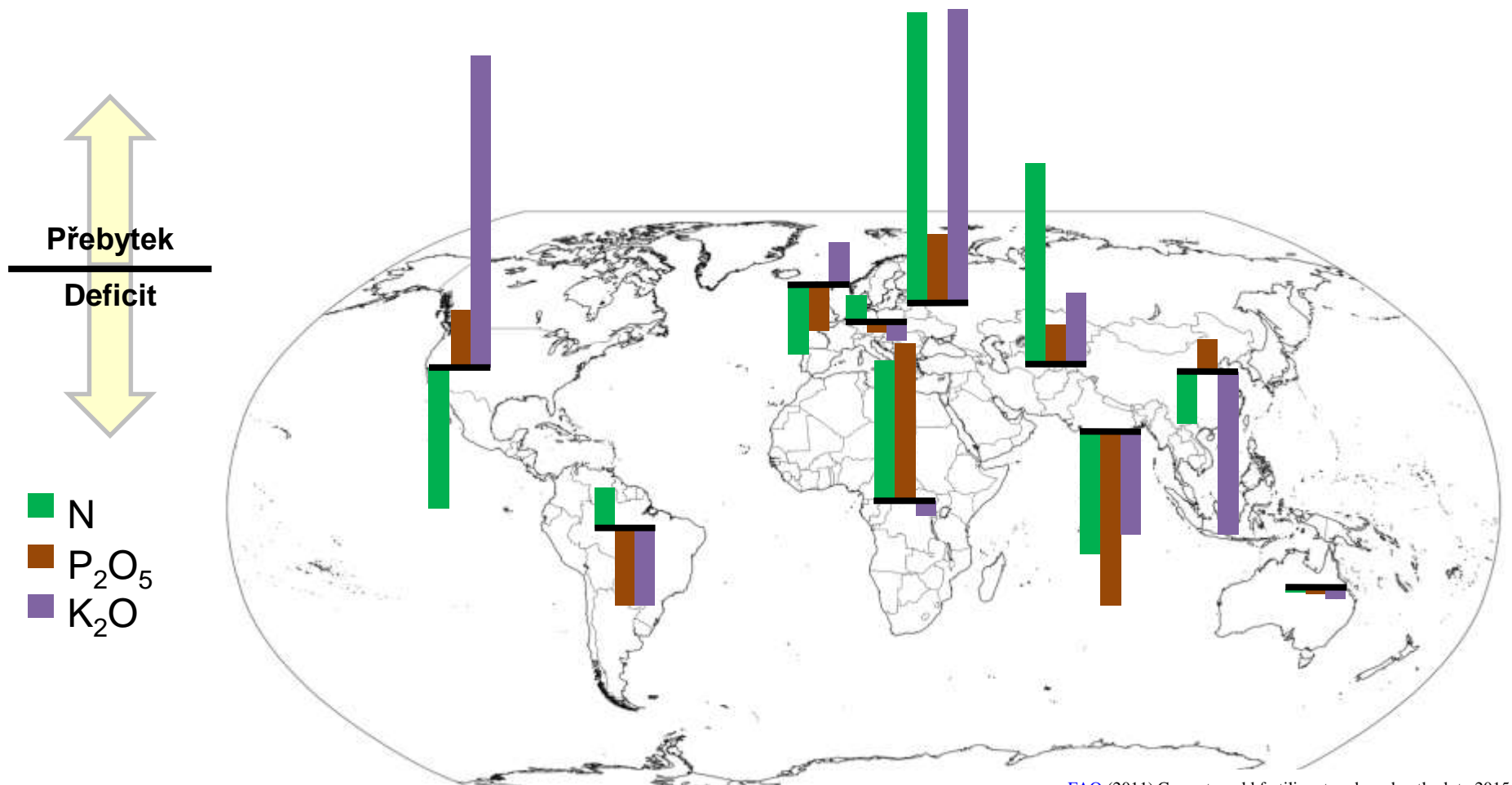
Dostupnost živin v závislosti od pH

Kromě několika výjimek rostliny rostou nejlépe v slabě-alkalickém prostředí, které je pro příjem živin nejvhodnější. U víc kyselých půd je tento efekt negován zvýšenou rozpustností a zvýšeným nespecifickým příjmem např. hliníku.

Distribuce živin v půdě není na planetě rovnoměrná

Rostliny přijímají živiny většinou ve formě kationtů nebo aniontů

Makroprvky

μmol / g (dry wt)	Element	Přijímána forma
250	Potassium (K)	K^+
1000	Nitrogen (N)	NO_3^- , NH_4^+
60	Phosphorus (P)	HPO_4^{2-} , $H_2PO_4^-$
30	Sulfur (S)	SO_4^{2-}
80	Magnesium (Mg)	Mg^{2+}
125	Calcium (Ca)	Ca^{2+}

Mikroprvky

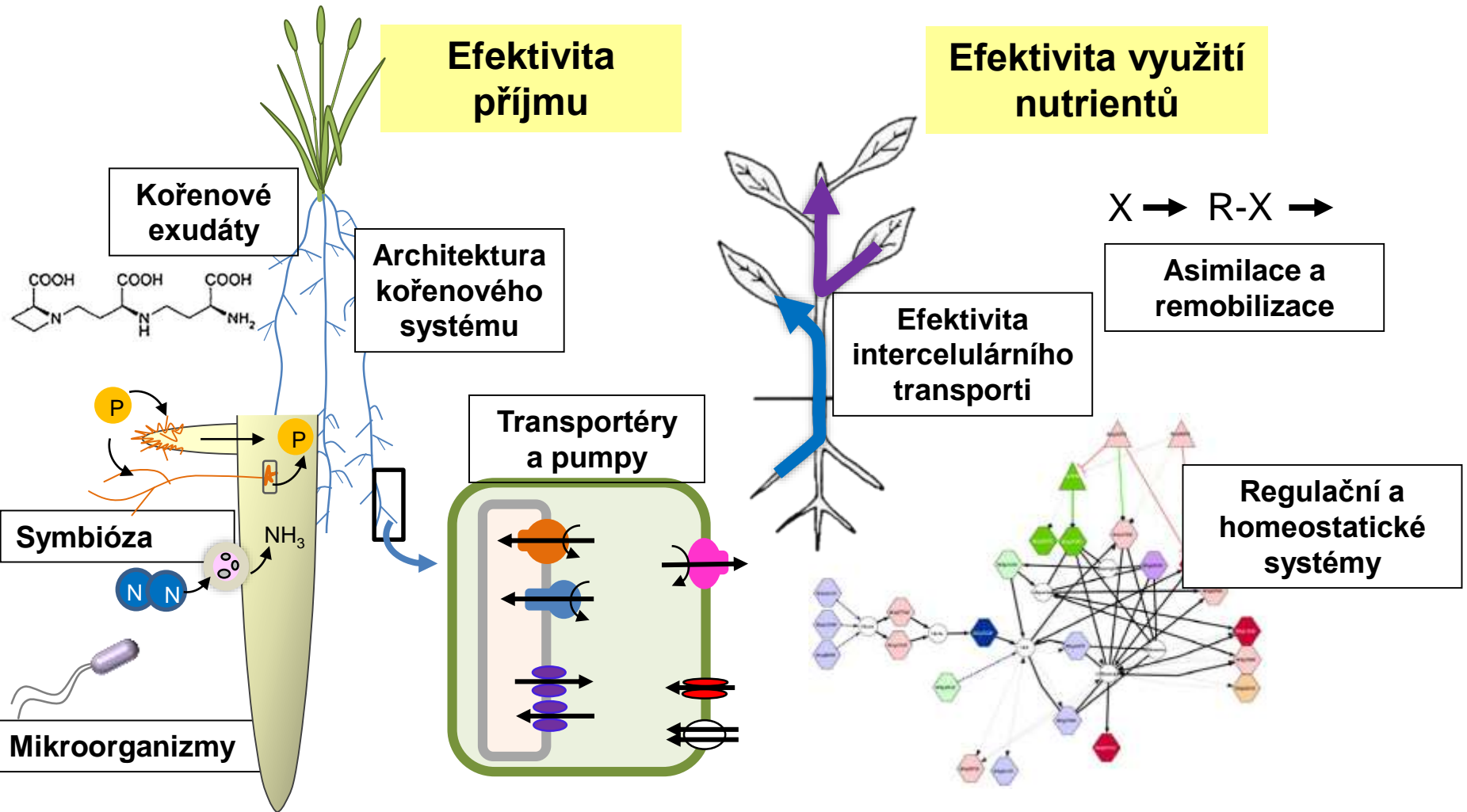
μmol / g (dry wt)	Element	Přijímána forma
2	Iron (Fe)	Fe^{3+} , Fe^{2+}
0.002	Nickel (Ni)	Ni^+
1	Manganese (Mn)	Mn^{2+}
0.1	Copper (Cu)	Cu^{2+}
0.001	Molybdenum (Mo)	MoO_4^{2-}
2	Boron (B)	H_3BO_3
3	Chlorine (Cl)	Cl^-
0.3	Zinc (Zn)	Zn^{2+}

Nabité ionty vyžadují transportní proteiny k překonání membrán

See Taiz, L. and Zeiger, E. (2010) Plant Physiology. Sinauer Associates; Marschner, P. (2012) [Mineral Nutrition of Higher Plants](#). Academic Press, London

Dry wt – suchá váha, sušina

Příjem, asimilace a utilizace živin zahrňuje velké množství procesů

Příjem živin

- Příjem probíhá dvěma základními cestami – symplastem a apoplastem
- u apoplastu je regulován jeho složením a apoplastickými bariérami (Casp. proužek, endoderma, exoderma, sklerenchymatické vrstvy)

Živiny musí být transportovány skrz membrány aby vstoupili do rostliny

Vstup skrz membránu do buňky kořenových vlásků

Symplastická nebo transcelulární cesta

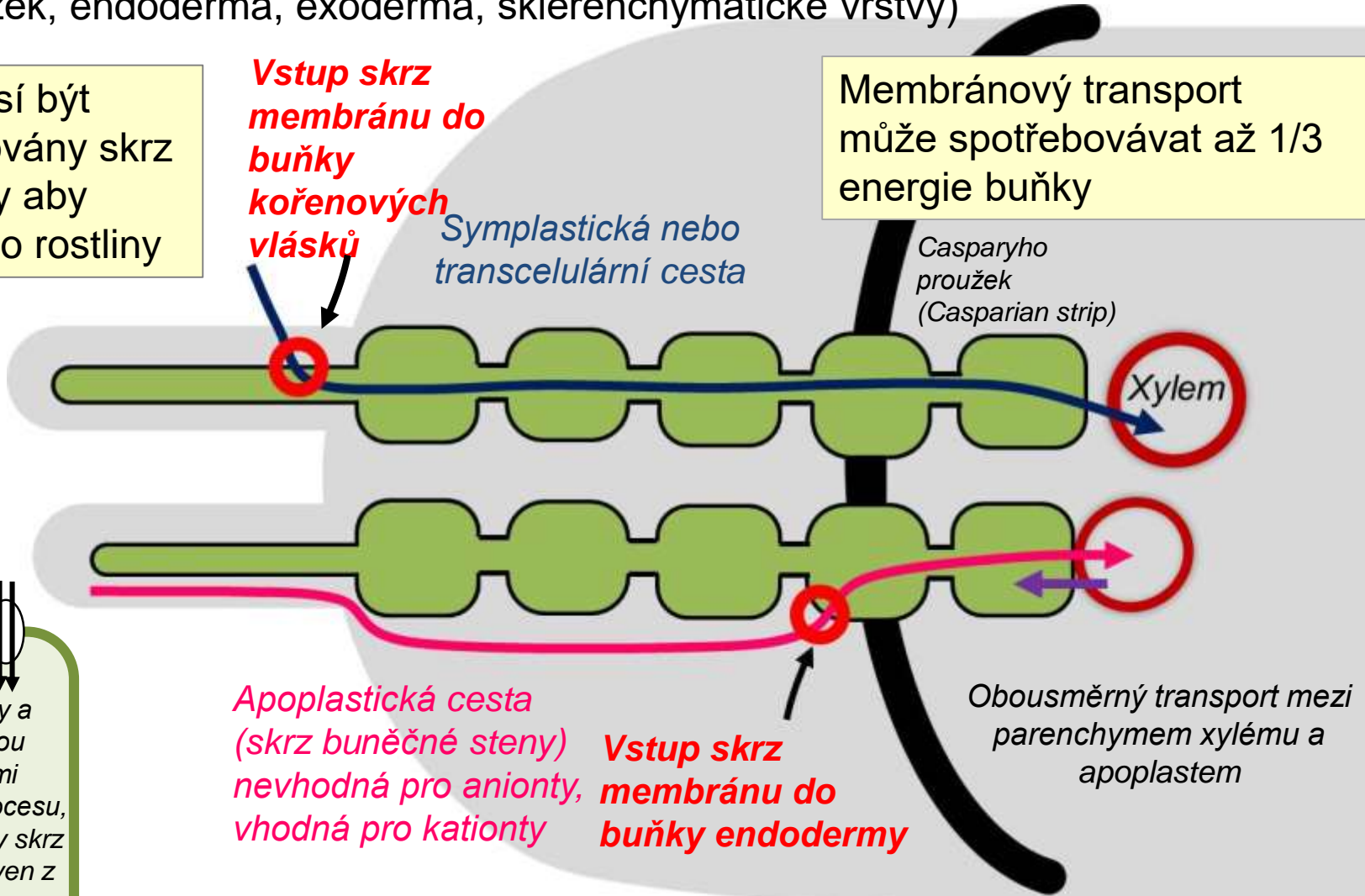
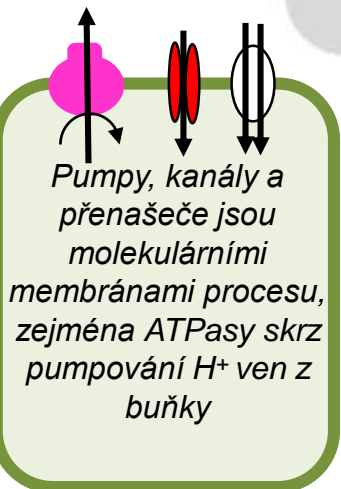
Membránový transport může spotřebovávat až 1/3 energie buňky

Casparyho proužek (Casparian strip)

Xylem

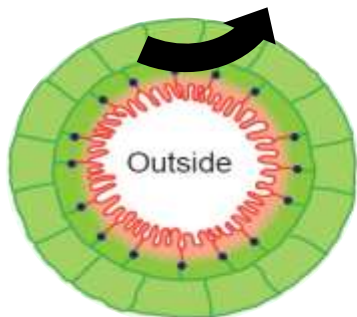
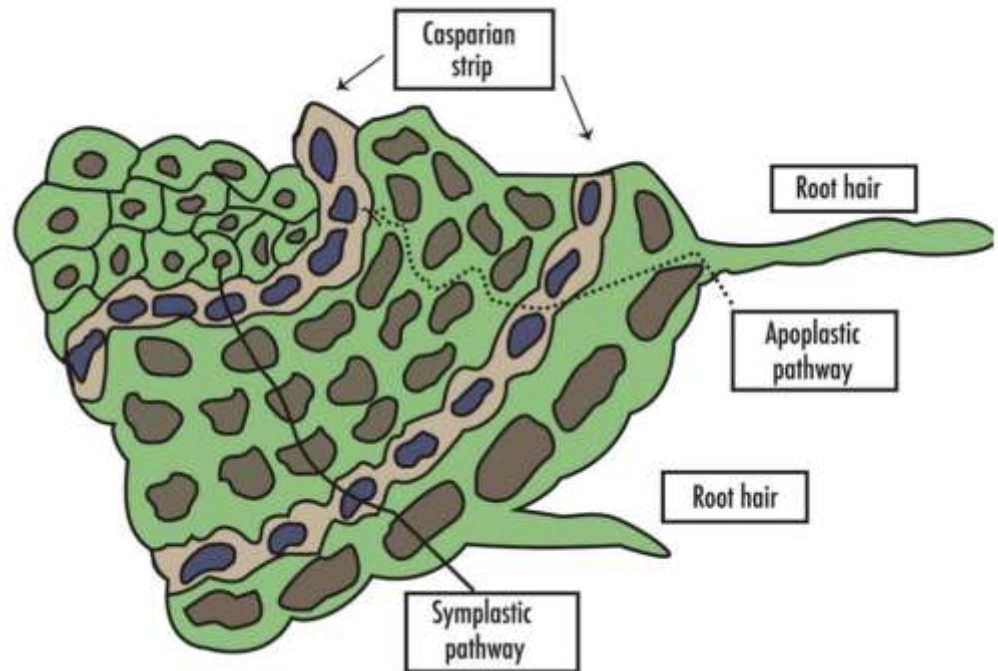
Apoplastická cesta (skrz buněčné steny) vhodná pro kationty
Vstup skrz membránu do buňky endodermy

Obousměrný transport mezi parenchymem xylému a apoplastem

Cévnaté rostliny přijímají živiny většinou skrz kořeny

Kořenové vlásky maximalizují absorpční plochu, fungují v tomto smyslu podobně jak microvilli ve střevě savců
Jejich počet je zhruba 100 na mm^2
Délka 200-500 až 1000 μm

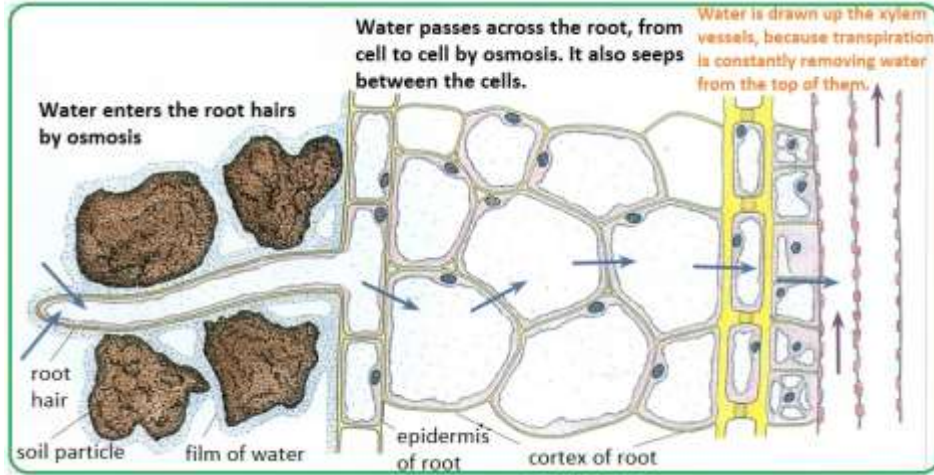

Animal intestinal epithelium

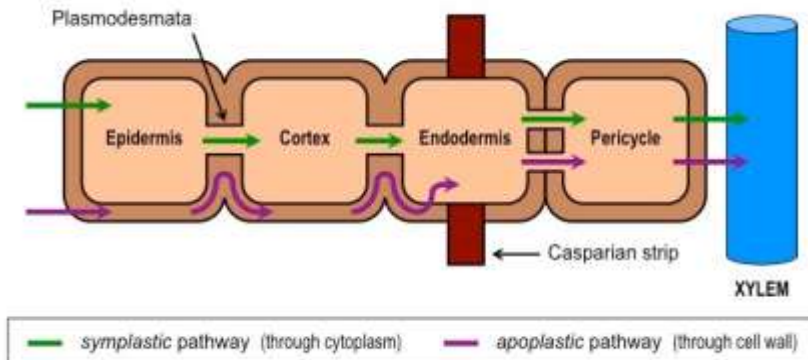
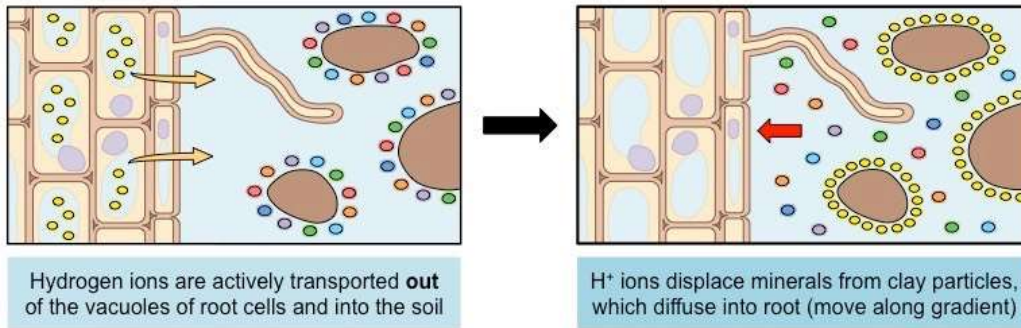
Cesty živin do kořenových svazků

Příjem živin - xylém

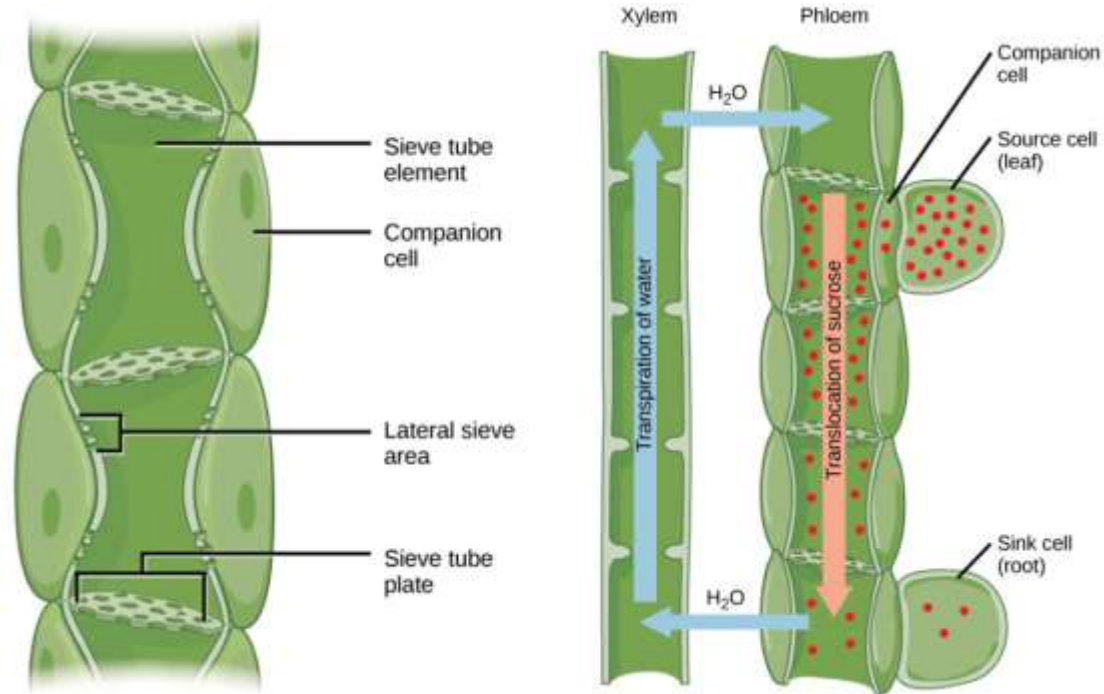
Biology Notes for IGCSE 2014

- Příjem xylémem – závisí od koncentrace iontů v rhizosféře, transport iontů a vody je primární funkce
- Ionty přítomné na půdních částicích jsou nahrazovány vodíkovými ionty z buněk
- Voda vstupuje pomocí osmózy
- hlavní hnací silou xylému je pak rozdíl vodních potenciálů ve vztahu půda, rostlina, atmosféra

- Probíhá kompetice mezi ukládáním přijatých živin do vakuol buněk kořene a transportem do xylému
- Složení xylémové šťávy je závislé na fázi ontogenetického vývoje, dostupnosti látek, požadavcích nadzemní části, rychlosti transpirace
- Transport kationtů je ovlivněn nábojem buněčných stěn cév xylému

Příjem živin - floém

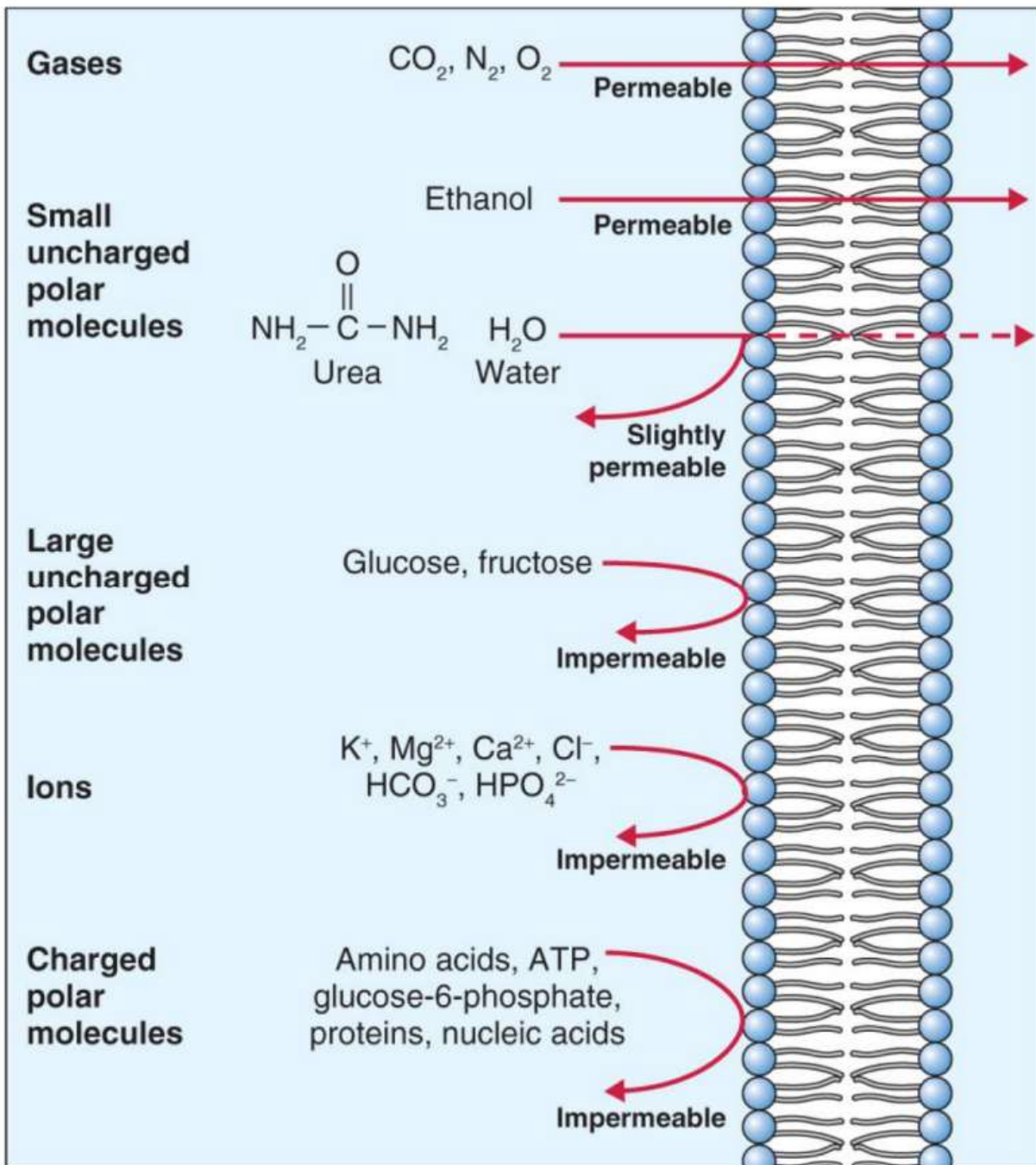

- Transport floémem – na rozdíl od xylému je složen ze živých buněk (sítkovice)
  - plnění (loading) floému je selektivní a aktivní proces
  - Zvýšená koncentrace živin ve floému ve zdroji (source) živin po loadingu pak vede k absorpci vody osmózou
  - Tato voda pak umožní pasivní transport ve směru hydrostatického napětí (v případě cukrů většinou do kořenu)
  - Transpirací se pak tato voda vrací skrz xylém do listů/nadzemních částí a pak je odpařena nebo opět vstupuje do floému
-
- Transportovány jsou především organické látky (sacharidy, hormony, proteiny, ATP)
  - Malý podíl na transportu iontů (např. K, P, S, Mg, nedetekovány nitráty)
  - Mobilita látek je rozdílná, větší pro makroživiny, menší pro mikroživiny

Příjem živin

- Na listy vrchní řady rostlin *Hydrangea* byl aplikován postřik z obsahem močoviny
- Možný je také příjem živin skrz listy
- Listy můžou absorbovat nebo taky ztrácet minerální látky ve formě plynů, např. skrz průduchy (SO_2 , NO_2 , NH_3), nebo přijímat živiny v kapalném skupenství prostřednictvím difuze přes kutikulu
- Malé póry v listové kutikule můžou přijímat např. močovinu (urea), amoniak nebo nitrát – zejména močovina je pak hojně využívána jako listové hnojivo – jedná se o malou nenabitou molekulu, která je rychle absorbována pasivně

Pohyb do doby existencie chemického gradientu

Nutnost existencie transportérů

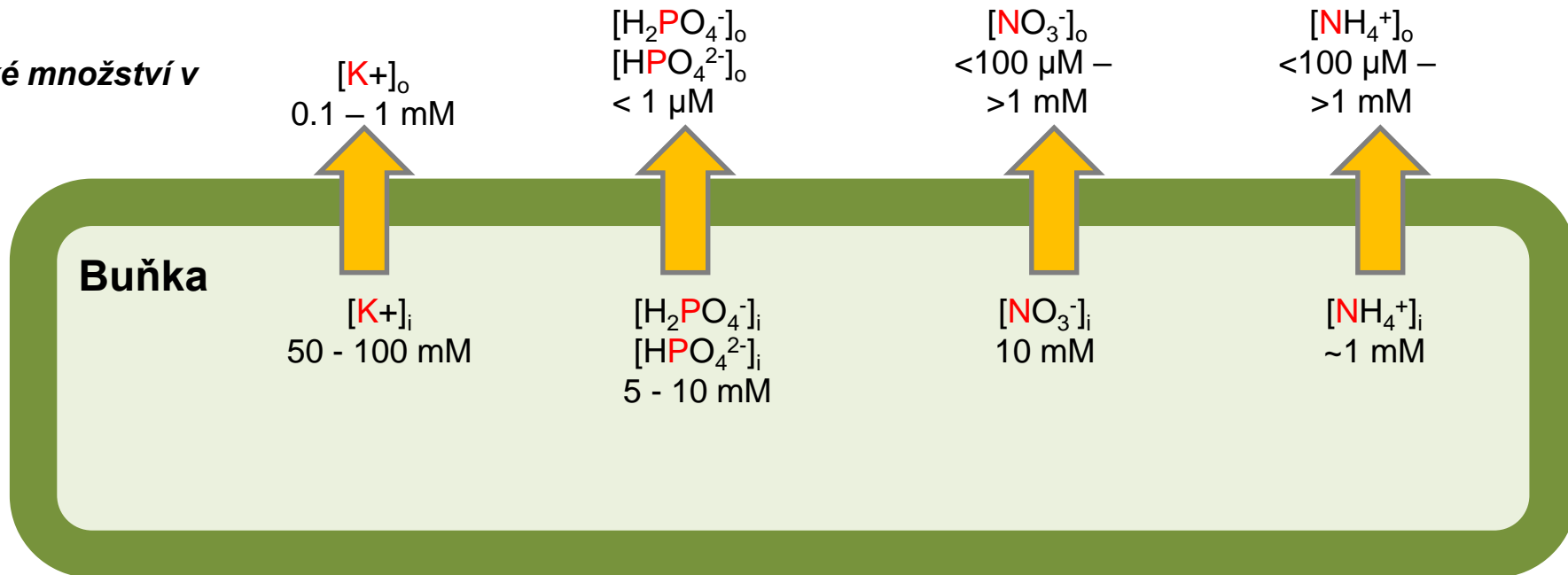
Živiny jsou v rostlině zpravidla ve vyšší koncentraci než v okolí

Energie je spotřebovávána pro příjem živin v opozici k elektrochemickému gradientu
Rovnováha mezi vnitřkem a vnějškem buňky: gradient elektrochem. potenciálu

Chemický gradient živin vede ven z buňky

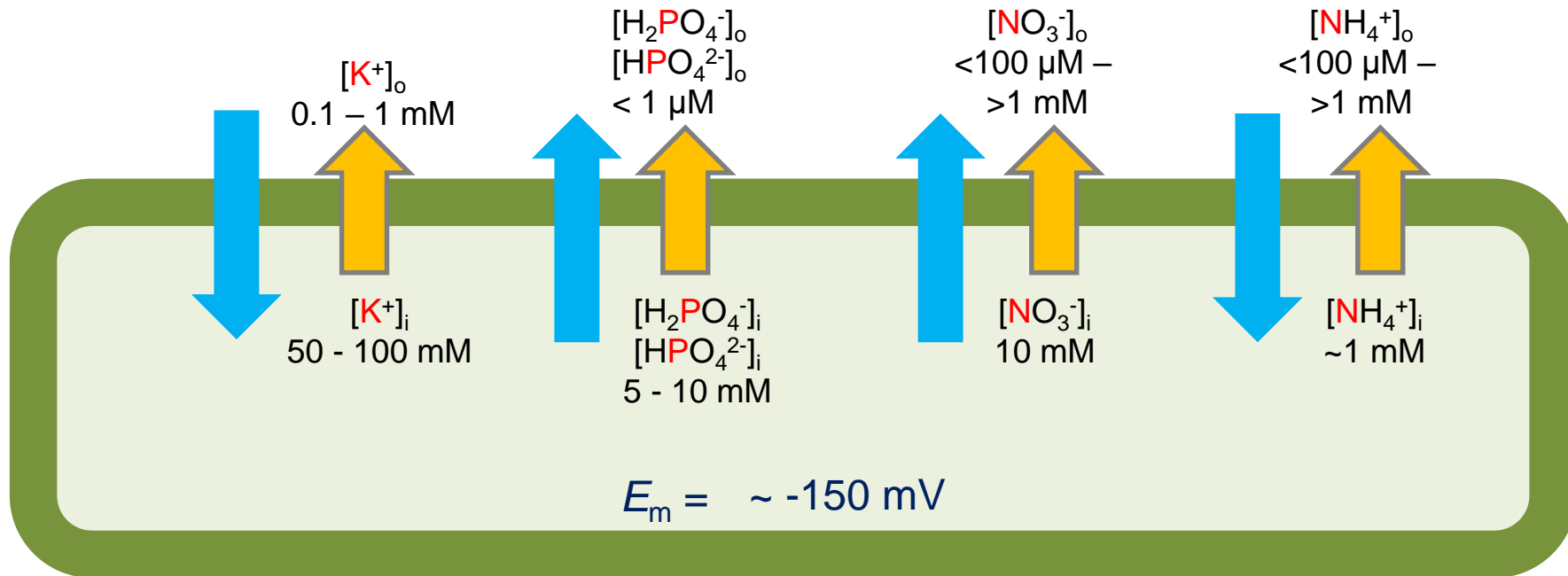
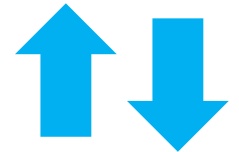
Typické množství v půdě

Elektrochemický gradient je důležitý pro transport iontů

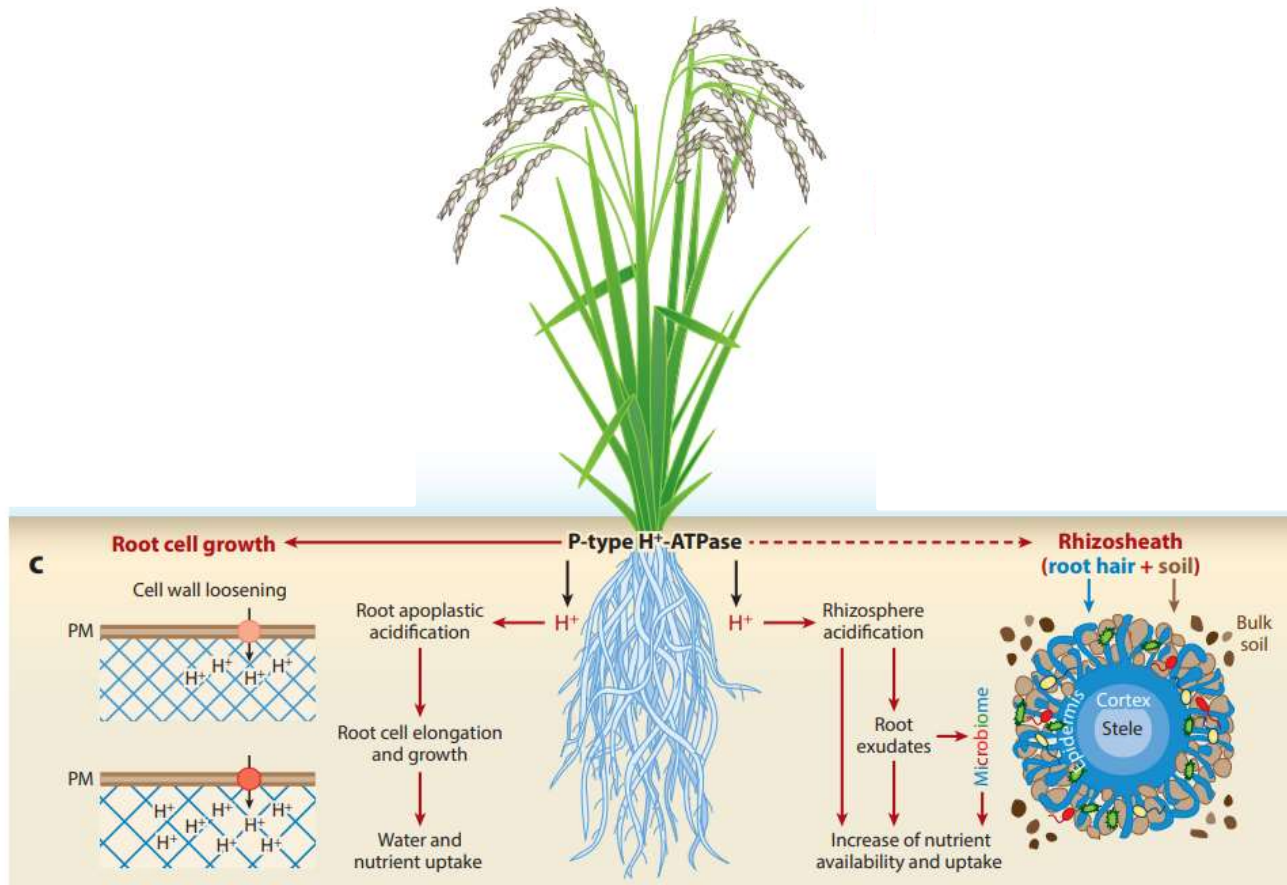
Elektrochemický gradient definuje energetickou náročnost pro transport a integruje elektrický a koncentrační-chemický gradient

Elektrochemický gradient buňky „žene“ anionty ven a kationty dovnitř buňky, vnitřek buňky je nabitý negativně

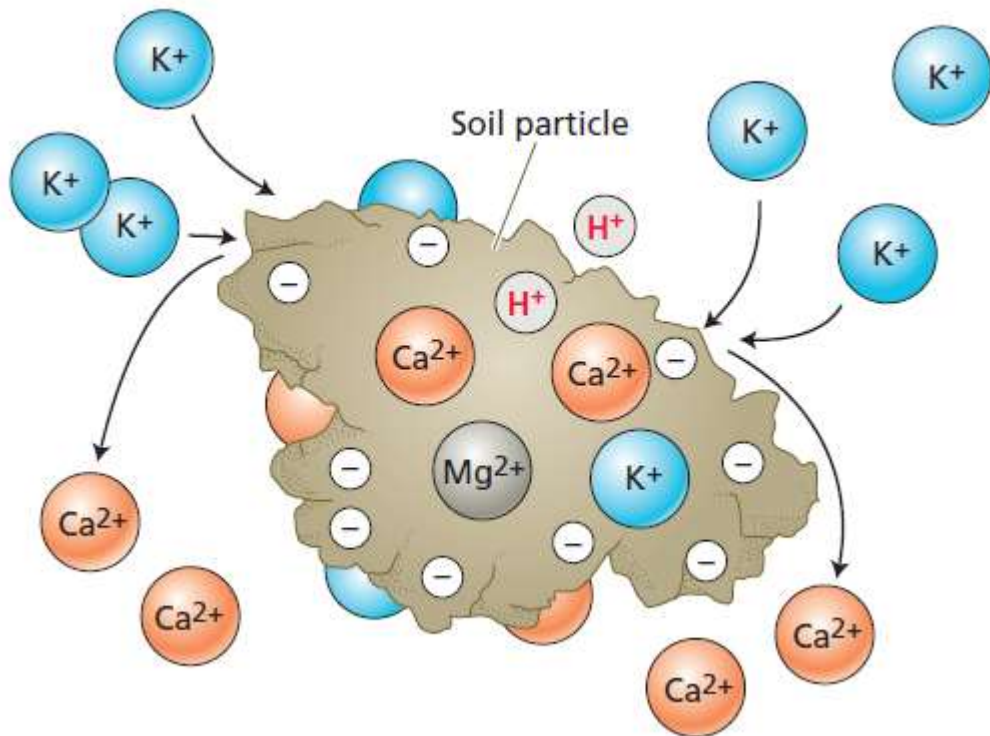
Kořeny (většinou) acidifikují půdu pro lepší příjem minerálů

- kořeny obecně okyselují půdu ve svém okolí
- při importu a asimilaci kationtů, vylučují protony a uvolňují se organické kyseliny, jako např. kyselina jablečná a kyselina citronová

Půdní částice „soil particles“ jsou v zásadě nabitě negativně

- Půdní částice, anorganické i organické, mají převážně na svém povrchu záporné náboje
- Mnoho anorganických půdních částic tvoří krystalové mřížky, které jsou tetraedrické uspořádání kationtových forem hliníku (Al^{3+}), a křemíku (Si^{4+}) vázaných na atomy kyslíku, čímž vytvářejí tzv. hlinitany a křemičitany

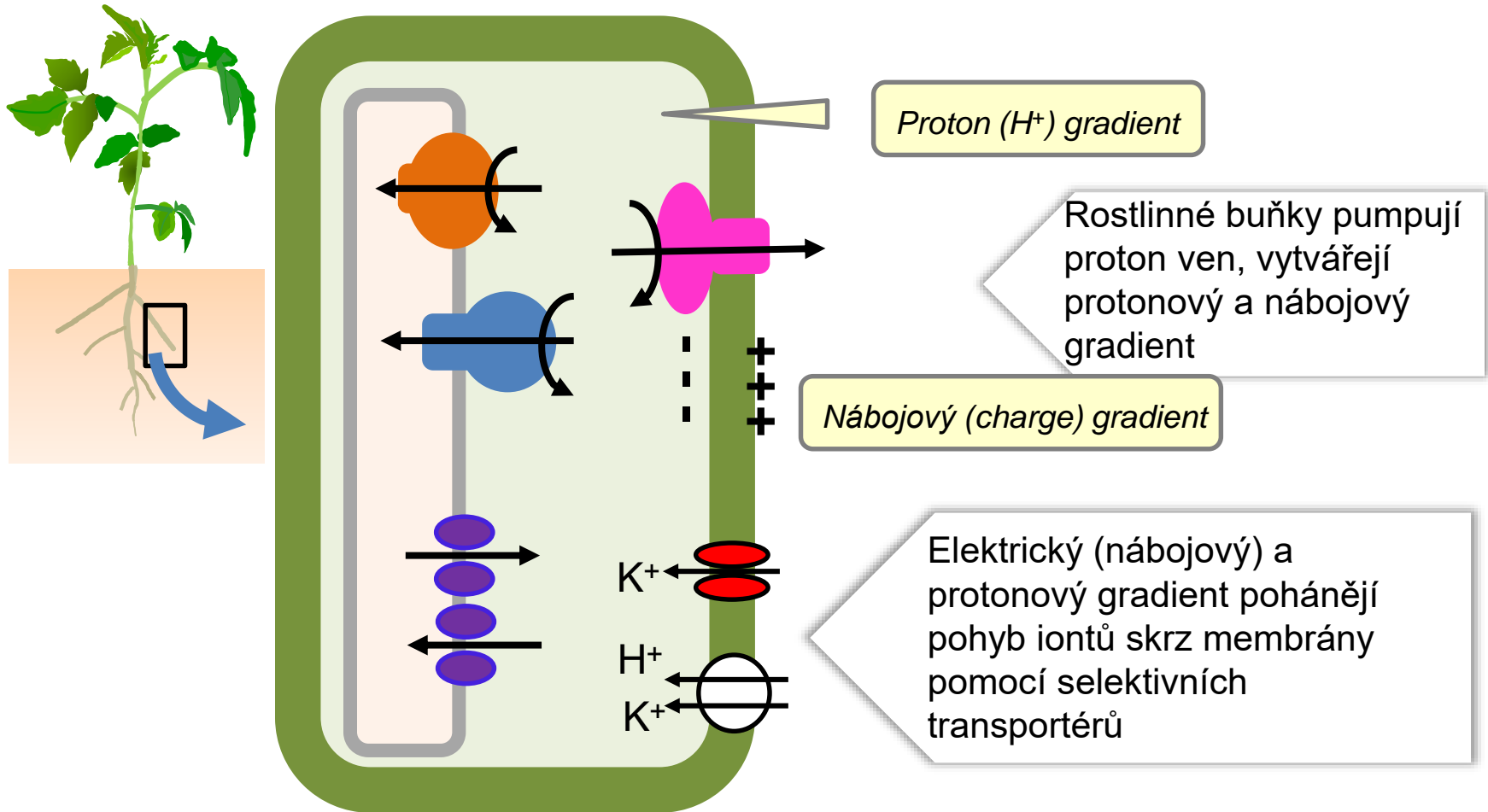

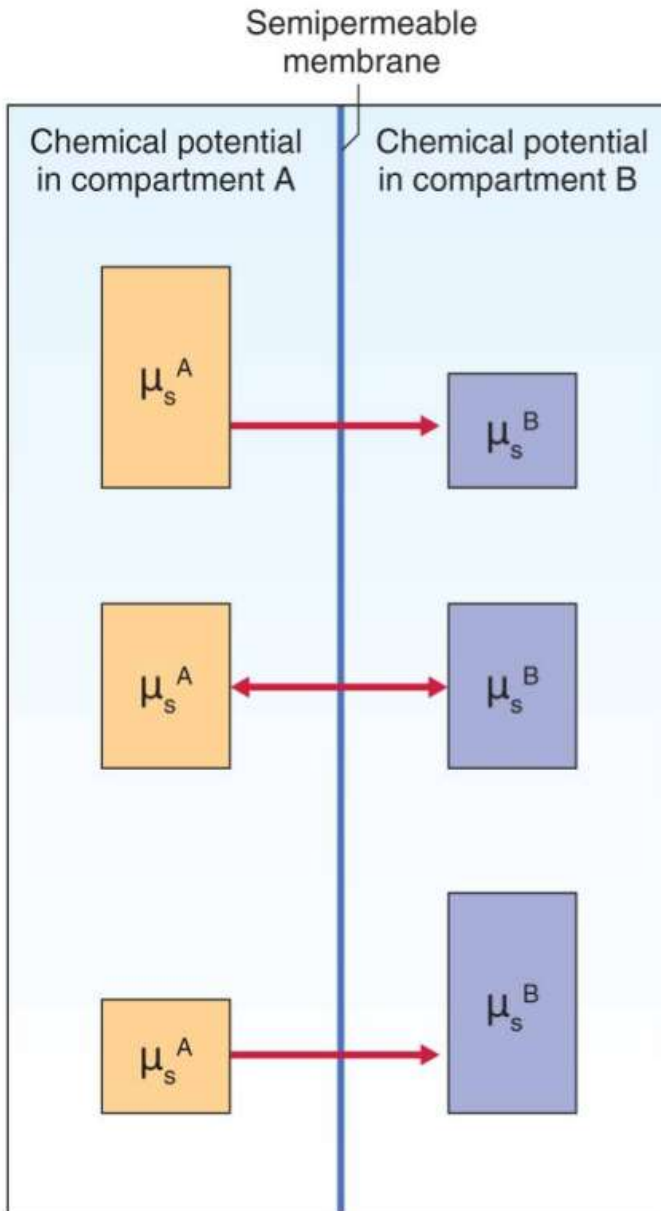
Princip výměny kationtů na povrchu půdních částic

- Kationty se adsorbují na povrchu půdní částice, protože tento povrch je záporně nabitý přidáním jednoho kationtu, například draslíku (K^+), do půdy může vytlačit jiné kationty, například vápník (Ca^{2+}), z povrchu půdní částice a zpřístupnit je pro příjem kořeny

Transport živin vyžaduje energii a selektivní transportery

Description

Passive transport (diffusion) occurs spontaneously **down** a chemical potential gradient
 $\mu_s^A > \mu_s^B$

At equilibrium, $\mu_s^A = \mu_s^B$
 Steady state

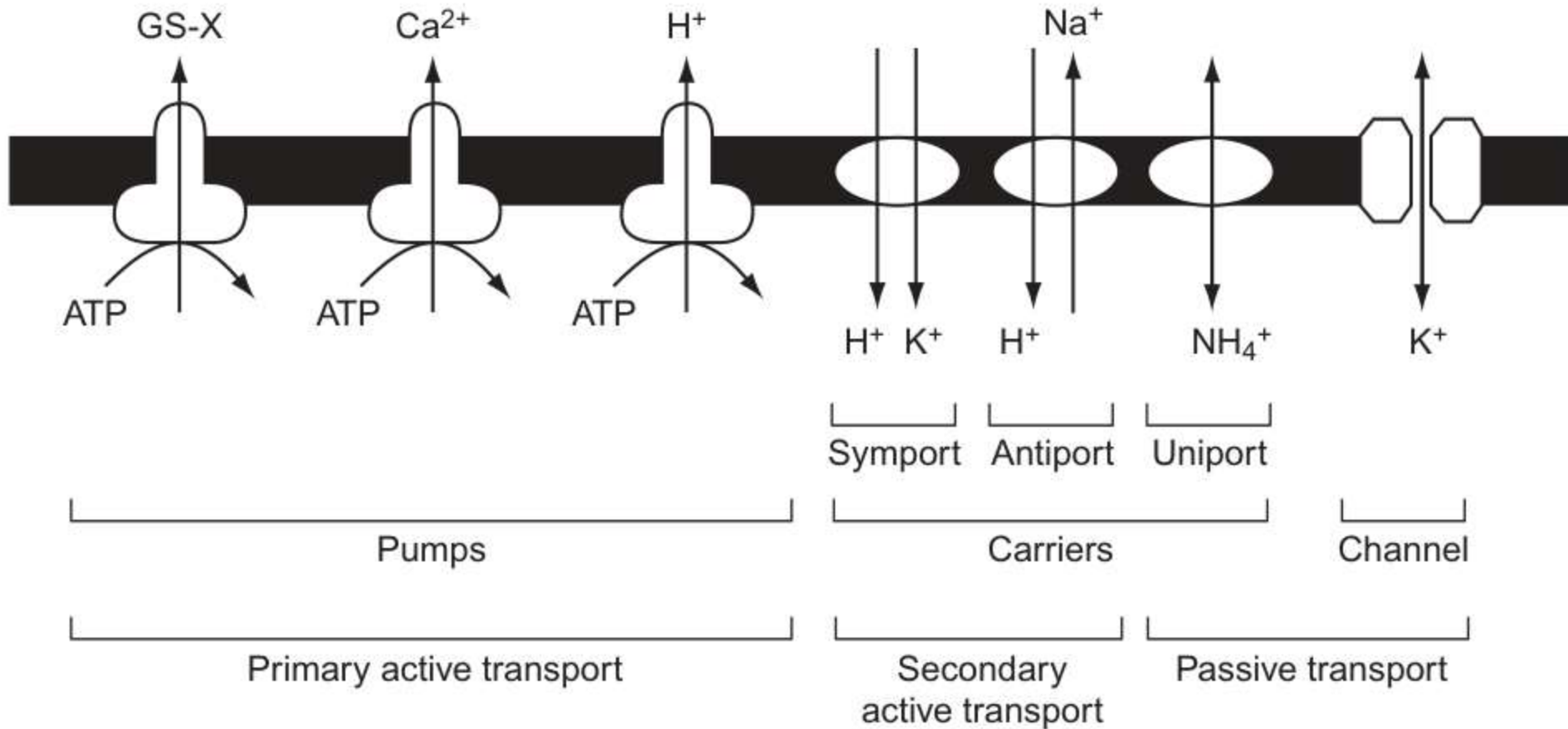
Active transport occurs **against** a chemical potential gradient
 $\mu_s^A < \mu_s^B$
 Free energy at least equal to $\mu_s^B - \mu_s^A$ must be supplied for movement to occur

Pasivní příjem – ve směru gradientu elektrochemického potenciálu

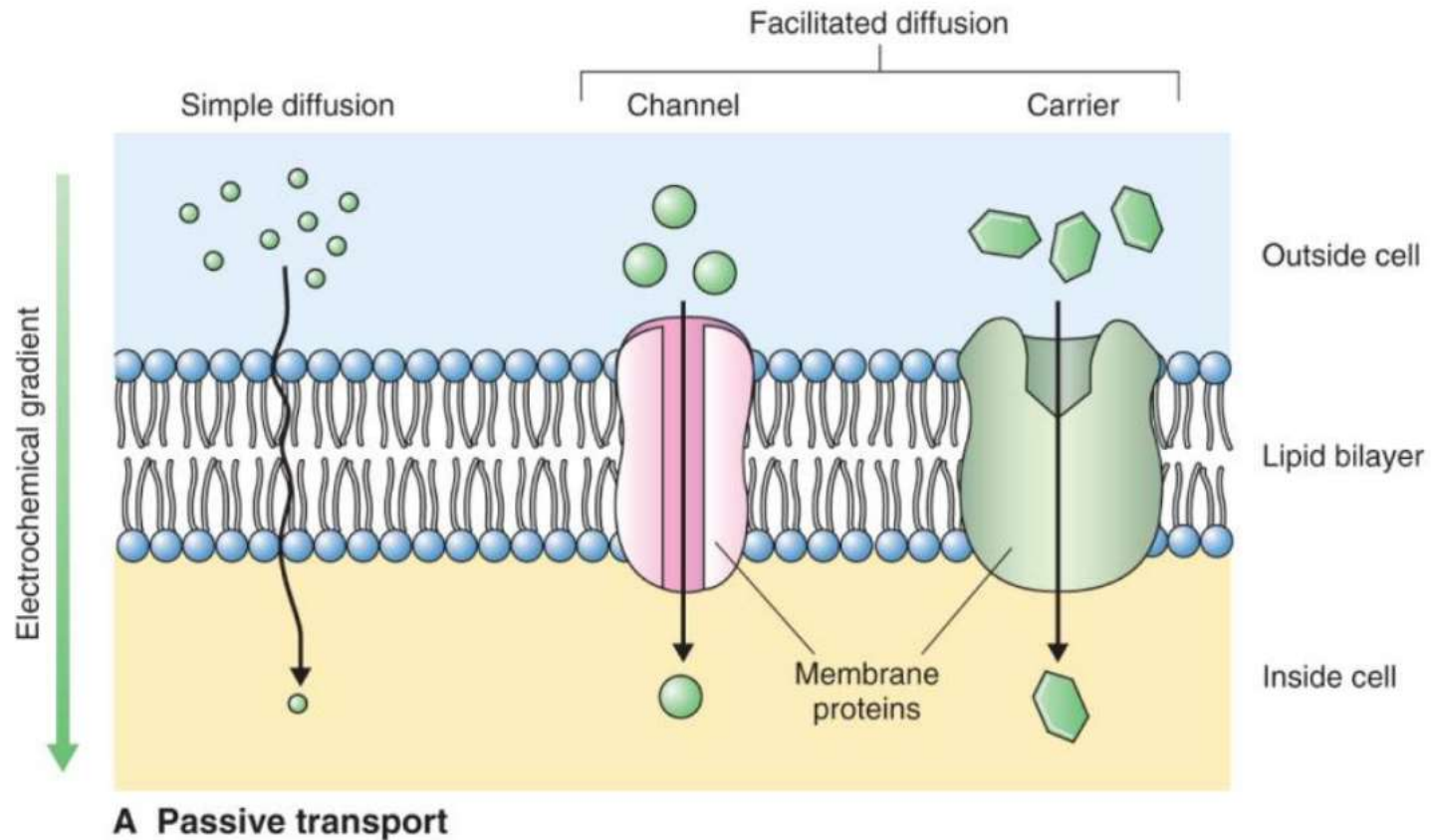
Stabilní stav

Aktivní příjem – proti směru gradientu elektrochemického potenciálu

Živiny jsou přenášeny skrz membránu pomocí různých typů transportérů

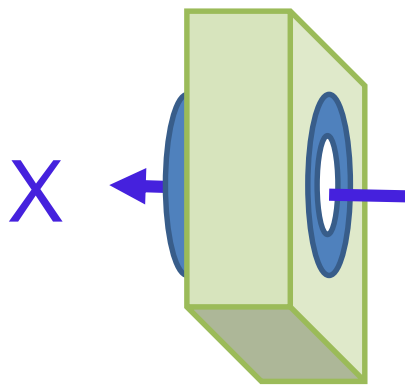
Živiny jsou přenášeny skrz membránu pomocí různých typů transportérů - pasivní

Difúze – roztoky se pohybují volně přes plazmatickou membránu ve směru gradientu elektrochemického potenciálu (podle koncentračního spádu)

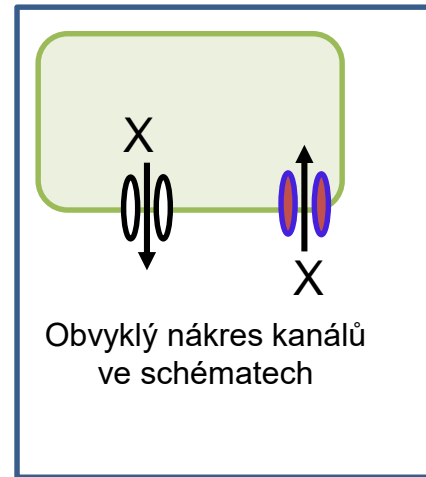
Usnadněná difúze – roztoky pohybují se ve směru gradientu elektrochemického potenciálu, ale vyžadují pro svůj transport přítomnost membránových transportérů: kanály a přenašeče

Živiny jsou přenášeny skrz membránu pomocí různých typů transportérů - pasivní

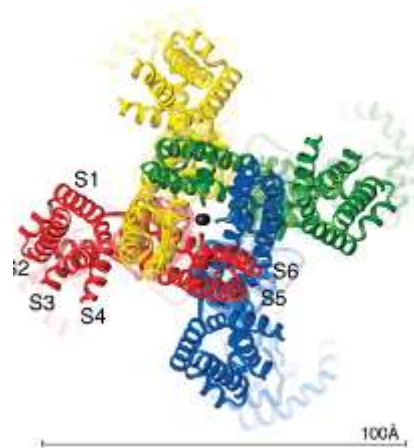
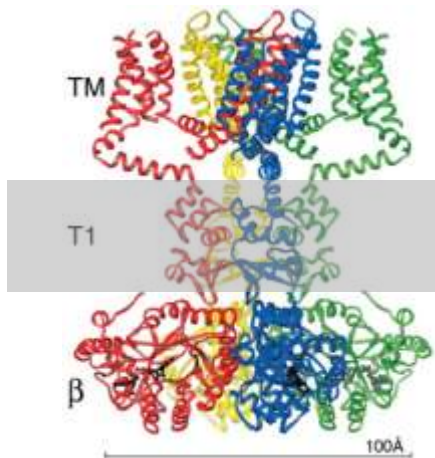

Kanály a přenašeče (iontové kanály):

- Jsou otvory v membráně vytvořené z proteinů
- Můžou být otevřené nebo uzavřené
- Přenášejí jeden typ iontů v daný čas
- Transport je pasivní; přenášené látky se transportují ve směru elektrochemického gradientu
- - jsou selektivní a regulovatelné, žádné konformační změny během transportu

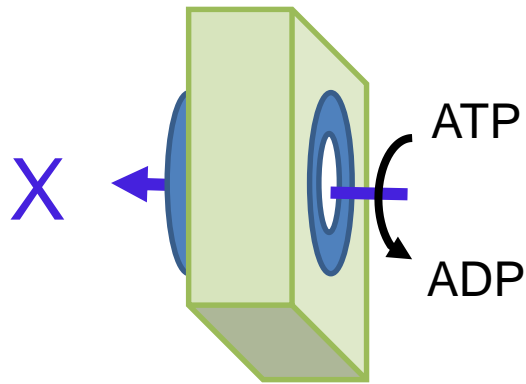

Obvyklý náčrt kanálů ve schématech

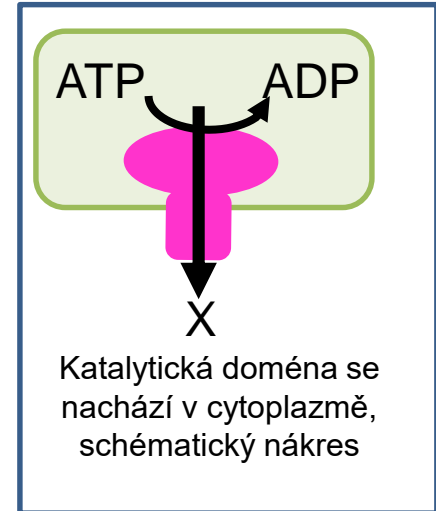
Boční (L) a Vrchní (R) pohled na draslíkový kanál

Živiny jsou přenášeny skrz membránu pomocí různých typů transportérů – aktivní, primární

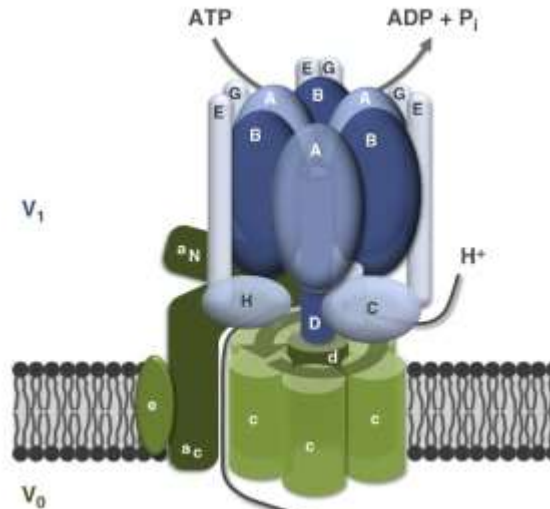

Membránové pumpy:

- Jsou proteiny, tvoří primární aktivní transport
- Pohyb živin navzdory elektrochemickému gradientu
- Transport je spojen s hydrolyzou ATP nebo pyrofosfátu
- více typů – V, P, F, Ca²⁺ ATPasa
- 10 nebo 100 molekul nebo iontů/sek.

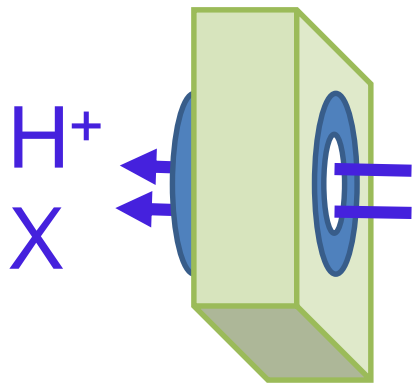

Katalytická doména se nachází v cytoplazmě, schématický náčrt

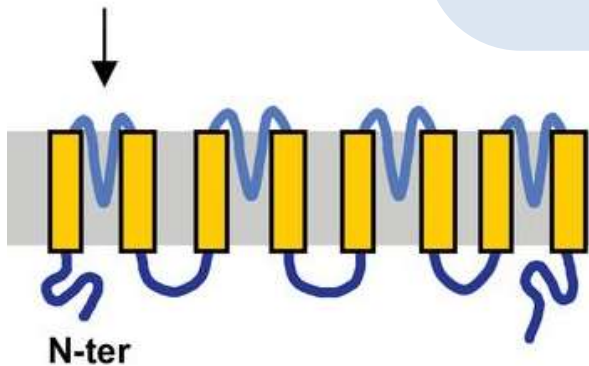

Vakuolární protonová pumpa V^{H+}-ATPáza

Živiny jsou přenášeny skrz membránu pomocí různých typů transportérů – aktivní, sekundární

pore domain

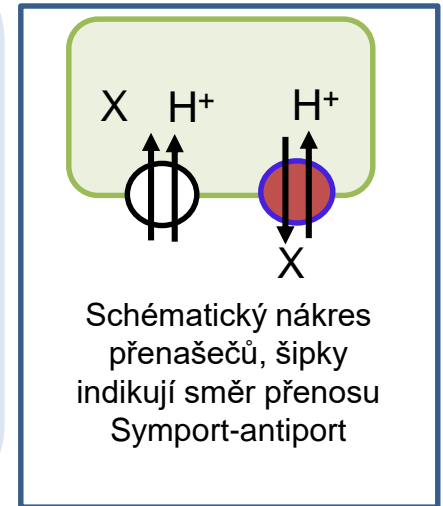

Membránové přenašeče - symport antiport, co-transportéry

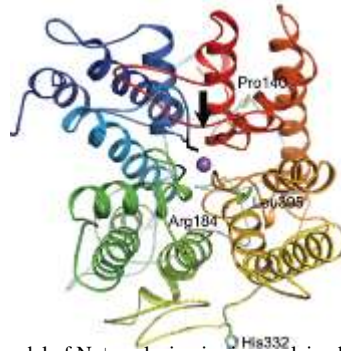
- Některé přenašeče fungují pasivně

Symport/Antiport - Jsou membránové proteiny, tvoří sekundární aktivní transport

- Mohou být aktivní nebo neaktivní, fungují navzdory elektrochemickému gradientu, jejich kinetiku lze popsat pomocí Michaelis-Menten rovnice
- Jeden přenašeč může přenášet více typů živin
- Tzv. *driver* (obvykle iont H^+ u rostlin) se přenáší ve směru svého elektroch. grad., čímž poskytuje energii pro opačný přenos iontu živin, obvykle následují konformační změny

Schématický náčrt přenašečů, šipky indikují směr přenosu Symport-antiport

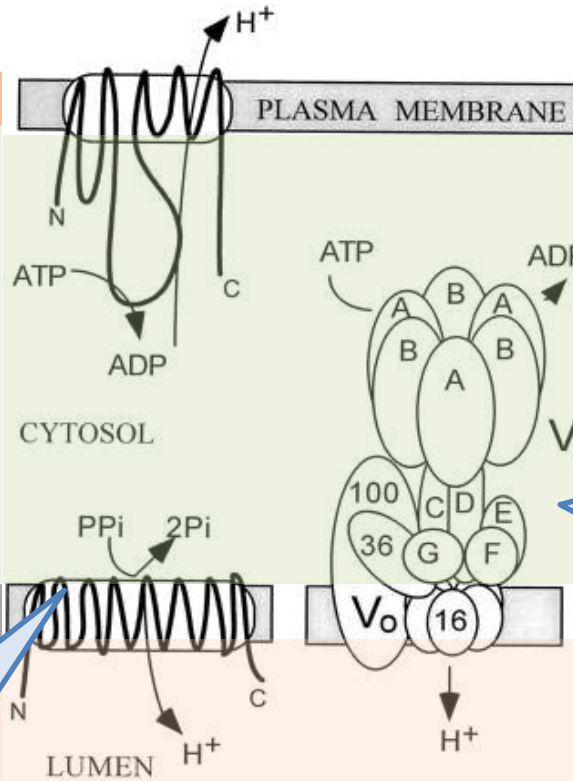
Doménová struktura a vrchní pohled na HKT1 Na^+ co-transporter

Rostlinné H⁺-ATPázy a H⁺-PPázy

Na plazmatické membráně umístěna PM H⁺-ATPáza používá energii z ATP k pumpování protonů ven z buňky

Vakuolární (VH⁺-ATPáza) transportuje protony do lumenu buněčných organel/kompartmentů (např. vakuoly)

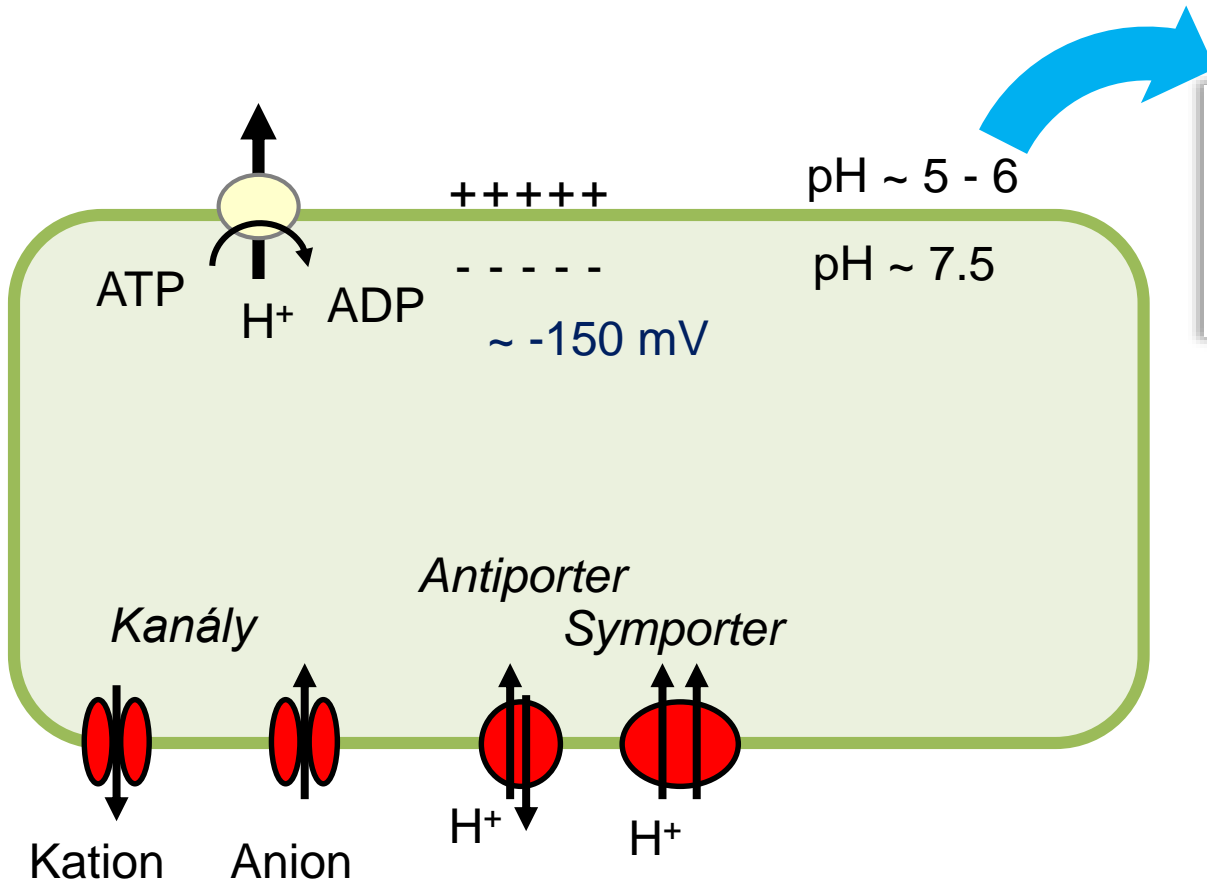
H⁺-PPáza využívá místo ATP energii z pyrofosfátu, Využití velkého množství pyrofosfátu v rostlinných buňkách (mM) – produkován během syntézy ADP-glukózy a uridin-difosfátu (UDP)-glukóz

VH⁺-ATPáza je velký proteinový komplex

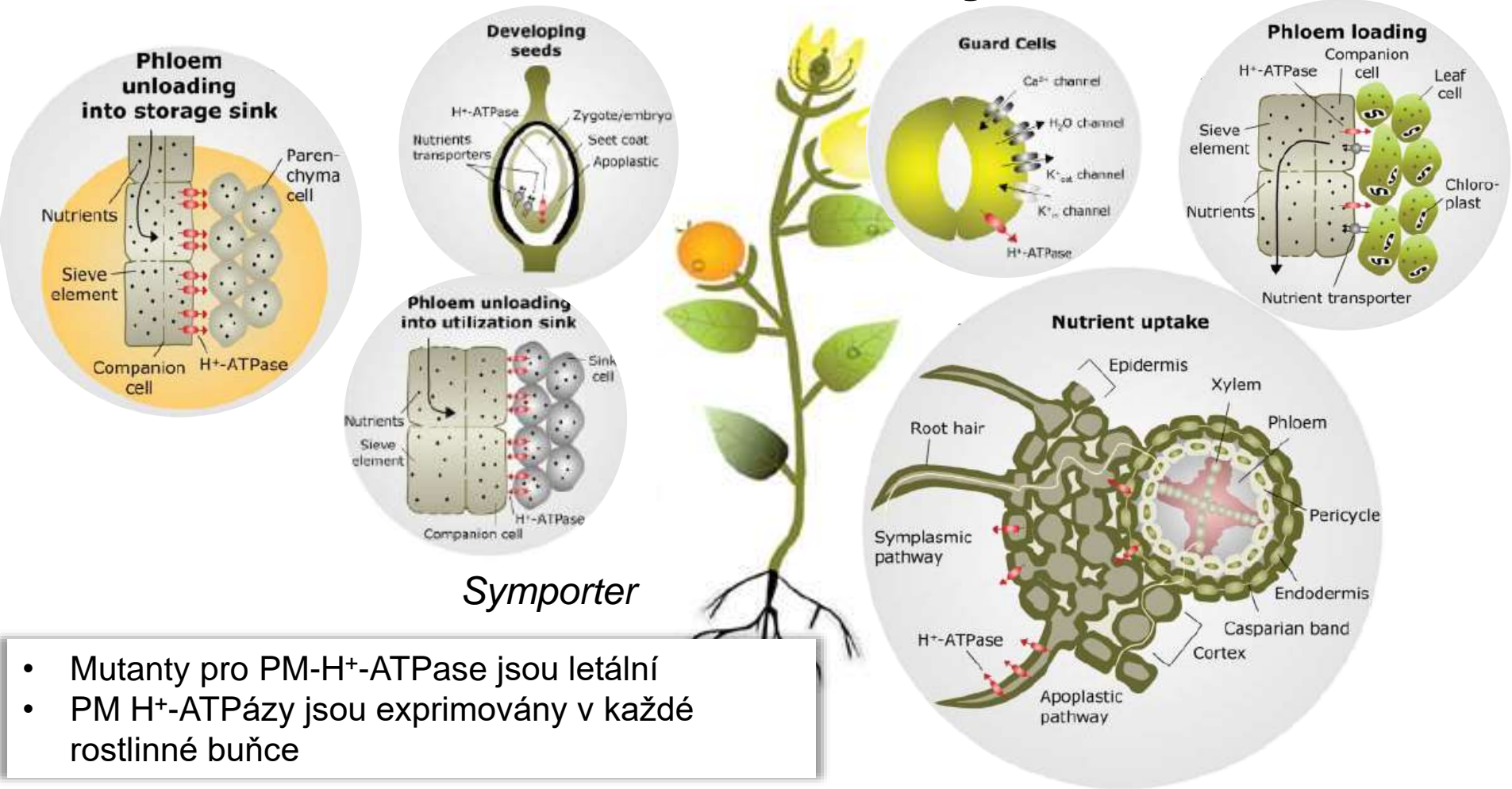
PM H⁺-ATPáza je jedním z nejdůležitějších „enzymů“

Pumpováním protonů ven, PM H⁺-ATPáza produkuje elektrochemický a pH gradient

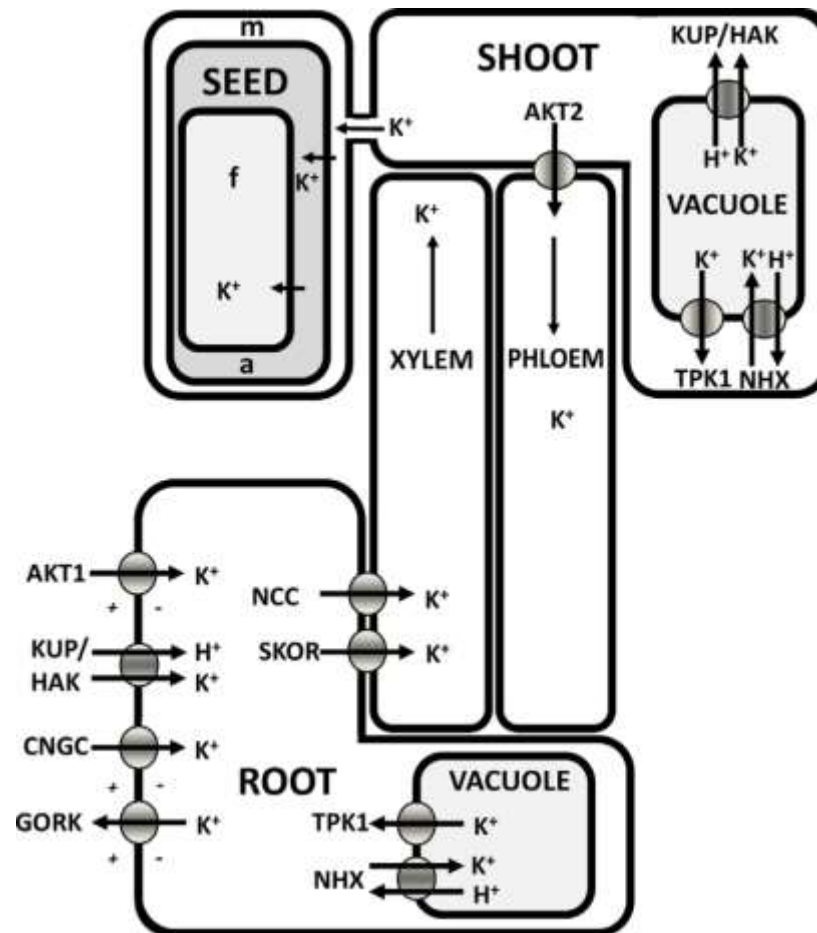
PM H⁺-ATPázou vyprodukovaný elektrochemický gradient je zdrojem gradientů pro ostatní transportní procesy, včetně vnitrobuněčných (vakuola vs cytosol)

PM H⁺-ATPázy jsou pro rostlinu absolutně nezbytné

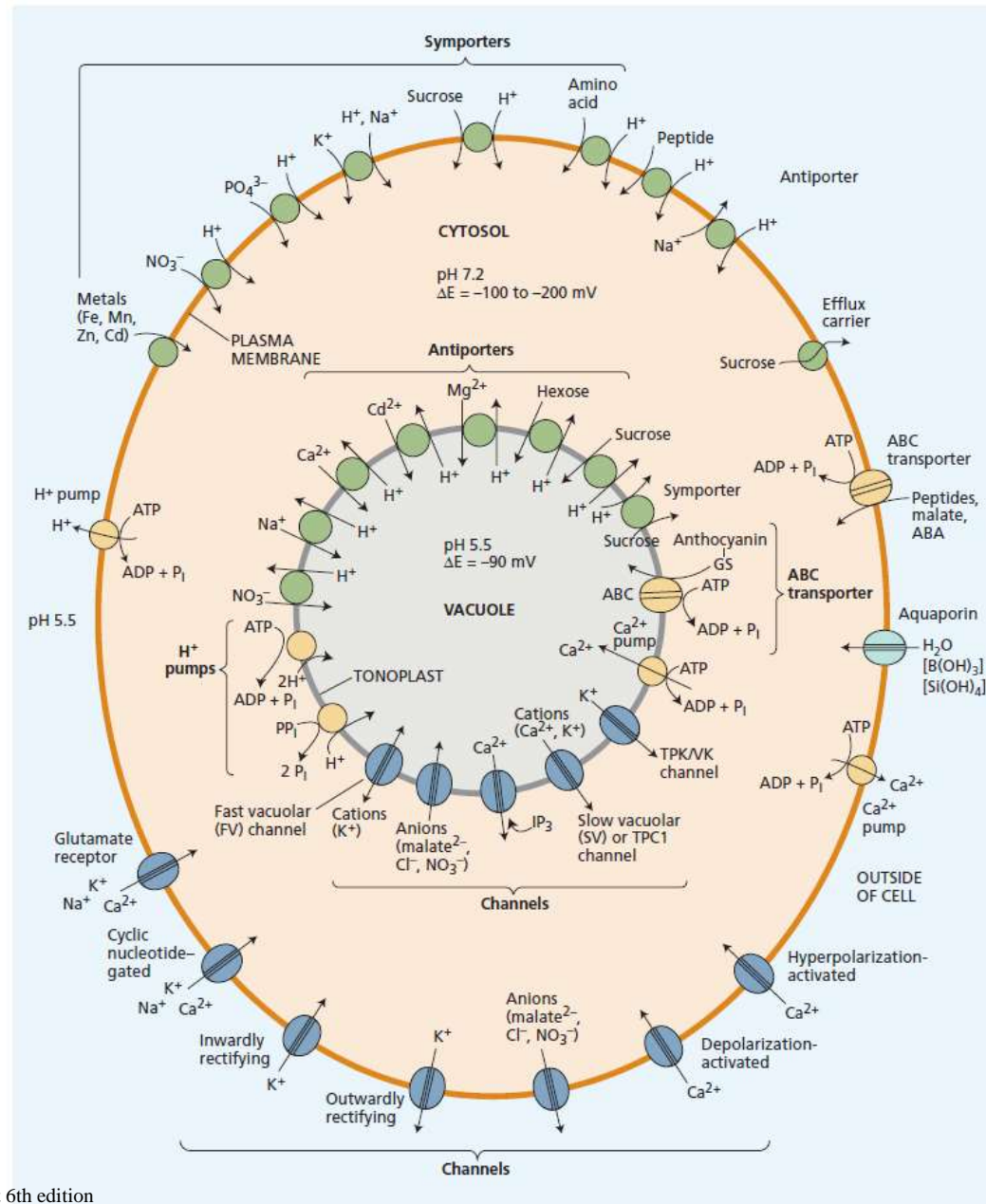

Pumpy, kanály a přenašeče se taky podílejí na distribuci živin v rostlině

- Příjem živin z půdy je jenom prvním krokem jejich transportu
- Musejí být transportovány do místa, kde je jich potřeba
- Důležitou roli sehrává vakuola

Pumpy, kanály a přenašeče se taky podílejí na distribuci živin v rostlině

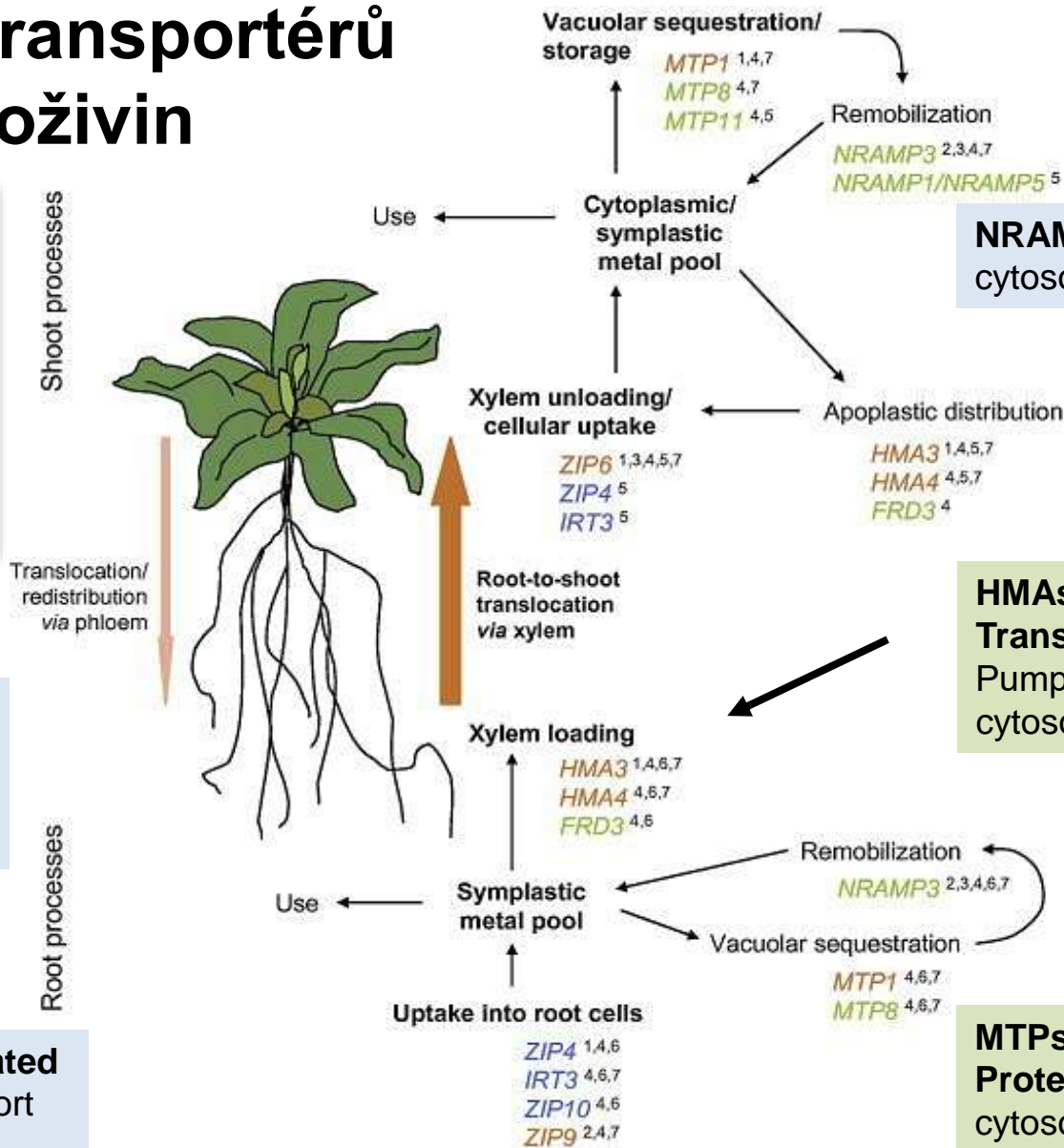

„Rodiny“ transportérů mikroživin

Většina transportérů kovů je neselektivní, tudíž jejich aktivita závisí na koncentraci kovů (mikroživin)

YSLs: Yellow Stripe1- Like.
Transport chelátů do cytosolu

ZIPs: Zinc, iron related transporter. Transport kovů do cytosolu

NRAMPs. Influx do cytosolu

HMAs: Heavy Metal Transporting ATPases.
Pumpují kovy ven z cytosolu

MTPs: Metal Tolerance Proteins. Eflux kovů z cytosolu

Group A

CTR

- specific to eukaryotes
- forms a trimer
- localized to plasma and vacuolar membranes
- passive

ZIP

- His-rich cytoplasmic loop
- forms a homodimer
- localized to plasma and vacuolar membrane and secretory system
- passive

NRAMP

- forms a homodimer
- localized to plasma and vacuolar membrane and secretory system
- relies on proton gradient

FTR

- forms a complex with an MCO; Fet3p in yeast and FOX1 in Chlamydomonas
- localized to plasma membrane

Group B

P_{1B}-type ATPase

- forms a homodimer
- localized to various intracellular compartments
- relies on hydrolysis of ATP to energize transport

CDF

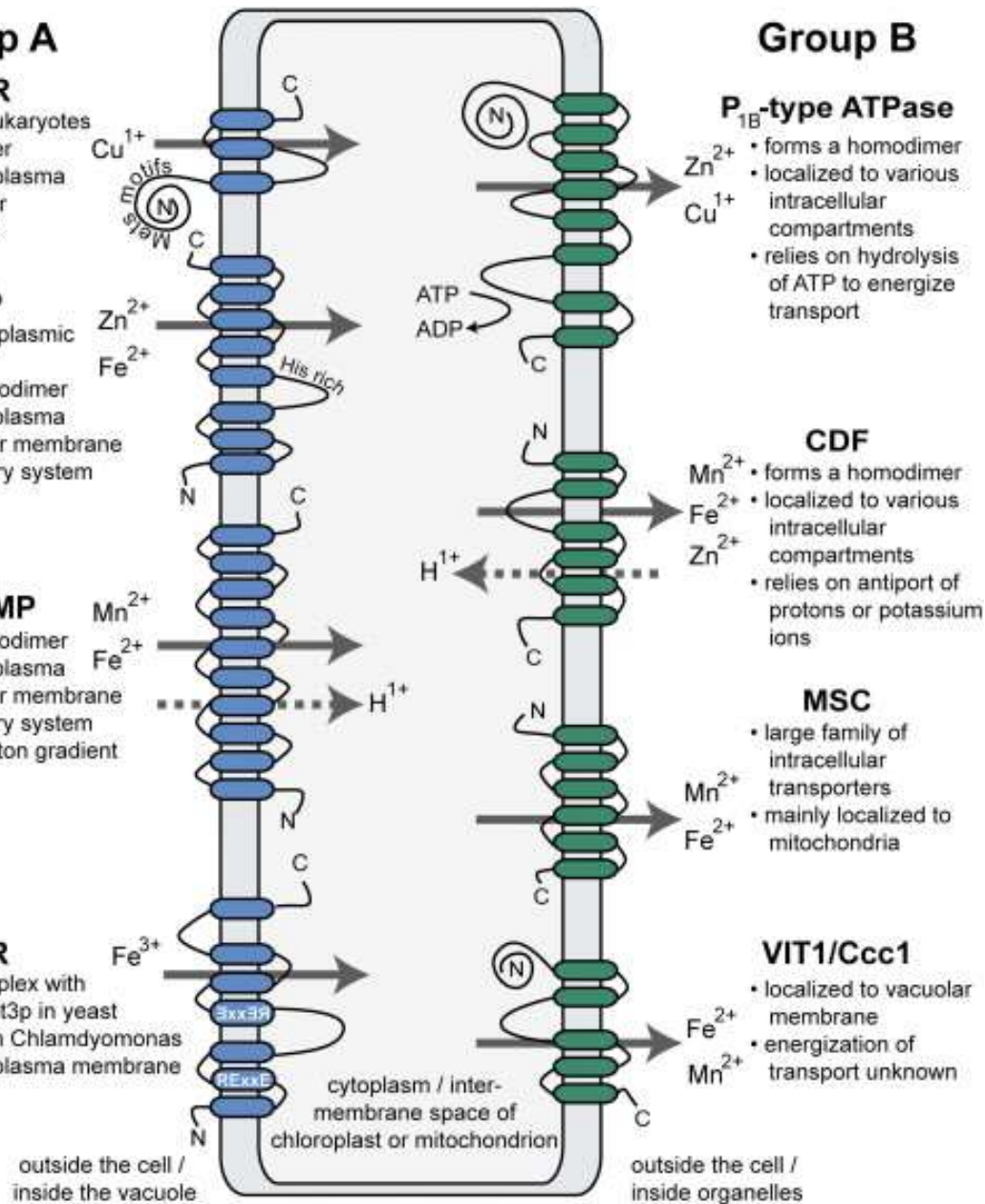
- forms a homodimer
- localized to various intracellular compartments
- relies on antiport of protons or potassium ions

MSC

- large family of intracellular transporters
- mainly localized to mitochondria

VIT1/Ccc1

- localized to vacuolar membrane
- energization of transport unknown

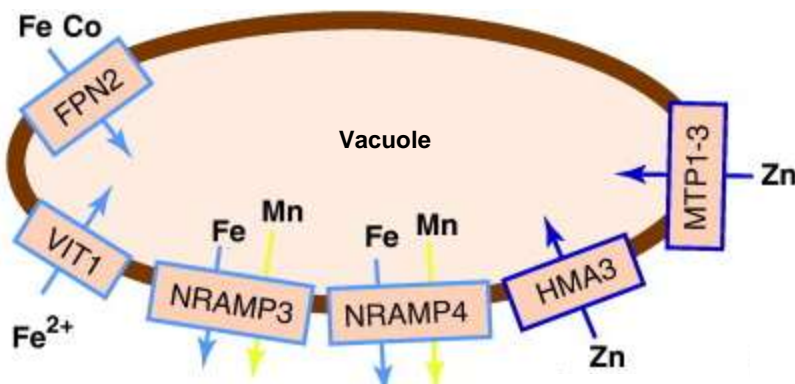
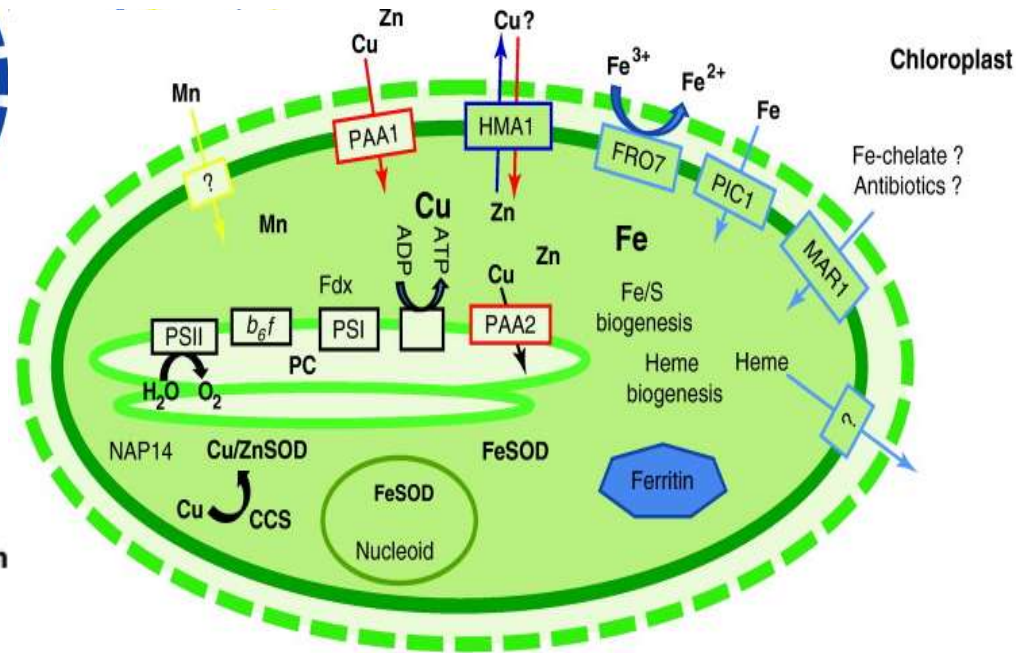
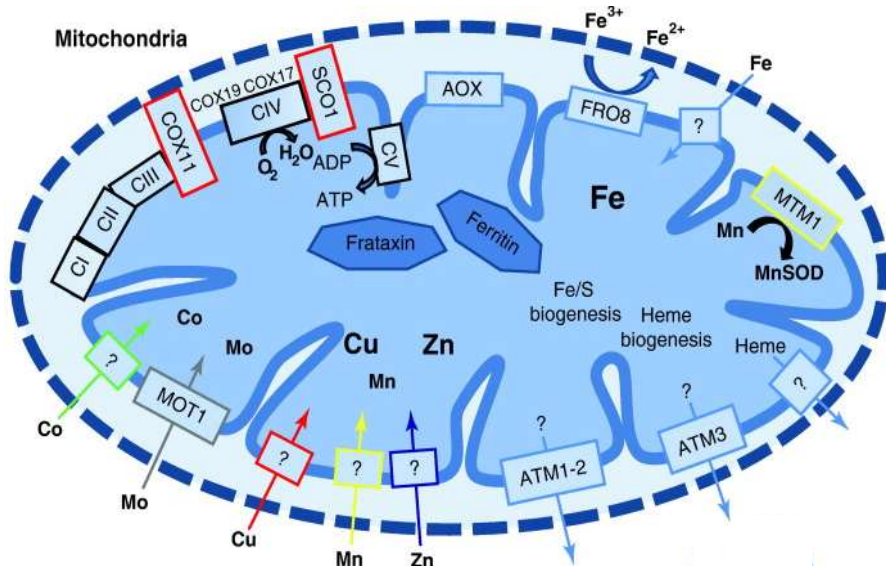

Transportéry
(Group B)
transportují kovy
z cytosolu

Některé
transportéry
(Group A)
přenášejí kovy
do cytosolu

Některé transportéry fungují pro přenos ven a do organel

iron (Fe), copper (Cu), zinc (Zn), manganese (Mn), cobalt (Co) and molybdenum (Mo)

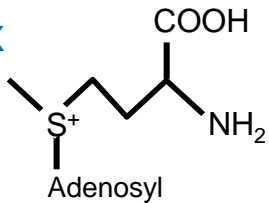
Nouet, C., Motte, P. and Hanikenne, M. (2011). Chloroplasmic and mitochondrial metal homeostasis. *Trends Plant Sci.* 16: 395-404; See also Puig, S. and Peñarrubia, L. (2009). Placing metal micronutrients in context: transport and distribution in plants. *Curr. Opin. Plant Biol.* 12: [299-306](https://doi.org/10.1016/j.cop.2009.05.001) with permission from Elsevier.

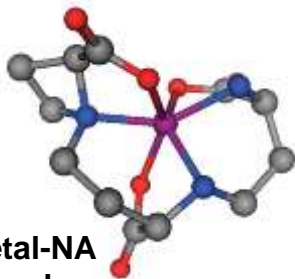
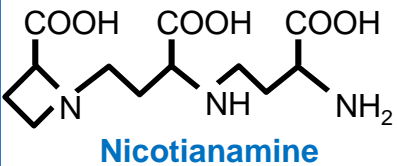

Chelátory kovů: nicotianamine, phytosiderofory a ostatní

3 x

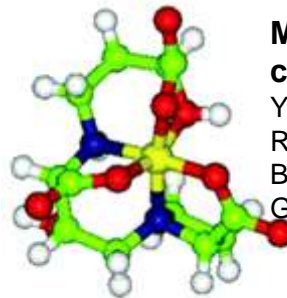
Enzym nicotianamine syntáza (NAS) produkuje nicotianamine (NA) z třech molekul S-adenosyl methioninu

Metal-NA complex
Purple = metal
Red = oxygen
Blue = nitrogen

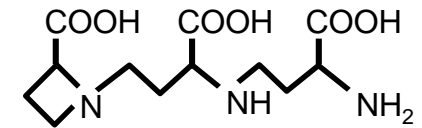
NA chelátuje kovy pro transport v rostlině

Ve trávách jsou siderofory produkované z NA a vylučovány do okolní půdy

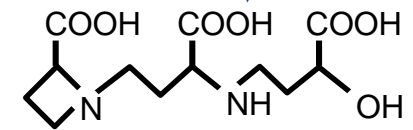

Metal-PS complex
Yellow = metal
Red = oxygen
Blue = nitrogen
Green = carbon

Fe^{III}DMA

Nicotianamine

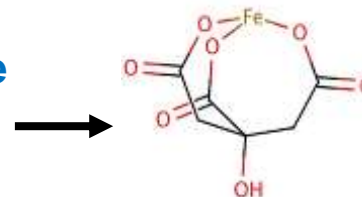

Phytosiderophore (PS)

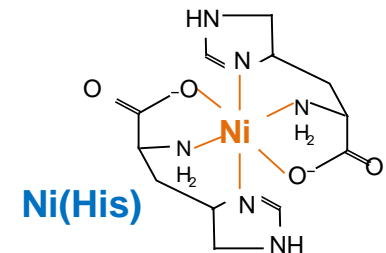
Grasses have a suite of enzymes that converts NA to various compounds in the PS family

Citráty a jiné malé molekuly jsou také chelátory

Citrate
+
Metal

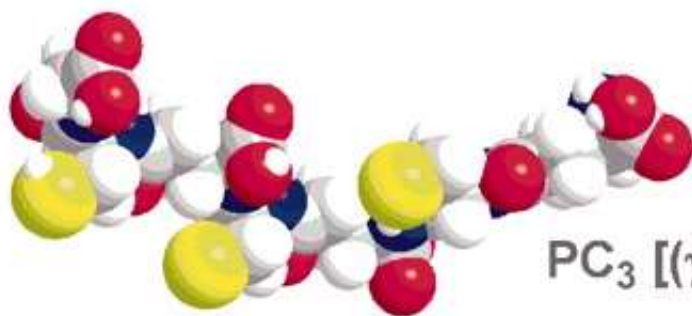
Fe(III)-citrate

Fytochelatíny a metalothioneiny jsou sloučeniný obsahující síru a vázající kovy

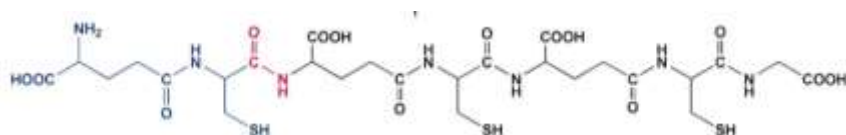
Fytochelatíny

Fytochelatíny (FC) jsou proteiny bohaté na síru syntetizované z glutationu. Jejich hlavní úlohou je vázat nadbytečné kovy v cytosolu nebo je transportovat do vakuoly.

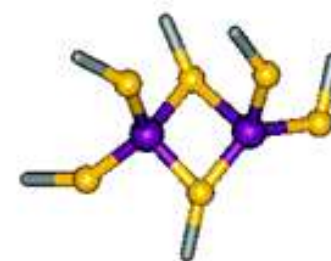

Phytochelatin

Yellow = sulfur
Red = oxygen
Blue = nitrogen
Grey = carbon
White = hydrogen

Metalothioneiny

Domain 1 of wheat E_C (2I62)
Zn₂Cys₆

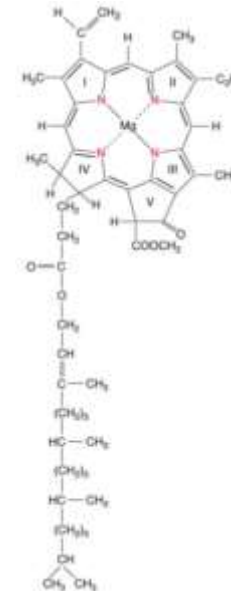
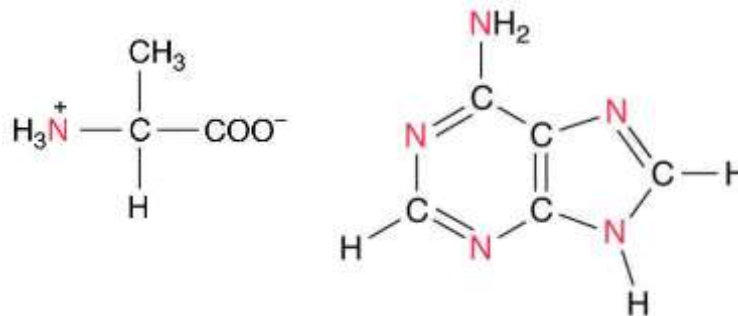
Metalothioneiny jsou proteiny bohaté na cystein. Některé slouží jako reverzibilní zásobní forma mikroživin, jiné mají úlohy v detoxifikaci.

Dusík: Nejvíc abundanční minerální živina v rostlinách

1 H																	2 He
3 Li	4 Be											5 B	6 C	7 N	8 O	9 F	10 Ne
11 Na	12 Mg											13 Al	14 Si	15 P	16 S	17 Cl	18 Ar
19 K	20 Ca	21 Sc	22 Ti	23 V	24 Cr	25 Mn	26 Fe	27 Co	28 Ni	29 Cu	30 Zn	31 Ga	32 Ge	33 As	34 Se	35 Br	36 Kr
37 Rb	38 Sr	39 Y	40 Zr	41 Nb	42 Mo	43 Tc	44 Ru	45 Rh	46 Pd	47 Ag	48 Cd	49 In	50 Sn	51 Sb	52 Te	53 I	54 Xe
55 Cs	56 Ba	57-71 Lanthanoids	72 Hf	73 Ta	74 W	75 Re	76 Os	77 Ir	78 Pt	79 Au	80 Hg	81 Tl	82 Pb	83 Bi	84 Po	85 At	86 Rn
87 Fr	88 Ra	89-103 Actinoids	104 Rf	105 Db	106 Sg	107 Bh	108 Hs	109 Mt	110 Ds	111 Rg	112 Cn	113 Nh	114 Fl	115 Uup	116 Lv	117 Uus	118 Uuo
89 La	90 Ce	91 Pr	92 Nd	93 Pm	94 Sm	95 Eu	96 Gd	97 Tb	98 Dy	99 Ho	100 Er	101 Tm	102 Yb	103 Lu			
90 Ac	91 Th	92 Pa	93 U	94 Np	95 Pu	96 Am	97 Cm	98 Bk	99 Cf	100 Es	101 Fm	102 Md	103 No	104 Lr			

- Nejvíc zastoupený prvek v zemské atmosféře
- Čtvrtý nejvíc zastoupený prvek v rostlinách (po C, H a O)
- Často limitující živina pro růst

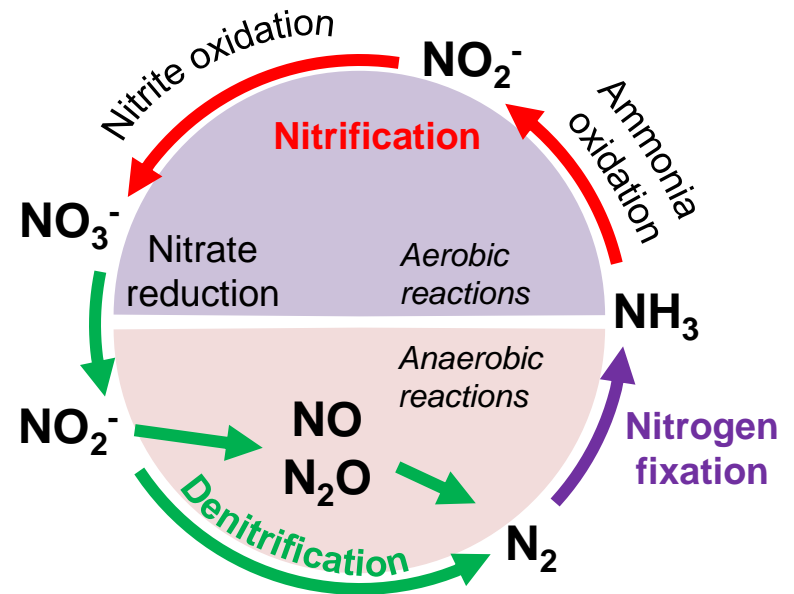
N je v aminokyselinách - proteinech, nukleových kyselinách (DNA, RNA), ve chlorofylu a v bezpočtu jiných molekul

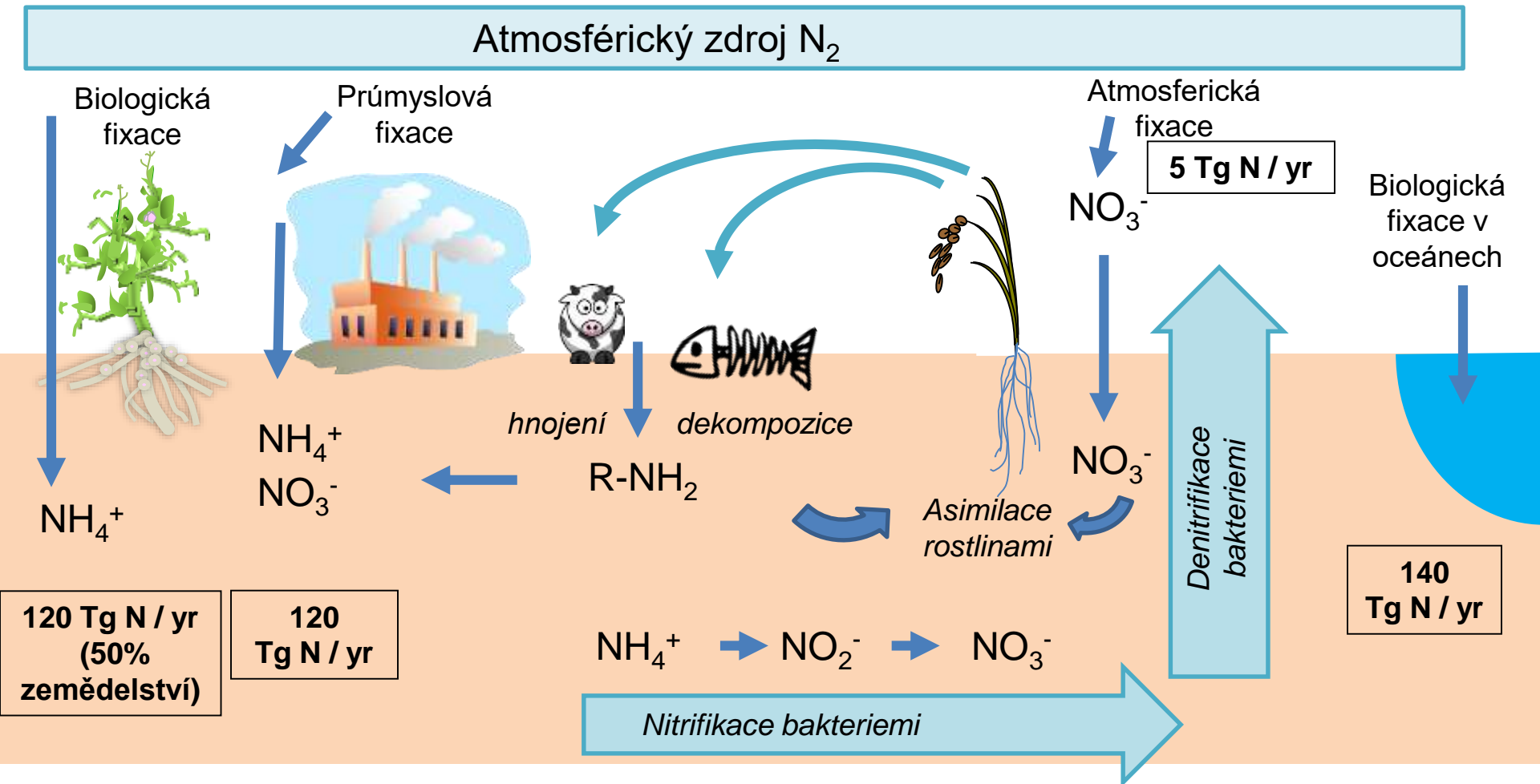
Nachází se ve většine hnojiv (společně s draslíkem a fosforem - NPK)

Anorganické formy dusíku

Species	Name	Oxidation State
R-NH ₂	Organic nitrogen, urea	-3
NH ₃ , NH ₄ ⁺	Ammonia, ammonium ion	-3
N ₂	Nitrogen	0
N ₂ O	Nitrous oxide	+1
NO	Nitric oxide	+2
HNO ₂ , NO ₂ ⁻	Nitrous acid, nitrite ion	+3
NO ₂	Nitrogen dioxide	+4
HNO ₃ , NO ₃ ⁻	Nitric acid, nitrate ion	+5

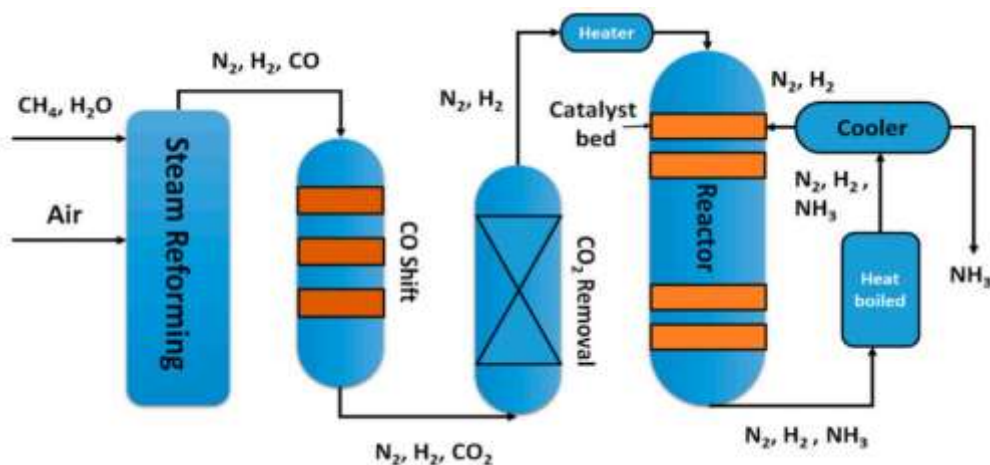

Rostliny jsou důležitou součástí dusíkového cyklu (Tg N/yr – teragram (1 milion tun) dusíku za rok)

Dusíku je hodně, je ale málo dostupný

20-30% fixace na planetě se děje industriálním procesem

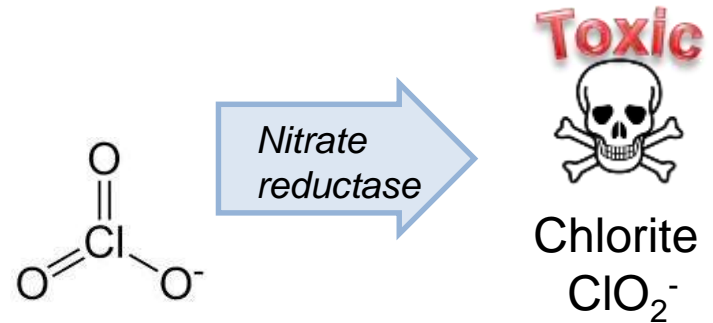

- V současné době se dusíkatá hnojiva vyrábějí převážně pomocí technologie zvané Haber-Boschův proces (HB), která byla uvedena na trh v roce 1913 a při níž se N_2 ze vzduchu kombinuje s H_2 získaným z parní transformace zemního plynu za vzniku NH_3
- Vzniklý NH_3 se pak termochemickým Ostwaldovým procesem oxiduje na dusičnany, které pak reagují s NH_3 za vzniku dusičnanu amonného, převažujícího dusíkatého hnojiva používaného v zemědělství
- Je třeba přiznat, že úspěch této sto let staré technologie měl rozhodující význam pro zvýšení zemědělské produktivity, která dnes umožňuje uživit téměř polovinu světové populace

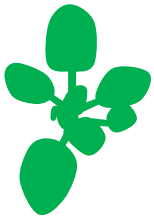

Hlavní nitrátový transportér je CHL1/ NRT1.1/ NPF6.3

Byl identifikován skrz
genetickou selekci pro
rezistenci k chlorátu

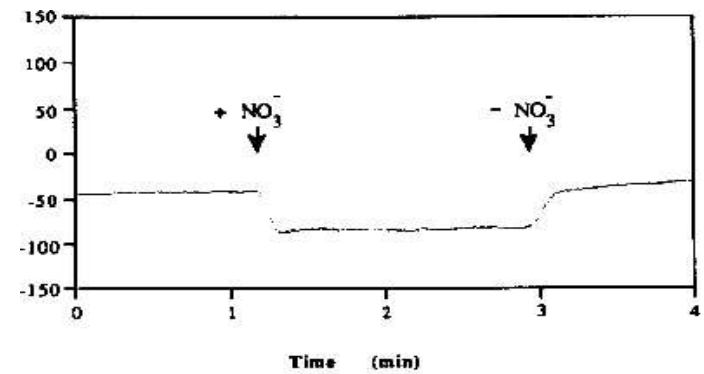
Chlorate (ClO_3^-)
mimikuje nitrát
(NO_3^-)

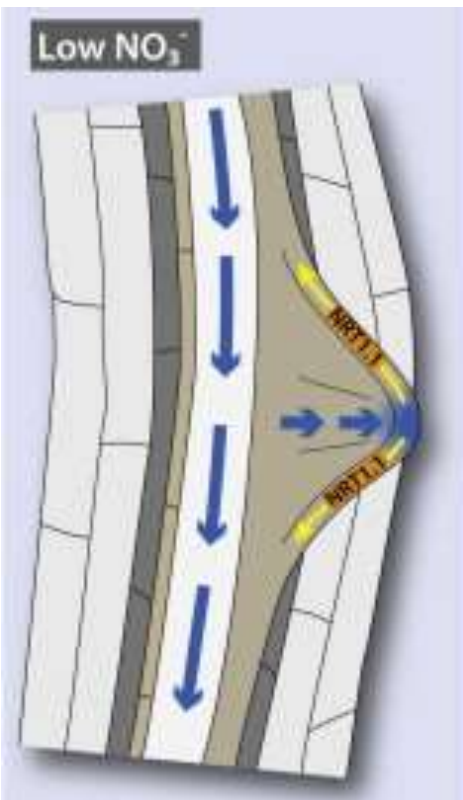
1973

	Wild-type	Nitrate reductase mutant	Chlorate uptake mutant (<i>chl1-5</i>)
Growth on chlorate			
Nitrate reductase activity	+	-	+

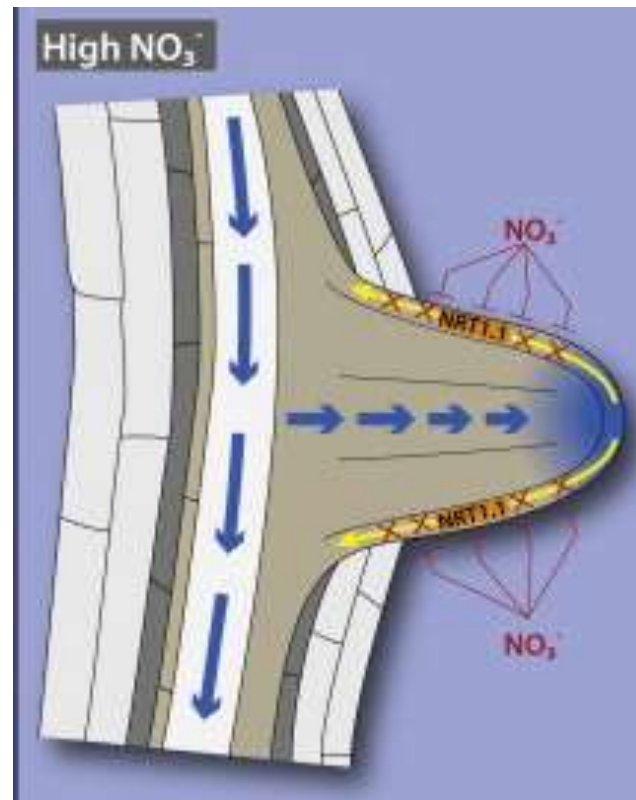
In 1993 the CHL1 gene was cloned and found to be a nitrate transporter (shown = current in *Xenopus* oocytes)

NRT1.1 funguje jako nitrátový transceptor (senzor)

Když je nedostatek NO_3^- v půdě, NRT1.1 transportuje auxin pryč od kořenové špičky a růst je spomalen

Dostatek NO_3^- inhibuje transport auxinu skrz NRT 1.1 a kořen proliferuje

Rostliny mají specifické transportéry pro NO_3^- (nitrate) NH_4^+ (ammonium) a jiné formy dusíku – tzv. HATS, LATS a specifické aminokyselinové transportéry

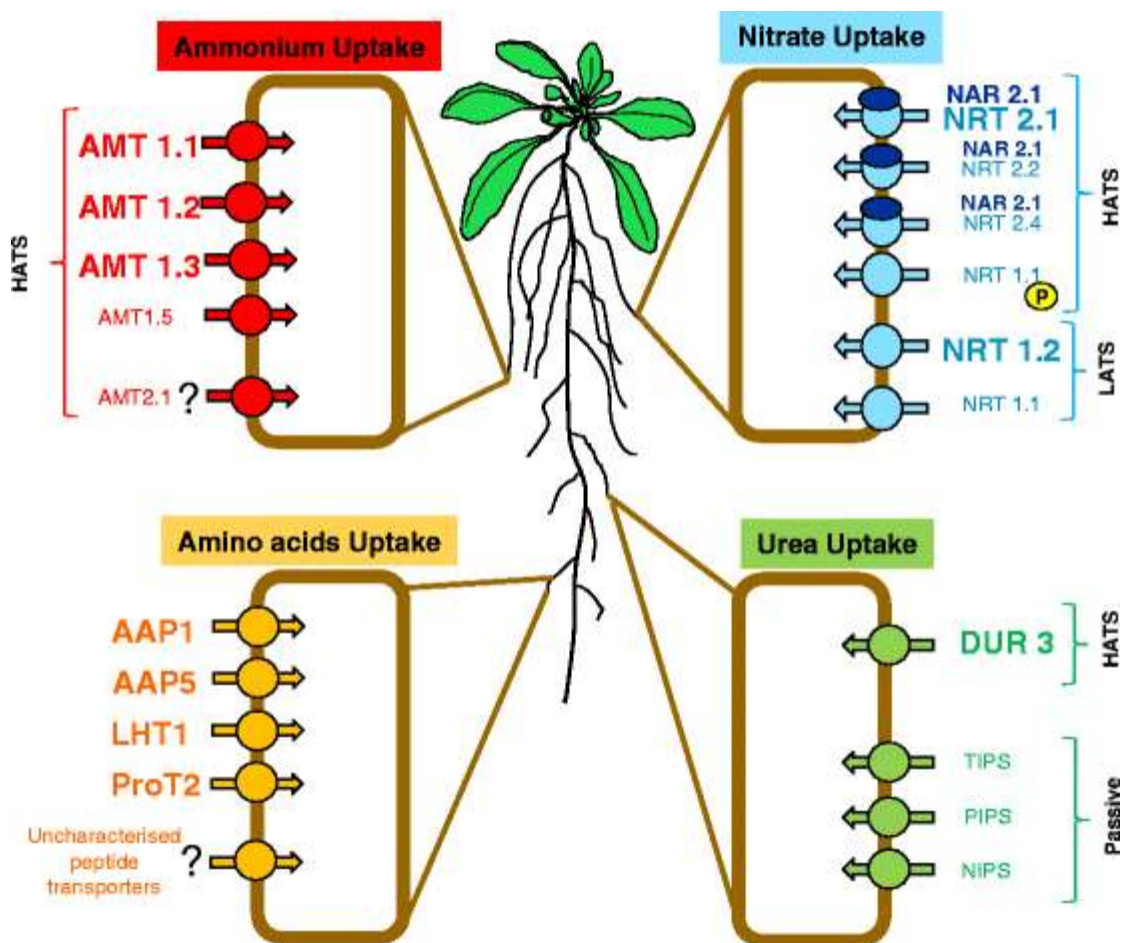
FW- fresh weight (čerstvá (s vodou) hmota, opak sušiny)

HATS = high affinity transporters ($K_m \sim 25 \mu\text{M}$)

LATS = low affinity transporters ($K_m \sim 1 \text{ mM}$)

Příjem probíhá symportem 2 H^+

Zvýrazněné transportéry jsou nejdůležitější

Rostliny mají specifické transportéry pro NO_3^- (nitrate) NH_4^+ (ammonium) a jiné formy dusíku – tzv. HATS, LATS a specifické aminokyselinové transportéry

FW- fresh weight
 (čerstvá (s vodou)
 hmota, opak sušiny)

HATS = high affinity
 transporters

LATS = low affinity
 transporters

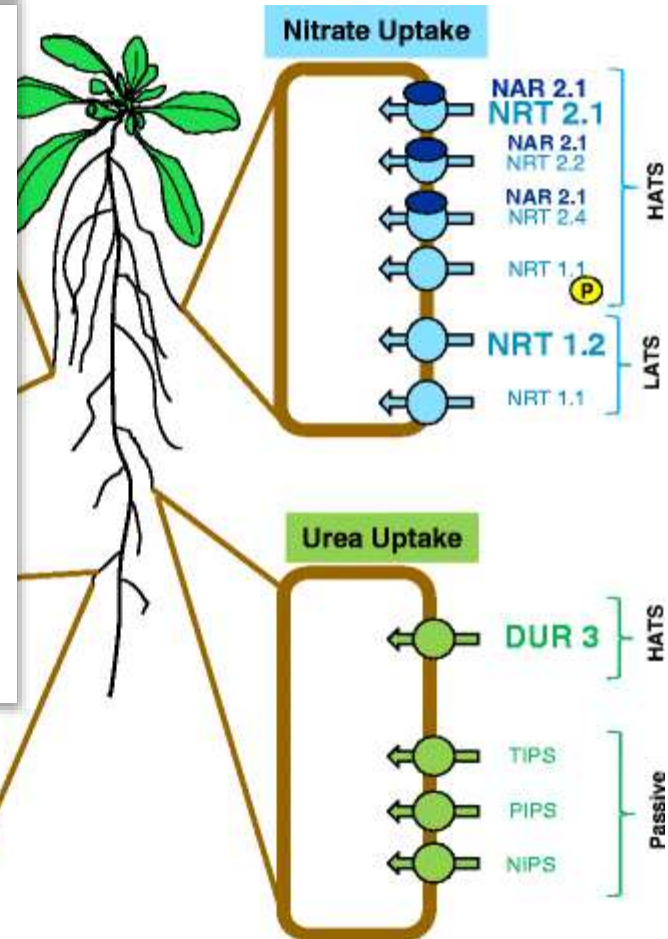
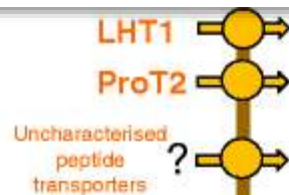
Příjem probíhá
 symportem 2 H^+

Zvýrazněné transportéry
 jsou nejdůležitější

- Zatím jsou známe dvě
 skupiny těchto
 transportérů pro nitrát

- Transportéry s
 duální
 (HATS/LATS)
 afinitou – NRT
 1.1 a LATS
 transportér NRT
 1.2

- NRT2 1-7 –
 transportéry
 HATS

Rostliny mají specifické transportéry pro NO_3^- (nitrate) NH_4^+ (ammonium) a jiné formy dusíku – tzv. HATS, LATS a specifické aminokyselinové transportéry

FW- fresh weight
 (čerstvá (s vodou)
 hmota, opak sušiny)

HATS = high affinity
 transporters

LATS = low affinity
 transporters

Příjem probíhá
 symportem 2 H^+

Zvýrazněné transportéry
 jsou nejdůležitější

- Zatím jsou známé dvě
 skupiny těchto
 transportérů pro nitrát

- Transportéry s
 duální
 (HATS/LATS)
 afinitou – NRT
 1.1 a LATS
 transportér NRT
 1.2

- NRT2 1-7 –
 transportéry
 HATS

- Tyto transportéry a
 globální příjem nitrátu
 je regulován mnoha
 faktory, jako fáze
 ontogenetického
 vývoje, abiotické
 podmínky, koncentraci
 dusíku v rostlině a
 zejména fytohormony,
 kde hlavní úlohu
 sehrávají cytokininy

Rostliny mají specifické transportéry pro NO_3^- (nitrate) NH_4^+ (ammonium) a jiné formy dusíku – tzv. HATS, LATS a specifické aminokyselinové transportéry

FW- fresh weight (čerstvá (s vodou) hmota, opak sušiny)

HATS = high affinity transporters

LATS = low affinity transporters

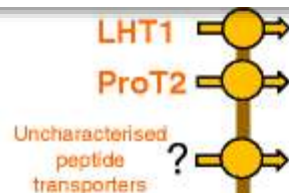
Příjem probíhá symportem 2 H^+

Zvýrazněné transportéry jsou nejdůležitější

- Zatím jsou známé dvě skupiny těchto transportérů pro nitrát

- Transportéry s duální (HATS/LATS) afinitou – NRT 1.1 a LATS transportér NRT 1.2

- NRT2 1-7 – transportéry HATS

- Tyto transportéry a globální příjem nitrátu je regulován mnoha faktory, jako fáze ontogenetického vývoje, abiotické podmínky, koncentraci dusíku v rostlině a zejména fytohormony, kde hlavní úlohu sehrávají cytokininy

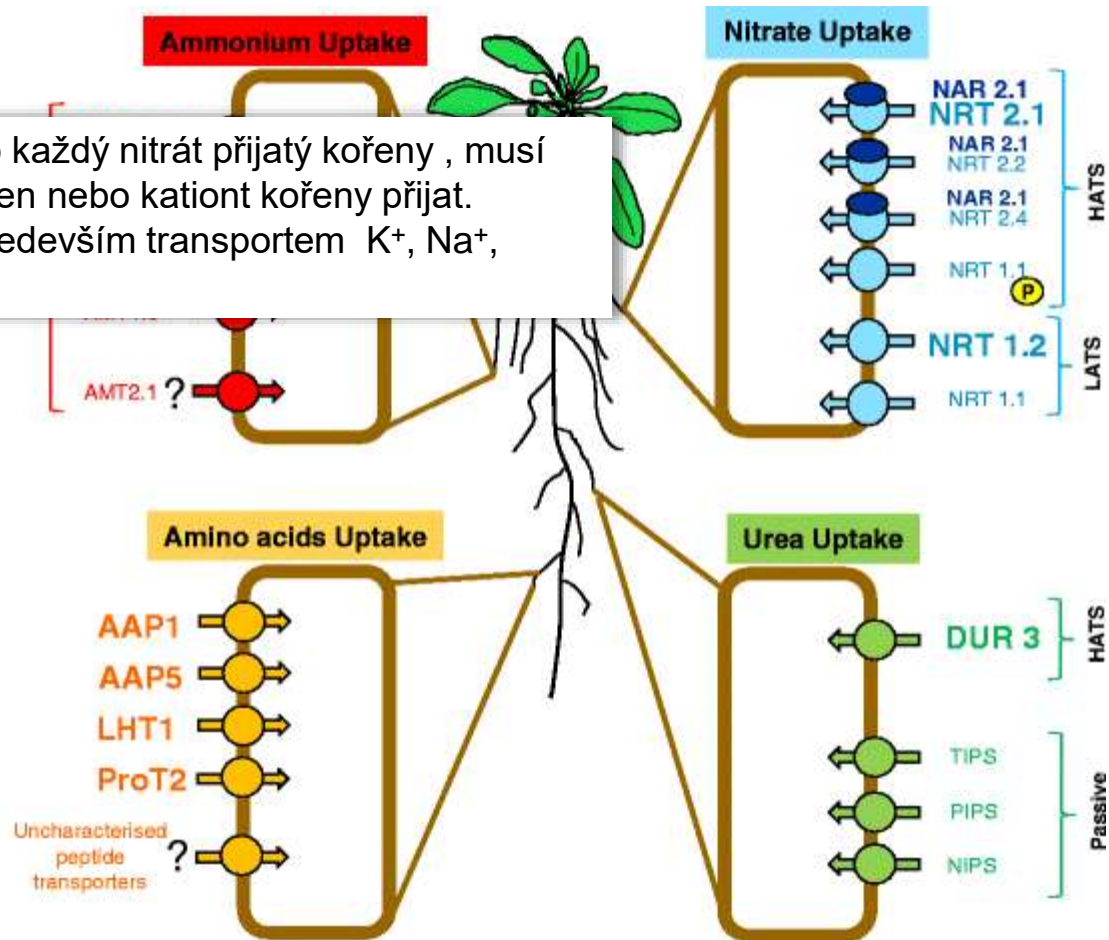
Urea Uptake

10% genomu je responzivních k nitrátu, ale jen některé geny jsou nitrát-specifické

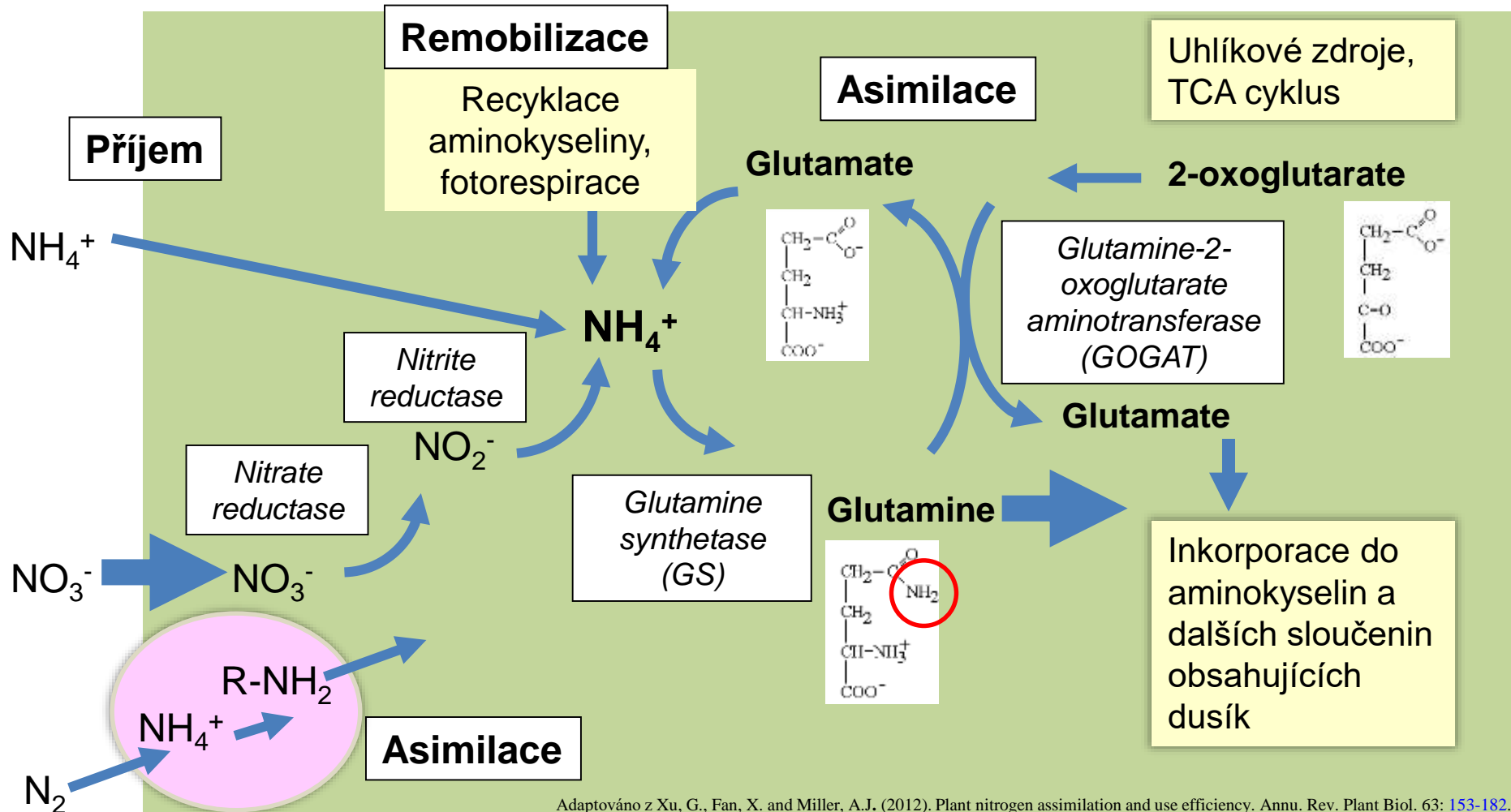

Rostliny mají specifické transportéry pro NO_3^- (nitrate) NH_4^+ (ammonium) a jiné formy dusíku – tzv. HATS, LATS a specifické aminokyselinové transportéry

K udržení rovnováhy iontů, pro každý nitrát přijatý kořeny, musí být jeden aniont kořeny vyloučen nebo kationt kořeny přijat. Rostliny tohoto efektu docílí především transportem K^+ , Na^+ , Ca^{2+} a Mg^{2+} .

Metabolismus dusíku: Příjem, asimilace a remobilizace

Většina rostlin přijíma dusík ve formě nitrátu NO_3^-

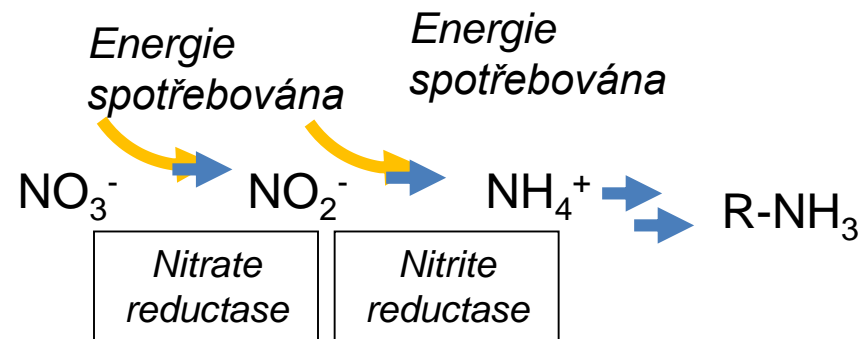
Mnoho prokaryotů oxiduje NH_4^+ , proto půdní hladiny NH_4^+ jsou často nízké

Energie uvolněna   *Energie uvolněna*

Nitrifikace prokaryotmi

Rostliny vyžadují energii k redukci NO_3^- na asimilovatelné formy

Rostlinné preference pro NH_4^+ vs NO_3^- se liší zejména dle druhu rostliny, pH, ontogenezy atd.

Vysoké koncentrace NH_4^+ mohou být toxické

Některé rostliny jsou tzv. NH_4^+ tolerantní (rýže, jehličnany, dub, buk atd.), některé NH_4^+ citlivé (rajče, brambor, ječmen topol atd.)

Většina rostlin přijímá dusík ve formě nitrátu NO_3^-

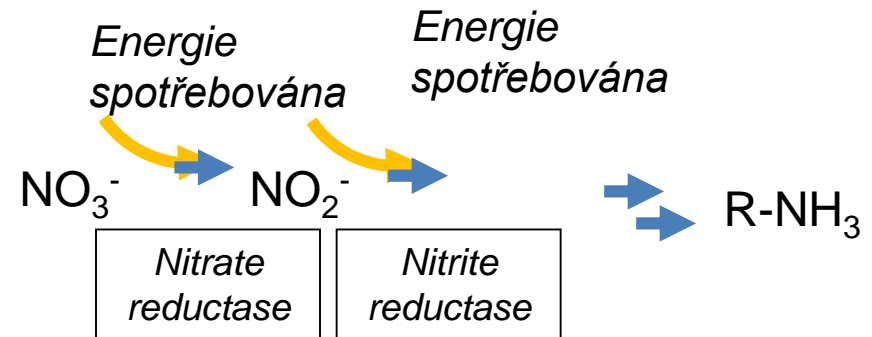
Mnoho prokaryotů oxiduje NH_4^+ , proto půdní hladiny NH_4^+ jsou často nízké

Energie uvolněna   *Energie uvolněna*

Nitrifikace prokaryotmi

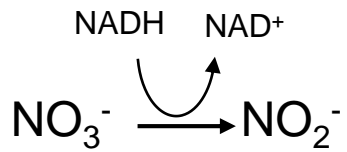
Rostliny vyžadují energii k redukci NO_3^- na asimilovatelné formy

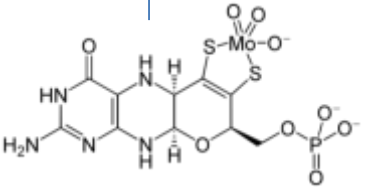
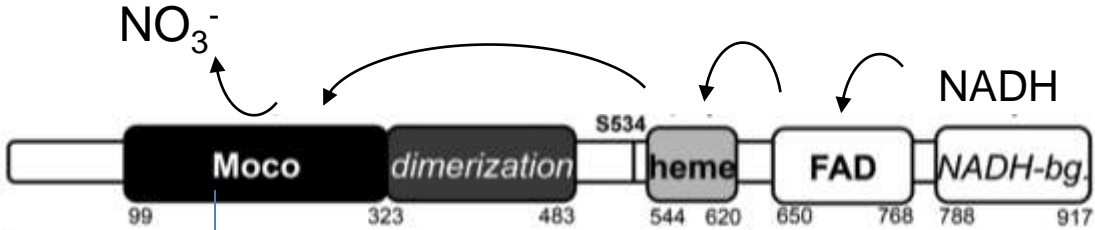
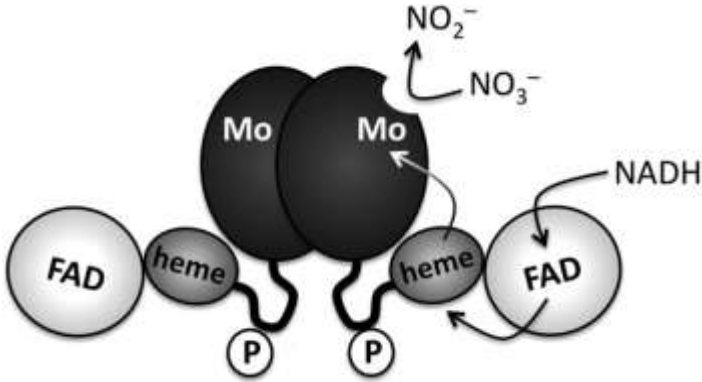
Další zdroje dusíku pro rostlinu jsou amoniak, močovina (urea) a aminokyseliny

Nitrát-reduktáza (NR) je velký enzym s komplexní katalytickou schémou

Nitrát reduktáza redukuje nitrát na nitrit, za účasti NADH jako elektronového donoru

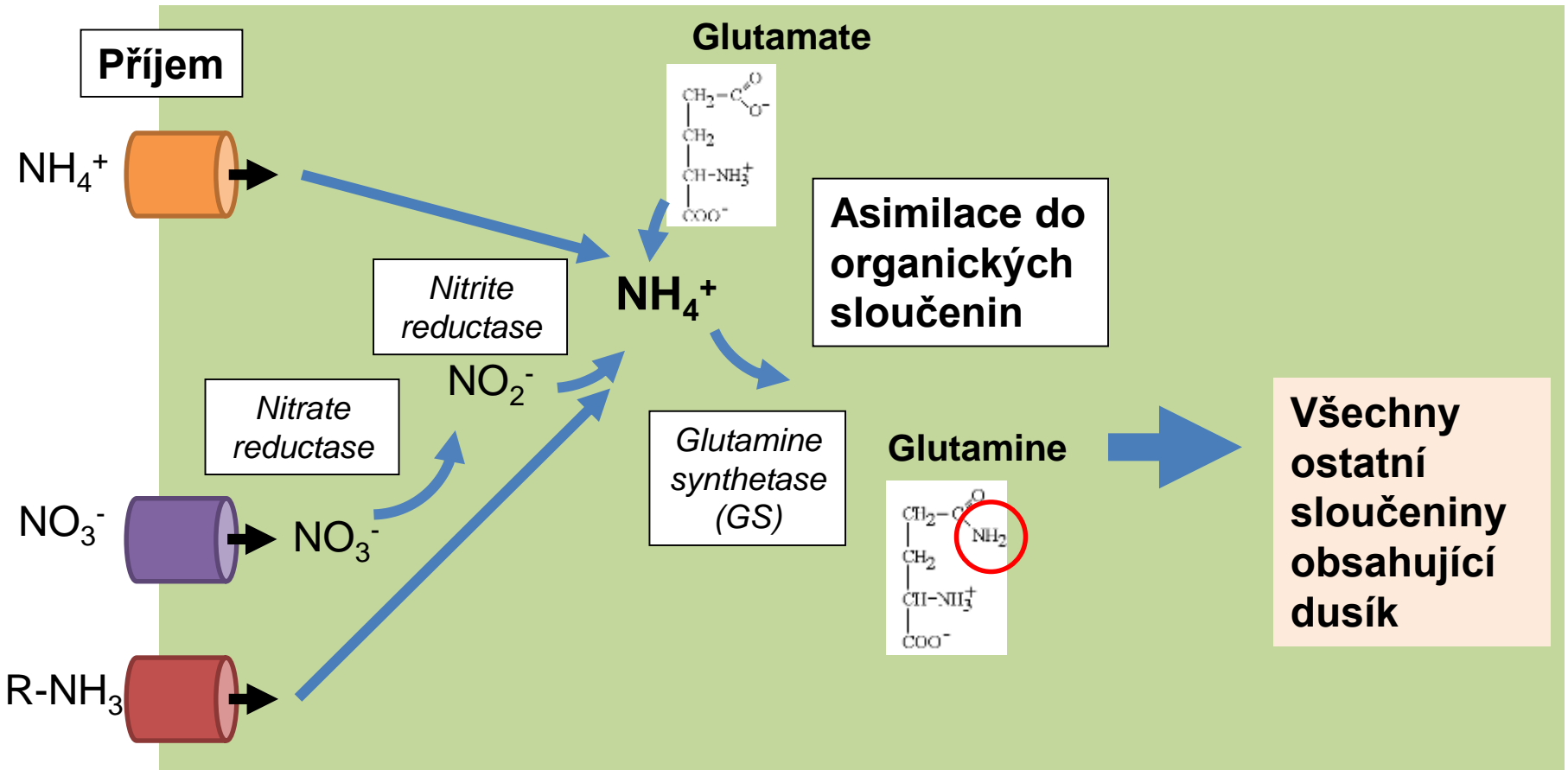

Nitrátreduktáza je cytoplasmatický homodimer, sprostředkuje transport elektronů z NADH do vazebného místa pro nitrát

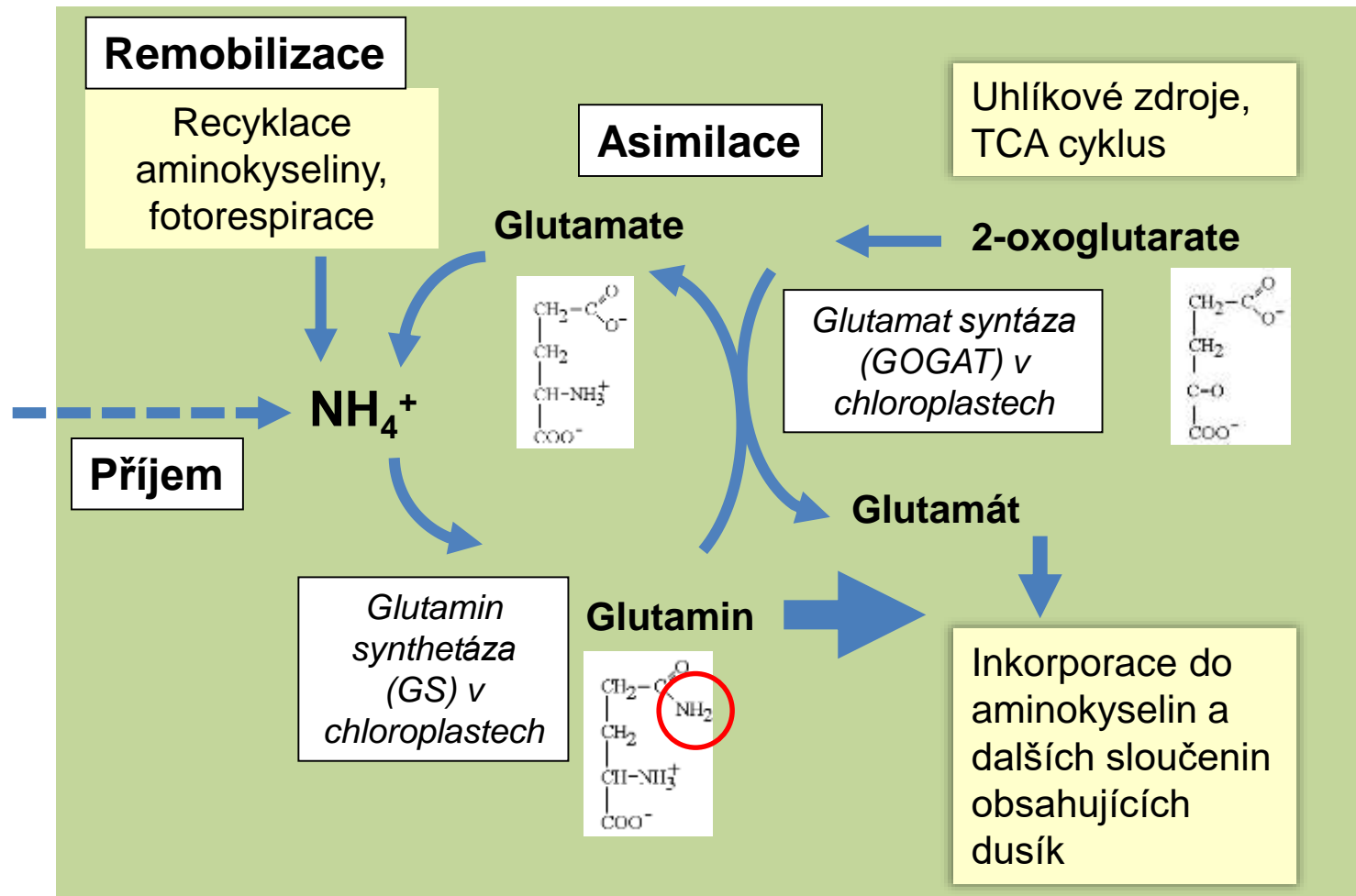
Nitrát-reduktáza (NR) a nitrit-reduktáza (NiR)

- Aktivita NR je přísně regulována mnoha různými faktory, protože se jedná o klíčový enzym asimilace klíčového prvku pro rostliny, je potřebná koordinace mezi dostupností cukrů a nitrátu
-
- Jeho transkripce a translace je stimulována sacharidy, cytokiníny, světlem, nitrátem
- naopak je inhibována produkty asimilace dusíku (amoniak, nitrit apod.), tmou, nedostatkem nitrátu
- Redukce nitritu na amonný iont probíhá především v chloroplastech listů anebo plastidech kořenů za účasti enzymu Nitrit-reduktázy (NiR)
- Jedná se o monomerní polypeptid
- Každý nitrátový iont redukovaný na amoniak produkuje jeden OH^- iont – k udržení pH musí být tento vyloučen nebo neutralizován organickými kyselinami, důsledkem toho je alkalizace půdy kolem kořenů aktivně přijímajících dusík

Primární asimilace N: NO_3^- je redukován na NH_4^+ před asimilací

GS/GOGAT enzymy asimilují inorganický dusík do organických molekul

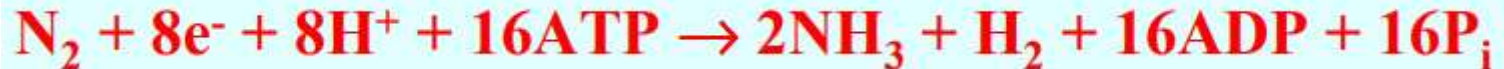

GS/GOGAT enzymy asimilují inorganický dusík do organických molekul

- GOGAT – glutamátsyntáza, má dvě formy – ferredoxin dependentní (v listech, hlavním faktorem je světlo)
  - NADH dependentní (v plastidech nefotosyntetizujících buněk)
- GS – glutaminsyntetáza – cytoplazmatická (v kořenech, redukce amonia z prostředí/fixace apod.) a plastidová (redukce NH_4^+ pocházejícího z redukce nitrátu a fotorespirace)

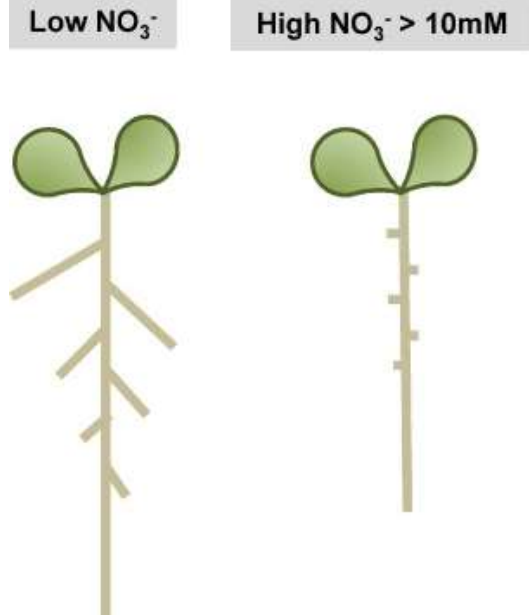
Fixace molekulového - plynného dusíku

- Objev industriální fixace plynného dusíku revolucionizoval průmysl a lidskou společnost, protože učinil hnojení dostupným a umožnil výrazně zvýšit výnos plodin (Haber-Bosch proces)
- Jde o energeticky velmi náročný proces
- Fixace vzdušného dusíku jsou schopné některé prokaryoty, mající enzym nitrogenázu
- Reakce vyžaduje velké množství energie, je citlivá ke kyslíku

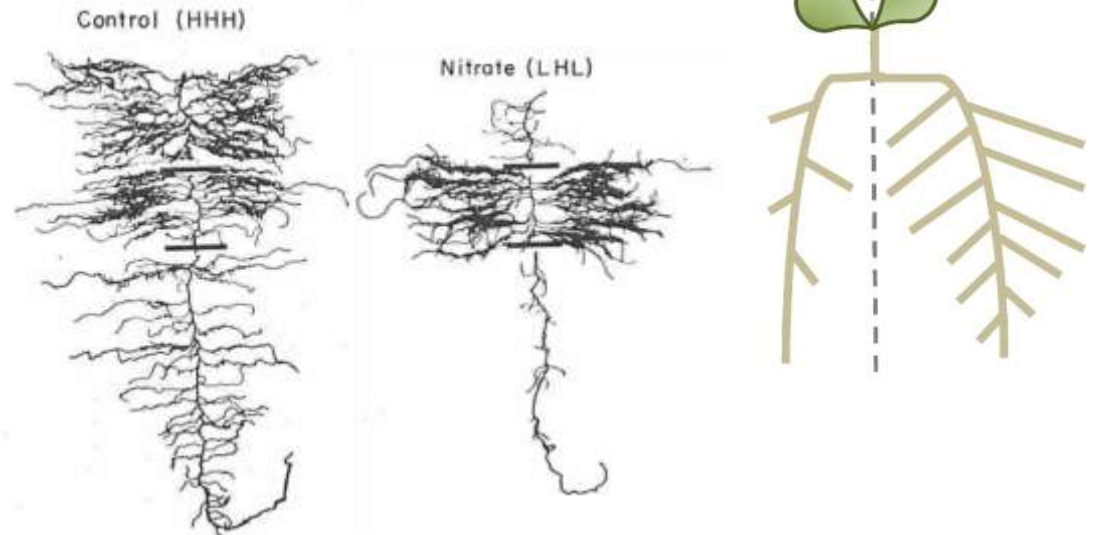

Kořeny jsou responzivní ke koncentraci dusíku v půdě

Při dostatku dusíku mají rostliny menší kořenový systém

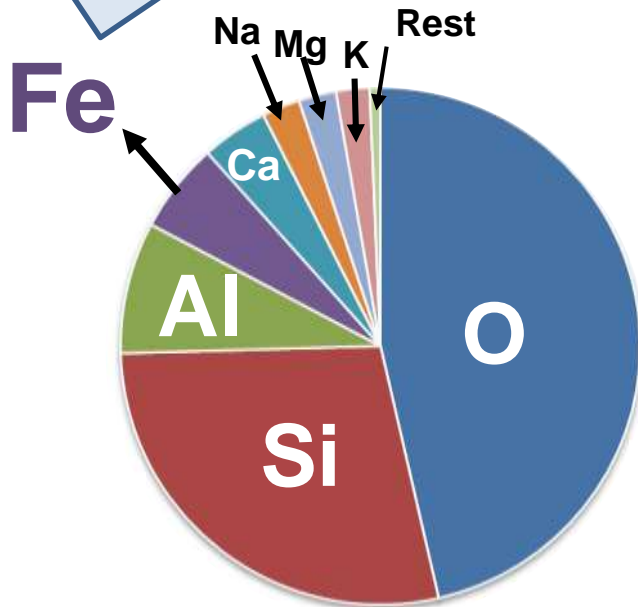
Pokud je distribuce dusíku nerovnoměrná, kořen roste dynamicky v místech jeho vyšší koncentrace

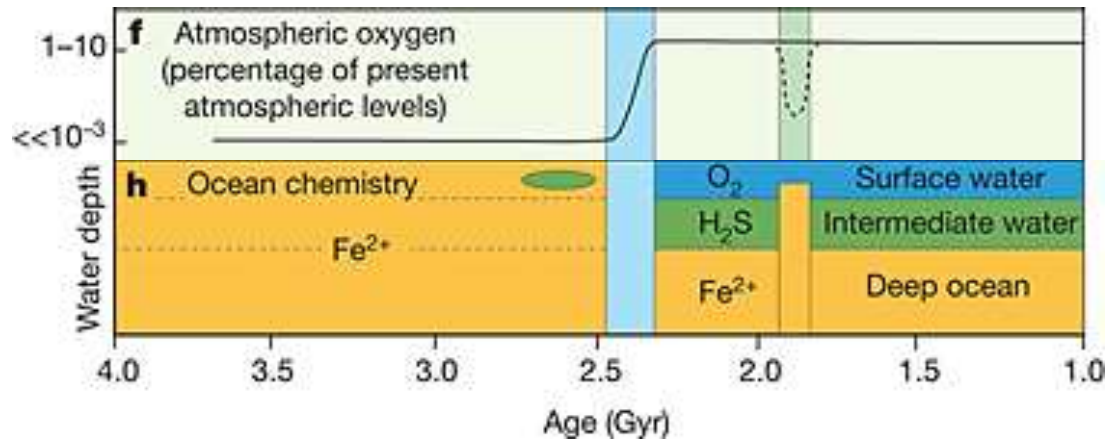
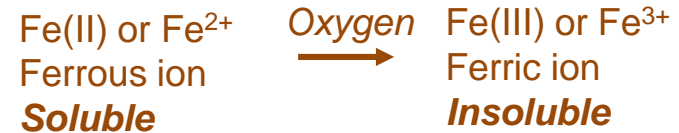
Reprinted by permission from Wiley from Drew, M.C. (1975). Comparison of the effects of a localised supply of phosphate, nitrate and ammonium and potassium on the growth of the seminal root system, and the shoot, in barley. *New Phytol.* 75: 479-490. Reprinted from Bouguyon, E., Gojon, A. and Nacry, P. (2012). Nitrate sensing and signaling in plants. *Sem. Cell Devel. Biol.* 23: 648-654, with permission from Elsevier. See also Gersani, M. and Sachs, T. (1992). Development correlations between roots in heterogeneous environments. *Plant Cell Environ.* 15: 463-469.

Železo – hojné, důležité a těžko rozpustné

Železo je čtvrtým nejvíc abundantním prvkem zemské kůry

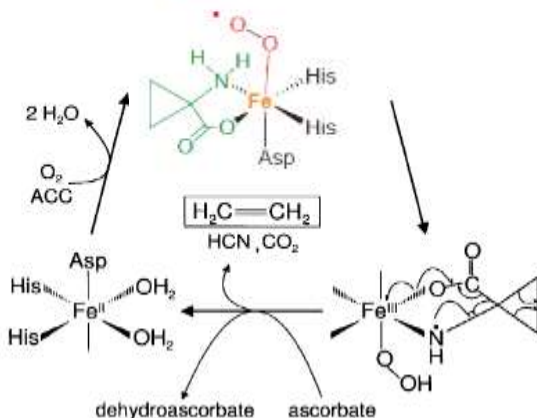
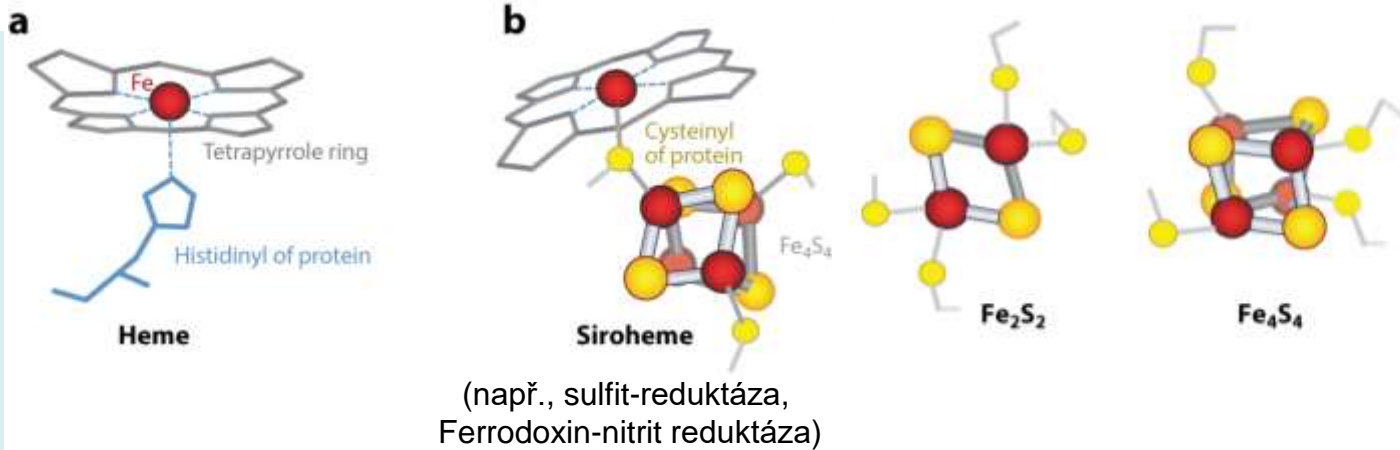
Fotosyntéza existující 2.5 miliard let, vytvořila formy železa, které jsou z drtivé části oxidované a nerozpustné. Pro většinu buněk je příjem železa náročný

Železo se v buňkách nachází ve formě hémové, Fe-S komplexů a jiných formách

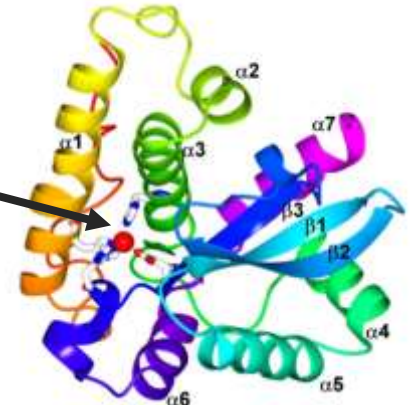
V buňkách se železo nachází v mnoha formách, např jako hem, sirohem, transferrin, Fe-S kluster (především Fe_2S_2 a Fe_4S_4), mononuclear Fe a jiné

Hormon ethylen (C_2H_4) je syntetizován enzymem ACC oxidáza který využívá mononukleární nehémové Fe(II) centrum

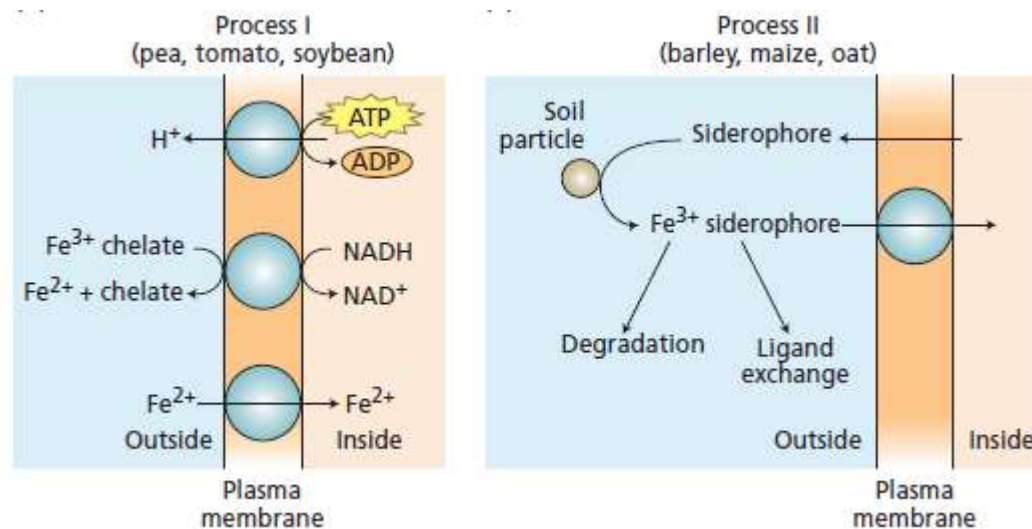
FeSOD, v plastidech, má taky monokuleární nehémové železo v reakčním centru

(This structure is from *Plasmodium*)

Příjem železa: Strategie I., redukční strategie Fe(III) na Fe(II)

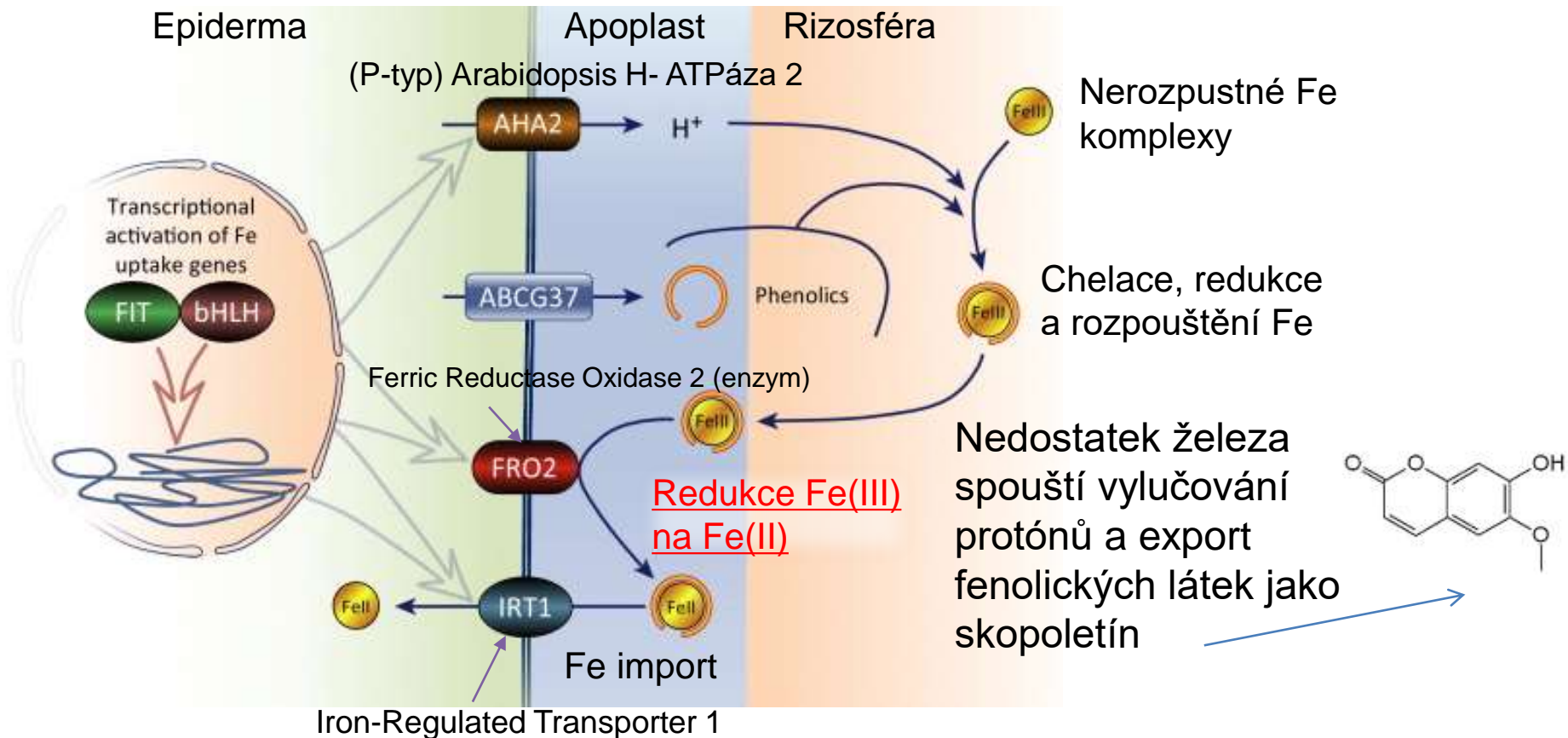
- Strategie (proces) 1 - okyselení půdy, které zvyšuje rozpustnost železa Fe^{3+} a následně dochází k jeho redukci na rozpustnější formu Fe^{2+}
- Strategie (proces) 2 - uvolňování sloučenin, které tvoří stabilní, rozpustné komplexy se železem a jejich následný příjem

Příjem železa: Strategie I., redukční strategie Fe(III) na Fe(II)

- v *Arabidopsis thaliana* běží tzv. **strategie I**, kde kořenové buňky pumpují protony do okolní půdy prostřednictvím H-ATPázy 2 (AHA2), čímž snižují pH rhizosféry a zvyšují rozpustnost hydroxidu železitého Fe ($\text{Fe}(\text{OH})_3$). Fe^{3+} je pak redukováno reduktázou železité oxidázy 2 (FRO2) na Fe^{2+} a transportováno do buněk pomocí zinkem regulovaného transportního proteinu podobného železu (ZIP) - IRON-REGULATED TRANSPORTER 1 (IRT1)
- nízká dostupnost Fe indukuje syntézu proteinů AHA2, FRO2 a IRT1, které tvoří komplexy na plazmatické membráně buněk kořenové epidermis
- okyselení a redukce pomocí AHA2-FRO2 probíhají v alkalických půdách poměrně špatně, proto lze tento krok provést také pomocí Fe-mobilizujících kumarinů obsahujících katecholovou skupinu, jako jsou fraxetin, sideretin a eskuletin, které mají schopnost vázat, rozpouštět a redukovat Fe z nerozpustných zdrojů
- tyto kumaríny a jiné látky jsou pak transportovány z buňky ven pomocí specifického ABCG transportéru

Příjem železa: Strategie I., redukční strategie Fe(III) na Fe(II)

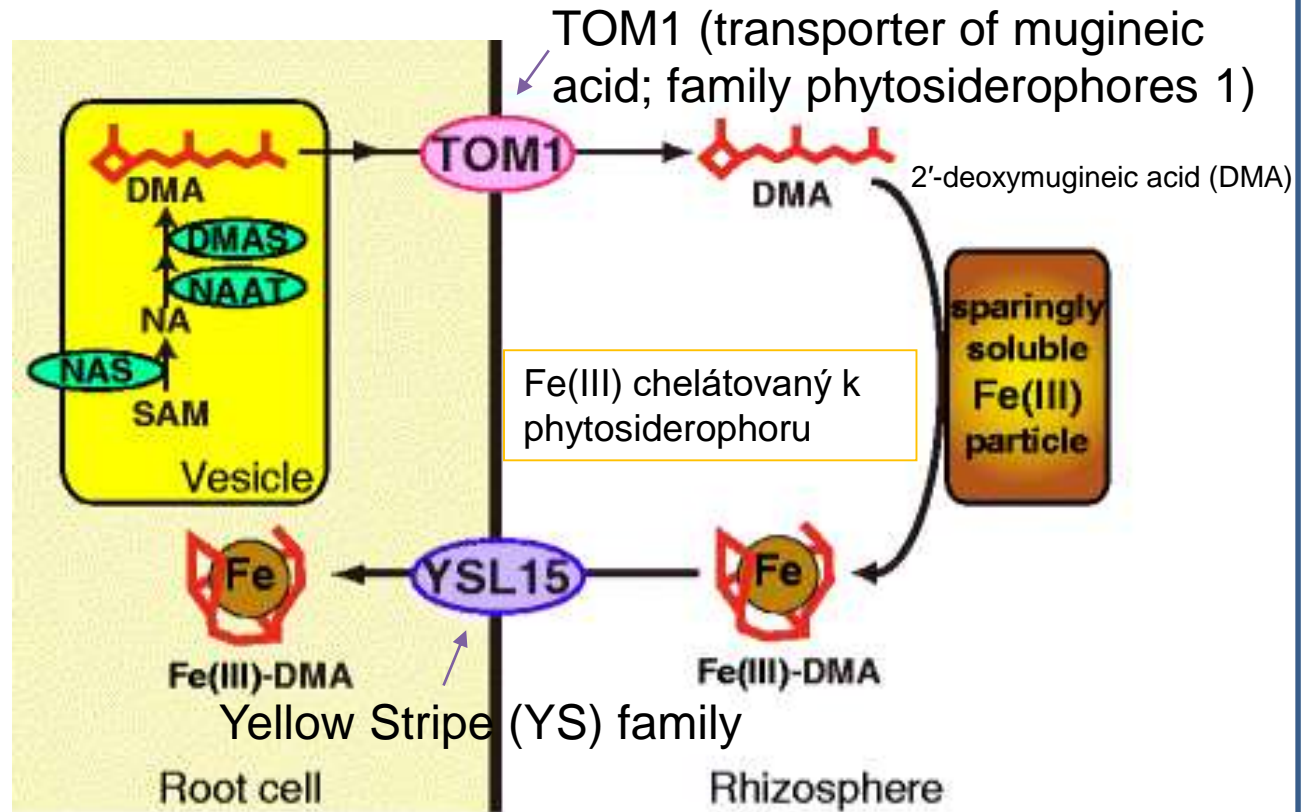

Příjem železa: Strategie II., chelační strategie

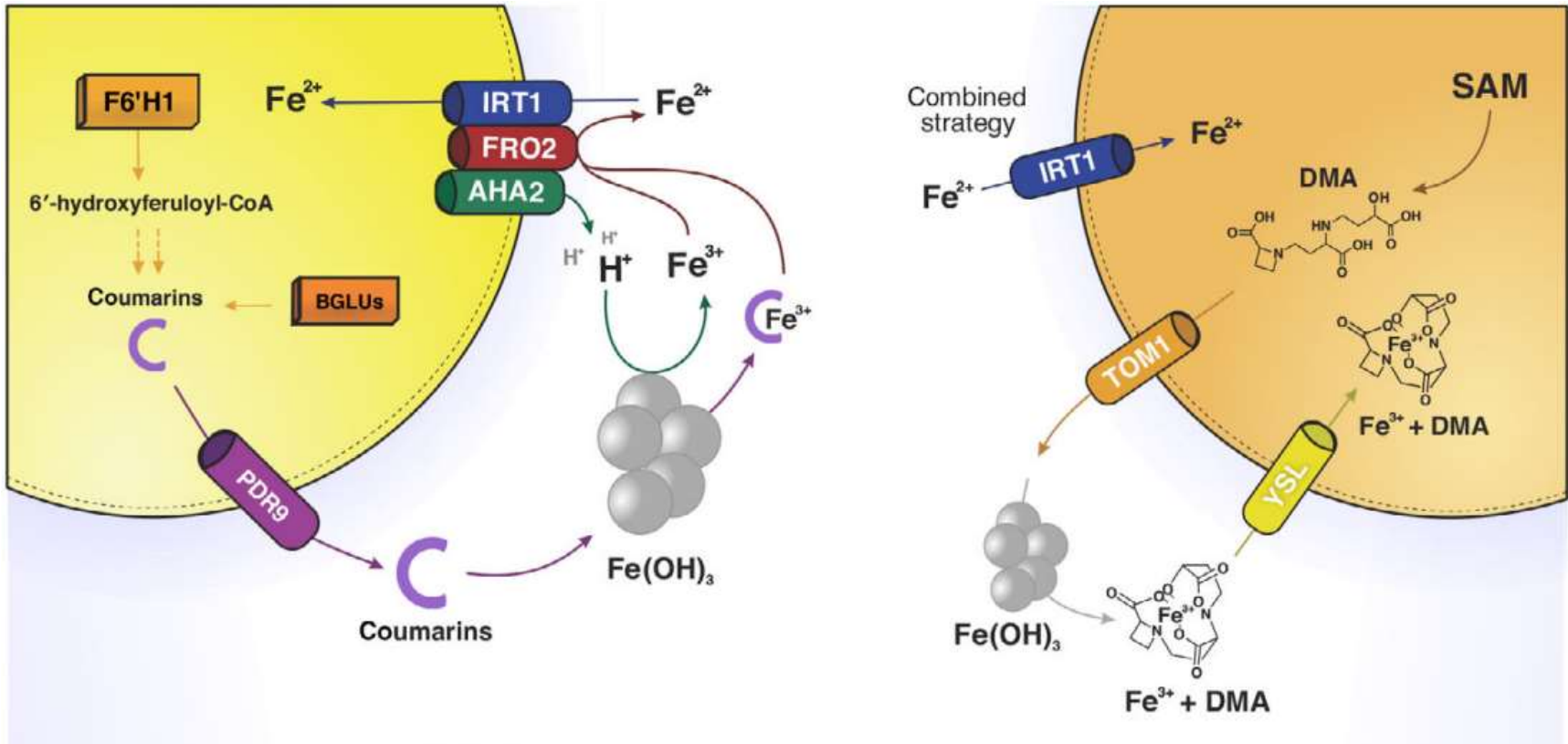
- trávy produkují speciální třídu chelátorů železa - siderofory
- siderofory jsou tvořeny aminokyselinami, které se nevyskytují v bílkovinách, jako je kyselina muginová, a tvoří vysoce stabilní komplexy s Fe^{3+}
- Fytosiderofory jsou syntetizovány z S-adenosylmethioninu, čímž vznikají sloučeniny ze skupiny kyselin muginových, jako je kyselina 2-deoxymuginová, které jsou vylučovány prostřednictvím transportéru fytosideroforů ze skupiny kyselin muginových 1 (např. TOM1)
- kořenové buňky trav mají v plazmatických membránách transportní systémy Fe^{3+} -sideroforů, které přivádějí chelát do cytoplazmy pomocí tzv. Yellow-stripe 1-like protein (YSL)
- při nedostatku železa uvolňují kořeny trav do půdy více sideroforů a zvyšují kapacitu svého transportního systému Fe^{3+} -sideroforů

Příjem železa: Strategie II., chelační strategie

Tuto strategii používají jenom trávovité (*Poaceae*), protože jen trávy konvertují nicotianamine (NA) na 2'-deoxymugineic acid (DMA) a její deriváty, které fungují jako fyto siderofory

Příjem železa: Strategie I-II.

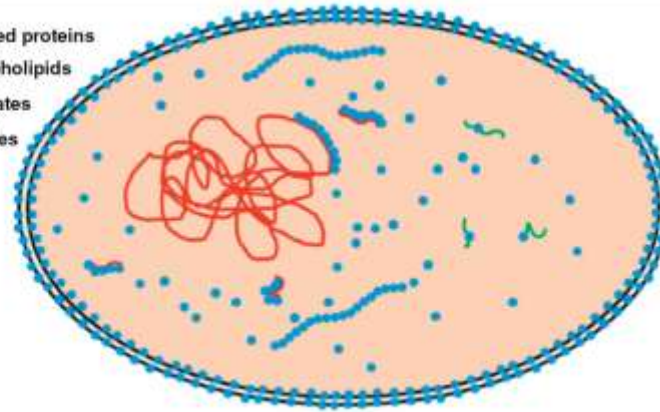
Fosfor

1 H																	2 He
3 Li	4 Be											5 B	6 C	7 N	8 O	9 F	10 Ne
11 Na	12 Mg											13 Al	14 Si	15 P	16 S	17 Cl	18 Ar
19 K	20 Ca	21 Sc	22 Ti	23 V	24 Cr	25 Mn	26 Fe	27 Co	28 Ni	29 Cu	30 Zn	31 Ga	32 Ge	33 As	34 Se	35 Br	36 Kr
37 Rb	38 Sr	39 Y	40 Zr	41 Nb	42 Mo	43 Tc	44 Ru	45 Rh	46 Pd	47 Ag	48 Cd	49 In	50 Sn	51 Sb	52 Te	53 I	54 Xe
55 Cs	56 Ba	57-71 Lanthanides	72 Hf	73 Ta	74 W	75 Re	76 Os	77 Ir	78 Pt	79 Au	80 Hg	81 Tl	82 Pb	83 Bi	84 Po	85 At	86 Rn
87 Fr	88 Ra	89-103 Actinides	104 Rf	105 Db	106 Sg	107 Bh	108 Hs	109 Mt	110 Ds	111 Rg	112 Cn	113 Nh	114 Fl	115 Uup	116 Lv	117 Uus	118 Uuo
87 La	88 Ce	89 Pr	90 Nd	91 Pm	92 Sm	93 Eu	94 Gd	95 Tb	96 Dy	97 Ho	98 Er	99 Tm	100 Yb	101 Lu			
89 Ac	90 Th	91 Pa	92 U	93 Np	94 Pu	95 Am	96 Cm	97 Bk	98 Cf	99 Es	100 Fm	101 Md	102 No	103 Lr			

- P
- 11th nejvíc abundantní prvek zemské kůry
- 5th nejvíc abundantní prvek v rostlině
- 1st nebo 2nd nejvíc limitující nutrient pro růst rostlin

P má role v buněčné struktuře, ukládání energie a „informací“ a v jejich transferu

- Phosphorylated proteins
- Glycerophospholipids
- Orthophosphates
- Polyphosphates
- DNA/RNA

Current Opinion in Biotechnology

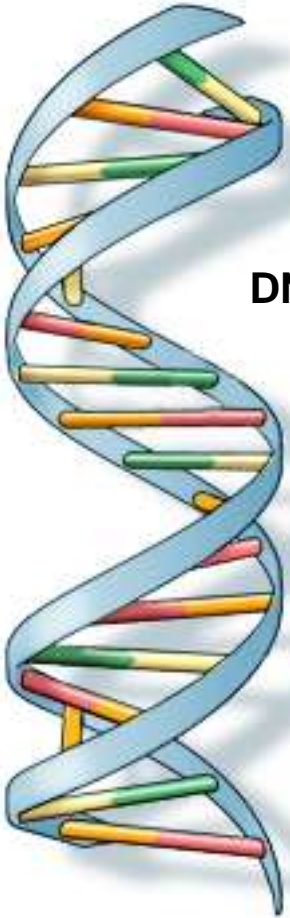

P je jeden ze tří hlavních makronutrientů ve většině hnojiv

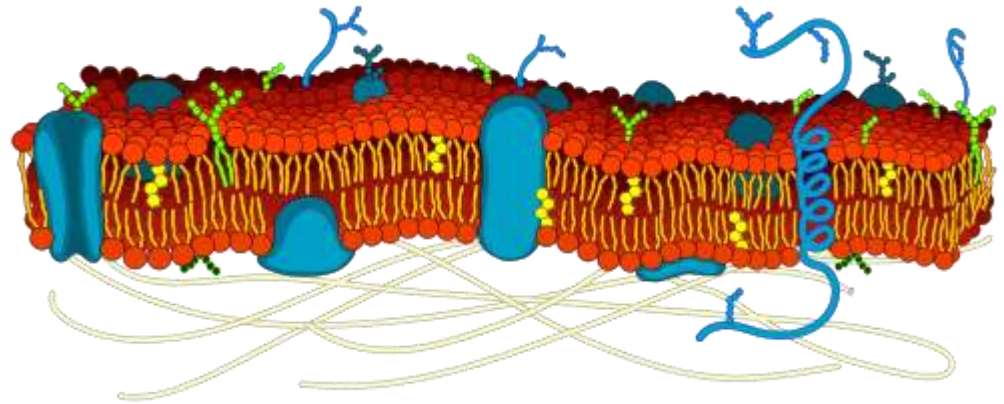

Fosfor je esenciální prvek přítomen v nejdůležitějších biomolekulách

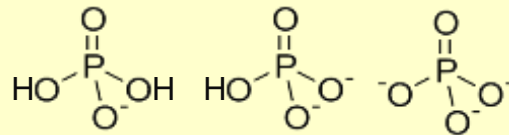
DNA a RNA

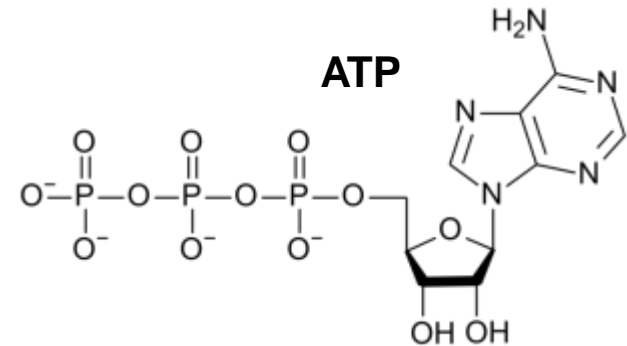
Membránové fosfolipidy

Fosfor (P) je asimilován a využíván jako fosfát (Pi) který je v závislosti od pH ve formě H_2PO_4^- , HPO_4^{2-} nebo PO_4^{3-}

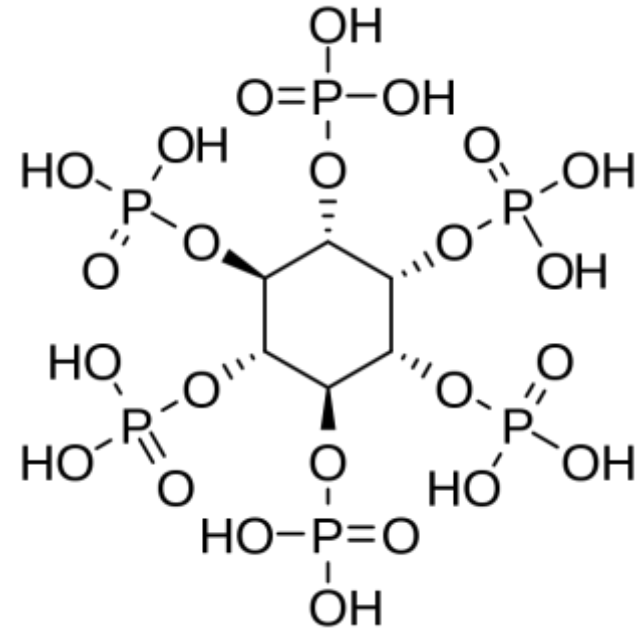
ATP

Fosfor je esenciální prvek přítomen v nejdůležitějších biomolekulách

Zásobní formy fosforu jsou

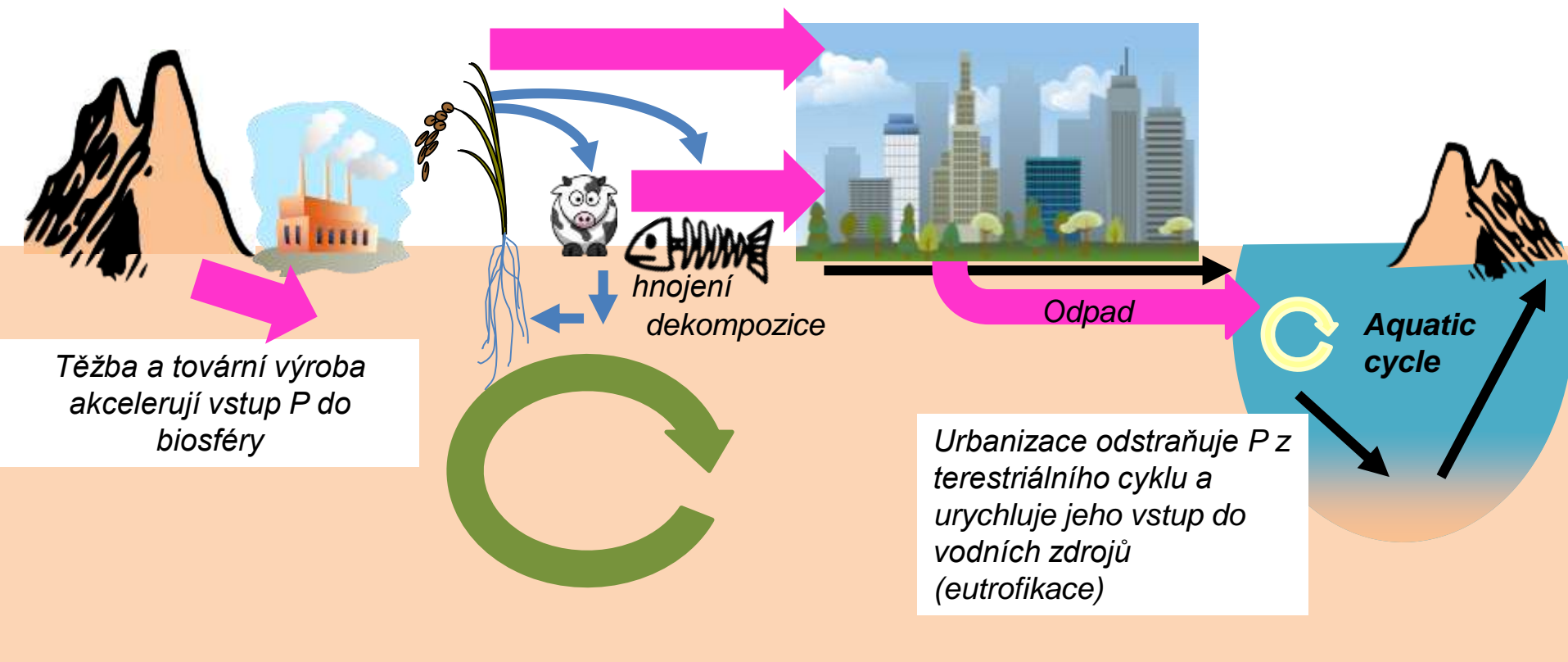
- anorganický fosfát ve vakuole
- Polyfosfáty (lineární polymery anorganického P)
- Fytáty (soli kyseliny fytové s Ca a Mg (fytin), nebo Zn a Fe; K a Mg)

Kyselina fytová

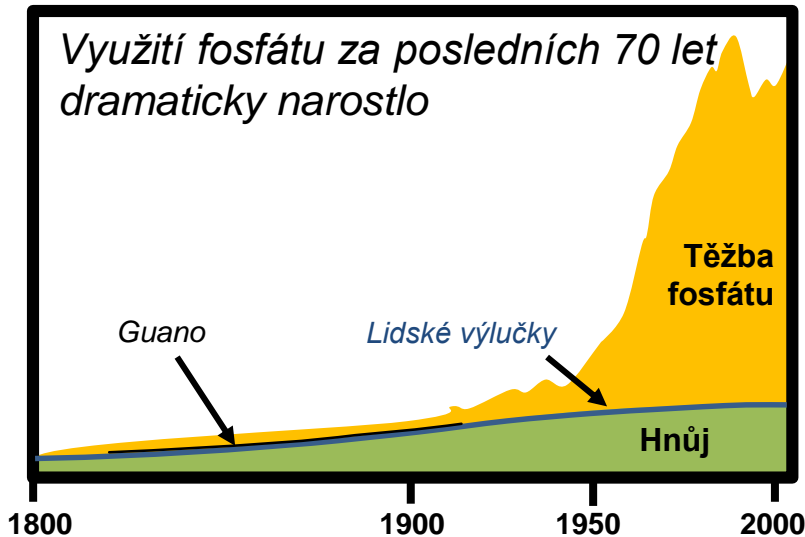
Rostliny jsou součástí globálního cyklu fosforu

Žádný atmosférický zdroj P

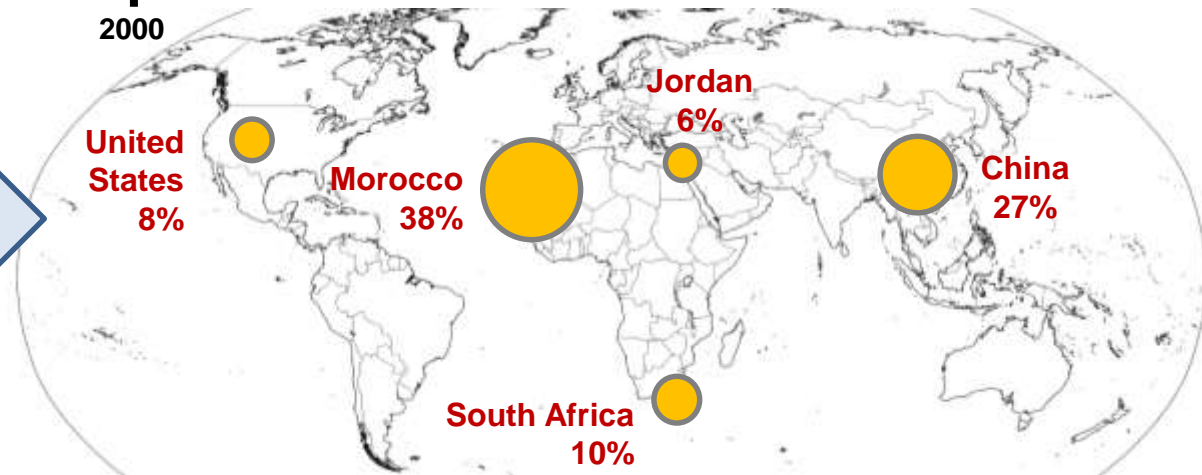
Adapted from Smil, V. (2000). Phosphorus in the environment: Natural flows and human interference. *Annu. Rev. Energy Environ.* 25: [53–88](#) and Vaccari, D.A. (2000). Phosphorus: A looming crisis. *Sci. Am.* June: [54–59](#). See also Elser, J. and Bennett, E. (2011). Phosphorus cycle: A broken biogeochemical cycle. *Nature*. 478: [29-31](#).

Hrozí zásadní nedostatek fosfátu

Blíží se vyčerpání fosfátových zásob způsobitelných pro těžbu

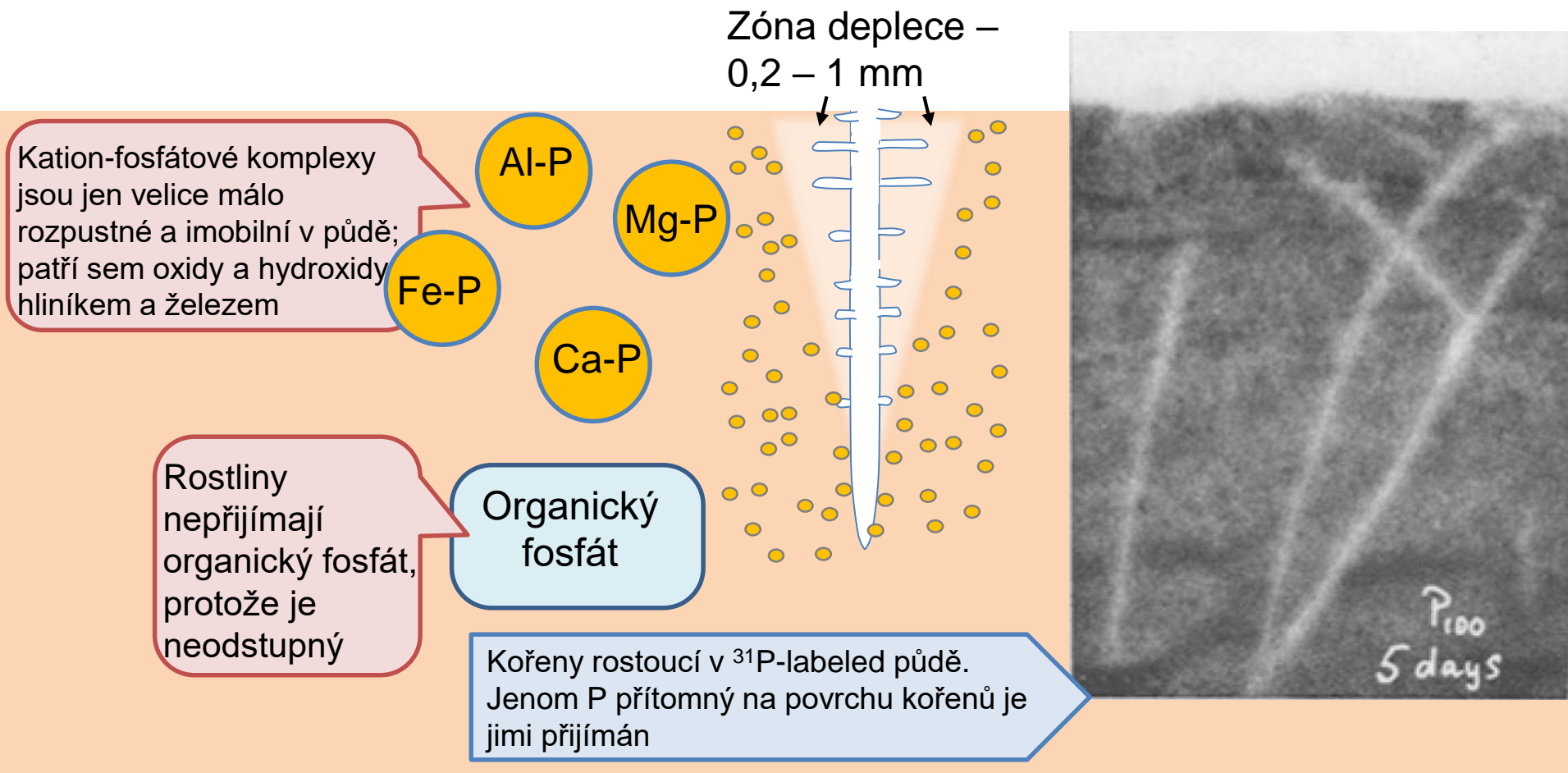
90% světových zásob fosfátu je v pěti zemích

Rostlinné fosfatázy, fytázy a mikrobiální exudáty mohou zvýšit dostupnost P (Pi)

- 20-80 % fosforu v půdě se nachází v organické formě, většina jako kyselina fytová
- Zbytek je v minerální formě, kde je známých zhruba 170 různých molekul
- Půdní mikroby absorbují fosfor a vylučují ho ve formě nerozpustných solí
- Organický fosfor se v půdě pohybuje většinou difuzí, avšak s velice nízkou rychlostí, proto rostliny obvykle velmi rychle vyčerpají dostupný fosfor (který pak difuzí „přitéká“ velice pomalu) a vytvoří zónu deplece fosforu
- Velice důležitá pro absorpci je pak arbuskulární mykorhíza, kde hýfy hub maximalizují plochu pro absorpci
- Pi je pak asimilován prostřednictvím zabudování do ATP (literatura je konfliktní) nebo vytvořením zásobních forem

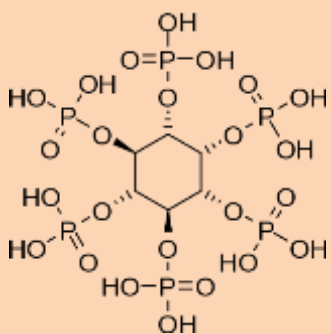
Fosfor se v půdě nachází ve formě nemobilních a nerozpustných komplexů

Rostlinné fosfatázy, fytázy a mikrobiální exudáty mohou zvýšit dostupnost P

Exudáty volně žijících/z rostlinou asociovaných mikrobů

Zóna deplece

Phytate
 $C_6H_{18}O_{24}P_6$

Fytázu produkující bakterie

Kyselé fosfatázy (enzymy)

Organické fosfáty

Malé organické kyseliny z rostliny jako citráty a oxaláty

Malate

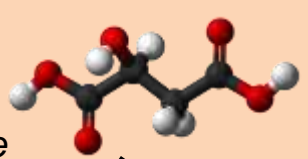
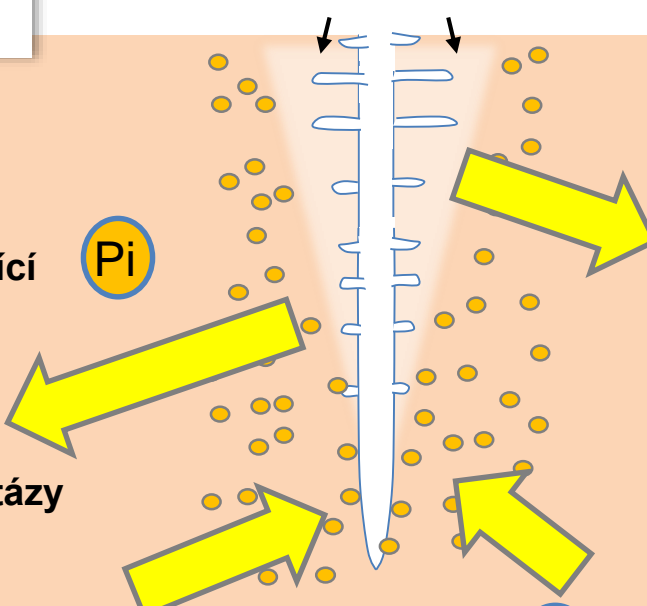
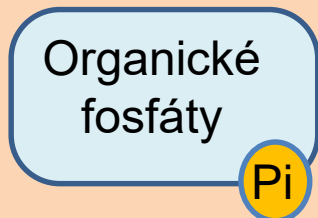
Al-P

Al-Malate

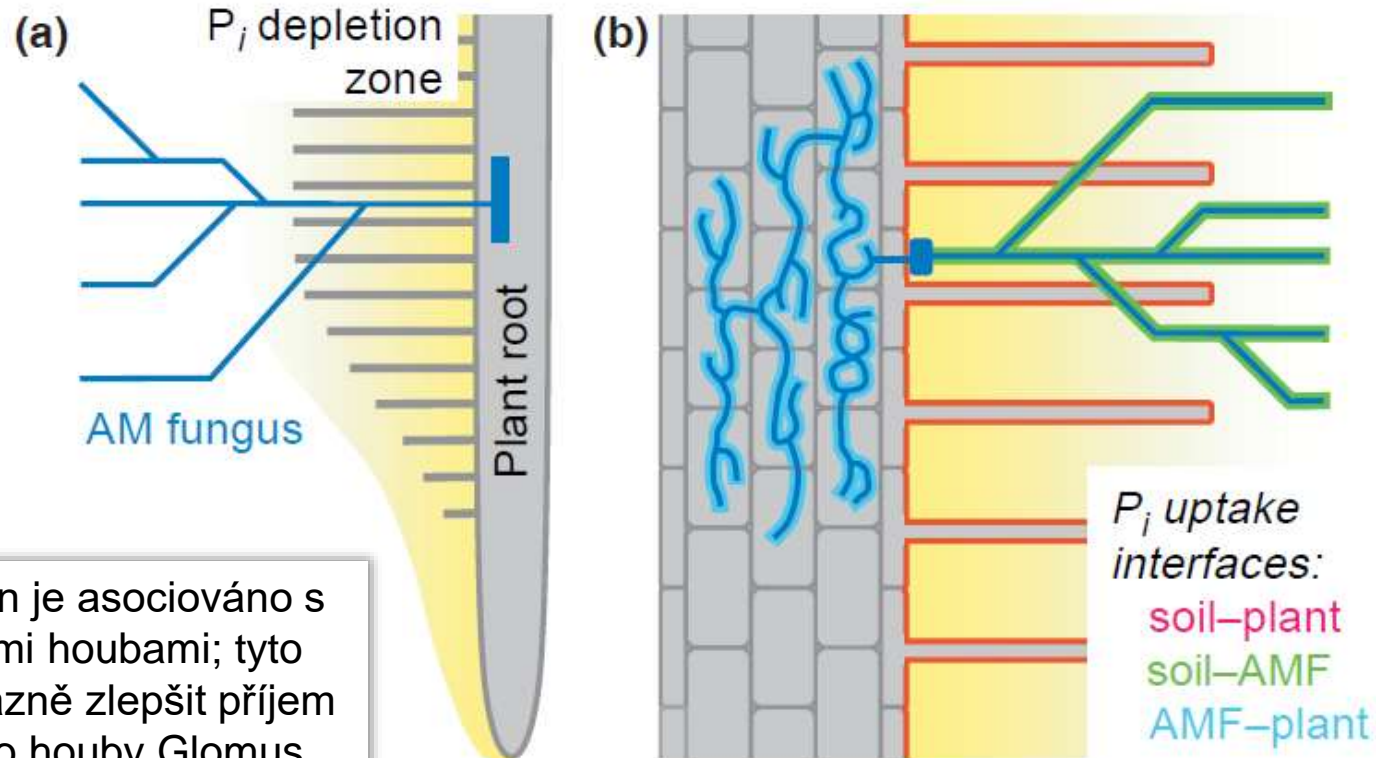
Pi

Pi

Pi

Houby arbuskulární mykorrhizy (AM, AMF) sprostředkují příjem fosfátu u většiny rostlin

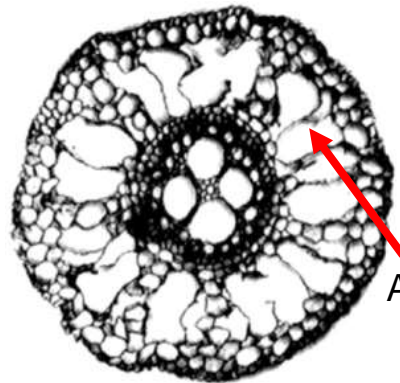
~80% rostlin je asociováno s mykorrhizními houbami; tyto mohou výrazně zlepšit příjem fosforu, jako houby *Glomus*, *Gigaspora* atd

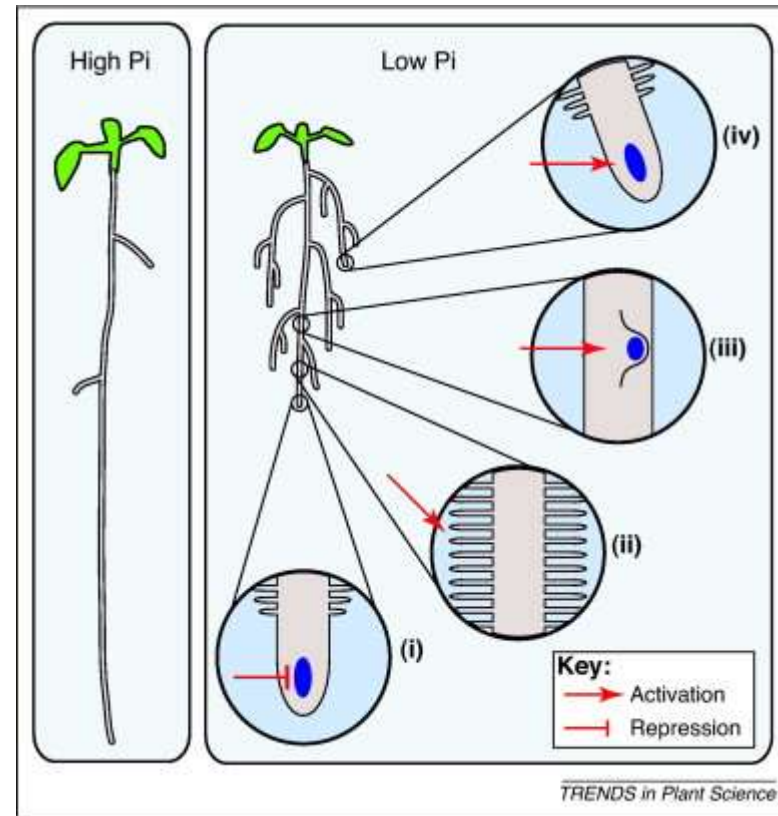
Kořenový systém reaguje na fosfát a snaží se přizpůsobit jeho příjmu

Kořenové adaptace na nedostatek fosforu:

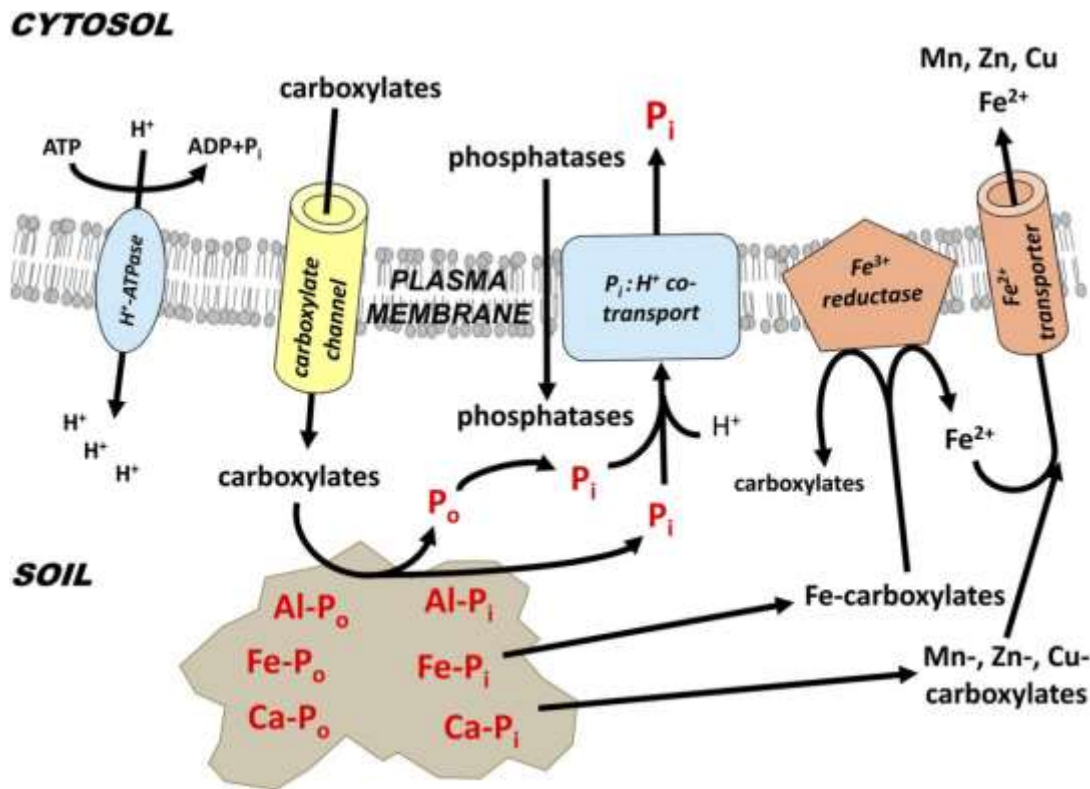
- Snížený gravitropizmus
- Mykorhizní asociace
- Zvýšená formace a prodlužování bočných kořenů a kořenových vlásků, nebo „clusterů“
- Tvorba aerenchymu (metabolicky nenáročný růst)
- Zvýšená tvorba exudátů

Aerenchym

„Cluster“ kořeny zvyšují plochu a množství kořenových exudátů

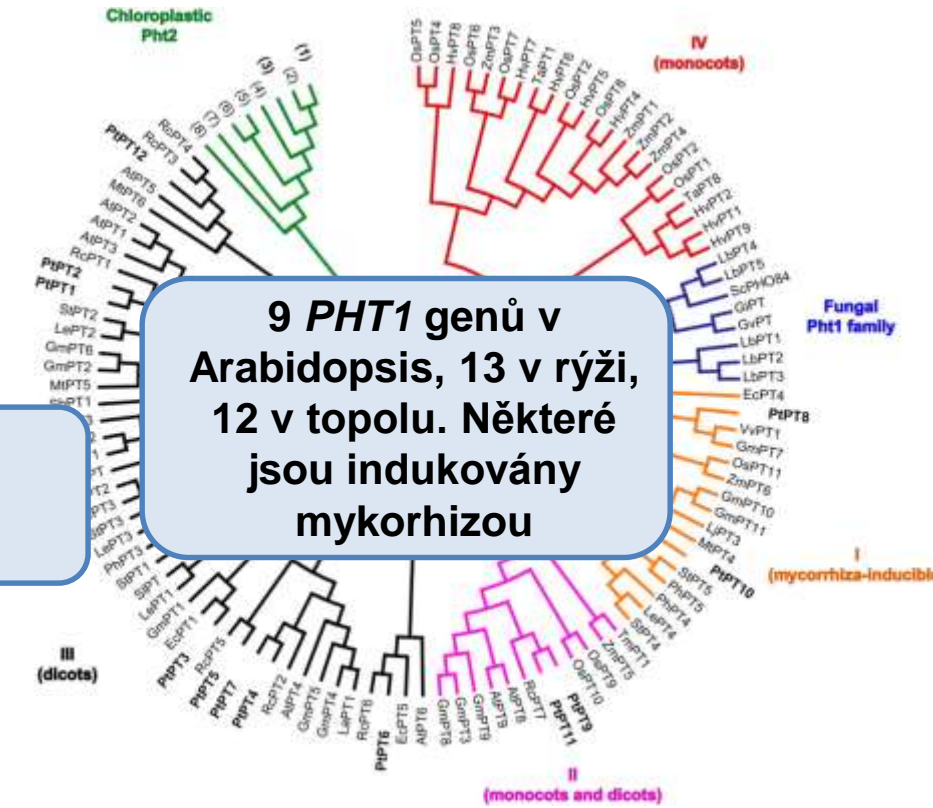
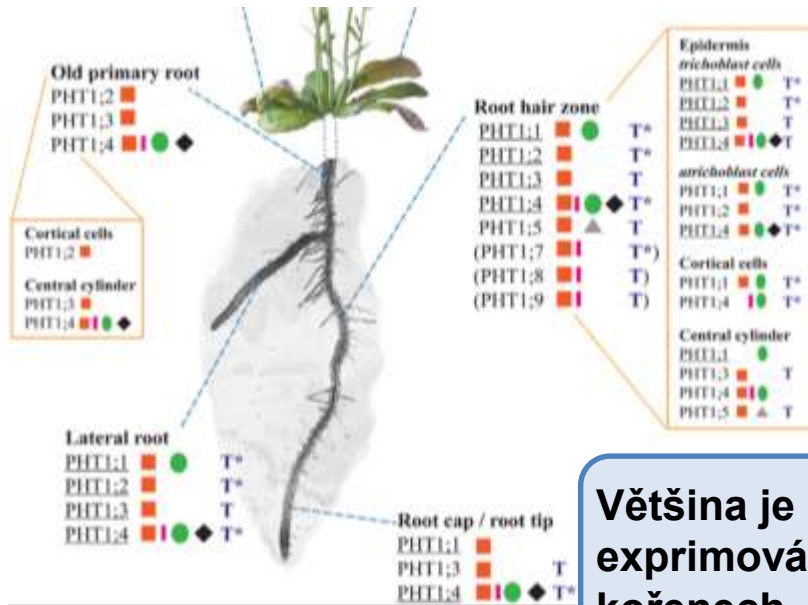

Lupina bílá (*Lupinus albus*) je luštěnina formující „cluster“ kořeny – genetický model pro výzkum

Cheng, L., Bucciarelli, B., Shen, J., Allan, D. and Vance, C.P. (2011). Update on white lupin cluster root acclimation to phosphorus deficiency Plant Physiol. 156: [1025-1032](#). Lambers, H., Clements, J.C. and Nelson, M.N. (2013). How a phosphorus-acquisition strategy based on carboxylate exudation powers the success and agronomic potential of lupines (*Lupinus*, Fabaceae). Am. J. Bot.. 100: [263-288](#).

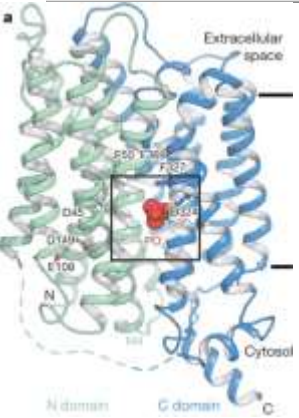
PHT1 fosfátové co-transportéry (Pi:H⁺) prostředkují příjem a transport

9 *PHT1* genů v *Arabidopsis*, 13 v rýži, 12 v topolu. Některé jsou indukovány mykorhizou

Většina je exprimována v kořenech

PHT transportéry jsou H⁺/PO₄³⁻ ko-transportéry, mají 12 membránových domén

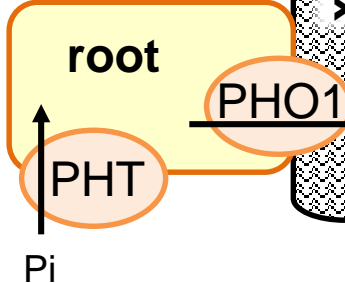

Nussaume, L., Kanno, S., Javot, H., Marin, E., Pochon, N., Ayadi, A., Nakanishi, T.M. and Thibaud, M.-C. (2011) Phosphate import in plants: focus on the PHT1 transporters. *Front. Plant Sci.* 2: [83](#). Pedersen, B.P., et al and Stroud, R.M. (2013). Crystal structure of a eukaryotic phosphate transporter. *Nature*. 496: [533-536](#). Loth-Pereda, V., et al. and Martin, F. (2011). Structure and expression profile of the phosphate Pht1 transporter gene family in mycorrhizal *Populus trichocarpa*. *Plant Physiol.* 156: [2141-2154](#). See also Lapis-Gaza, H.R., Jost, R., and Patrick M Finnegan, P.M. (2014). *Arabidopsis* PHOSPHATE TRANSPORTER1 genes *PHT1;8* and *PHT1;9* are involved in root-to-shoot translocation of orthophosphate. *BMC Plant Biol.* 14: [334](#).

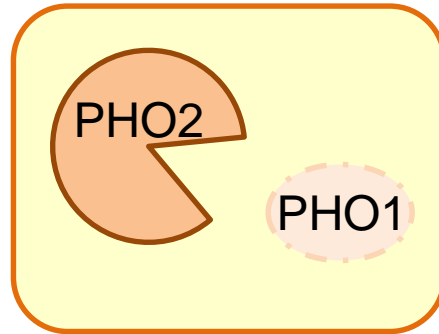
Regulační kontroly zabraňují over-akumulaci Pi

PHO1 je transporter přesouvající Pi do xylému pro transport do nadzemních částí
PHT transportéry přijímají Pi z půdy

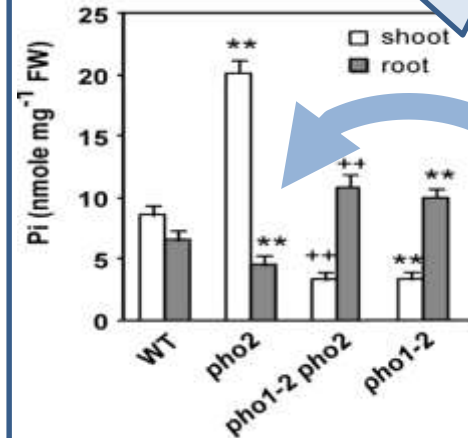
shoot Pi

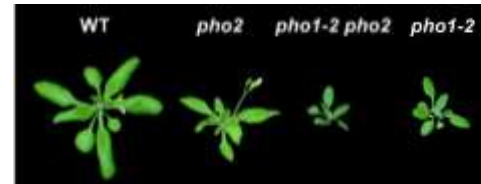
PHO2 je E2 ligáza která cílí na transportéry a způsobuje jejich proteolýzu

V *pho1* mutantech, příliš mnoho Pi je akumulováno v kořenech

V *pho2* mutantech, je hodně Pi akumulováno v nadz. Částech a málo v kořenech; z důsledku neregulace transportu

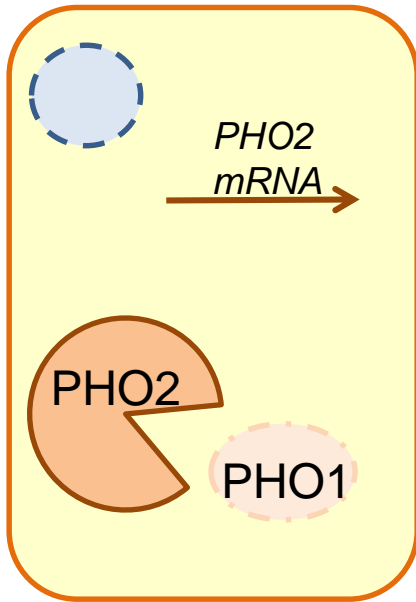

Delhaize, E., and Randall, P.J. (1995). Characterization of a phosphate-accumulator mutant of *Arabidopsis thaliana*. *Plant Physiol.* 107: 207–213; Liu, T.-Y., Huang, T.-K., Tsenga, C.-Y., Lai, Y.-S., Lin, S.-I., Lin, W.-Y., Chen, J.-W., Chiou, T.J. (2012). PHO2-dependent degradation of PHO1 modulates phosphate homeostasis in Arabidopsis. *Plant Cell* 24: 2167–2183.

PHO2 akumulace je regulována expresi miR399 (micro-RNA 399)

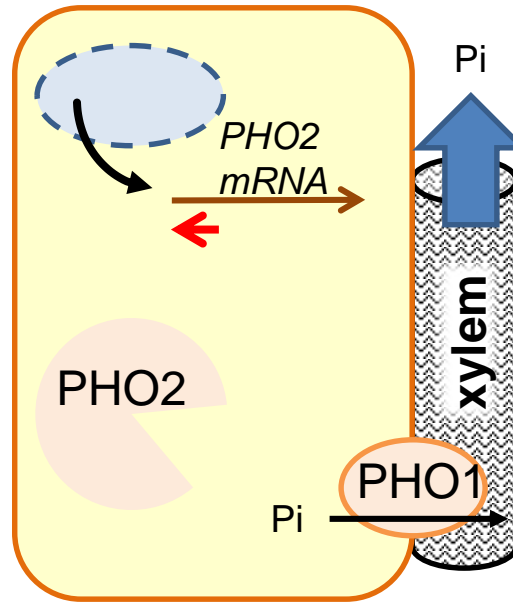
Když je Pi dostatek, PHO2 reguluje PHO1 pro degradaci

+ Pi

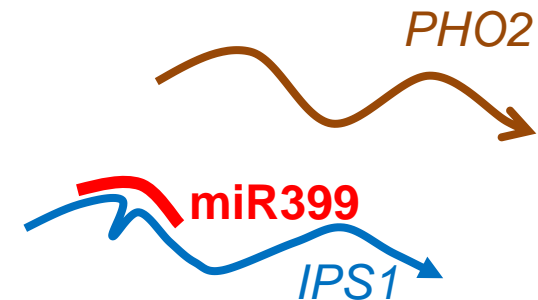

P nedostatek indukuje expresi miR399, která vede k degradaci mRNA PHO2 (snížení množství PHO2)

- Pi

Nekódující RNA - *IPS1* je velice podobná PHO2 RNA, slouží pro jemnou regulaci efektů miR399; stabilním navázáním miR399, *IPS1* podporuje PHO2 expresi

Draslík: potaš – popel v květináči (potassium - ashes in the pot)

Draslík je esenciální makroživina

Zlepšuje
fertilitu

Maintains turgor
and reduces wilting

Zlepšuje
toleranci ke
stresu
Reguluje
enzymatickou
aktivitu

Reguluje stomata

Zpevňuje
buněčné stěny

Udržuje balans
iontů

Stimuluje
translokaci
produktů
fotosyntézy

Symptomy nedostatku

[K⁺] v půdě = ~0.1 – 1 mM
[K⁺] v cytoplasmě rost.
buněk = ~100 mM

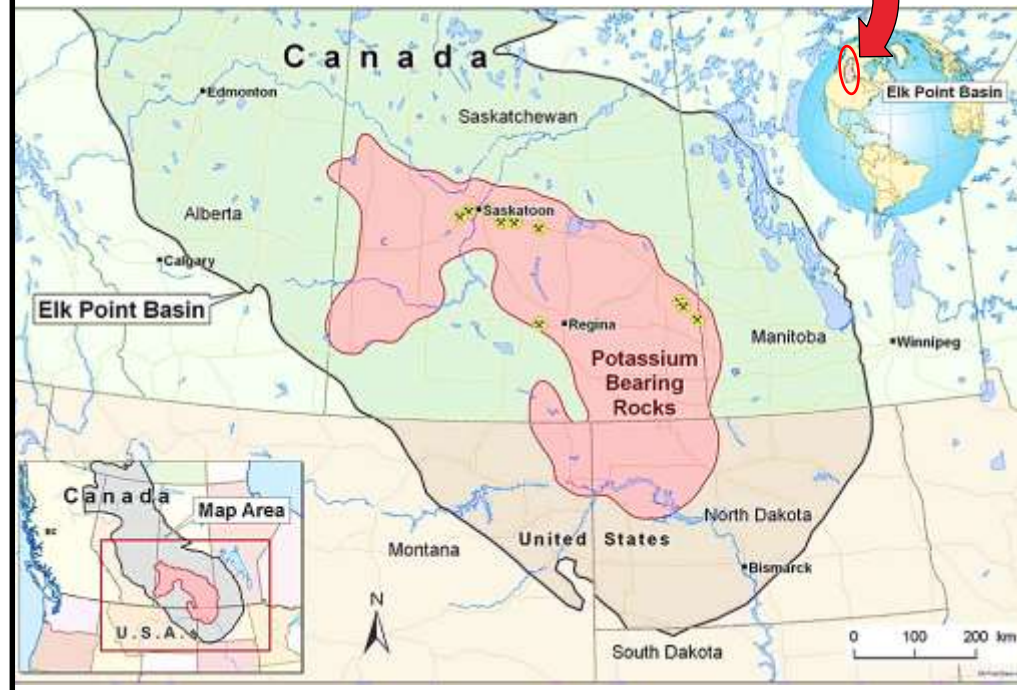
Draslíkaté hnojiva jsou dobývána ze země jako “potaš”

Potaš je termín zahrnující mnoho forem draslíku:

- KCl (potassium chloride, *aka* sylvite)
- K_2SO_4 (potassium sulfate)
- K_2CO_3 (potassium carbonate)
- $\text{K}_2\text{Ca}_2\text{Mg}(\text{SO}_4)_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ (polyhalite)
- *etc.*

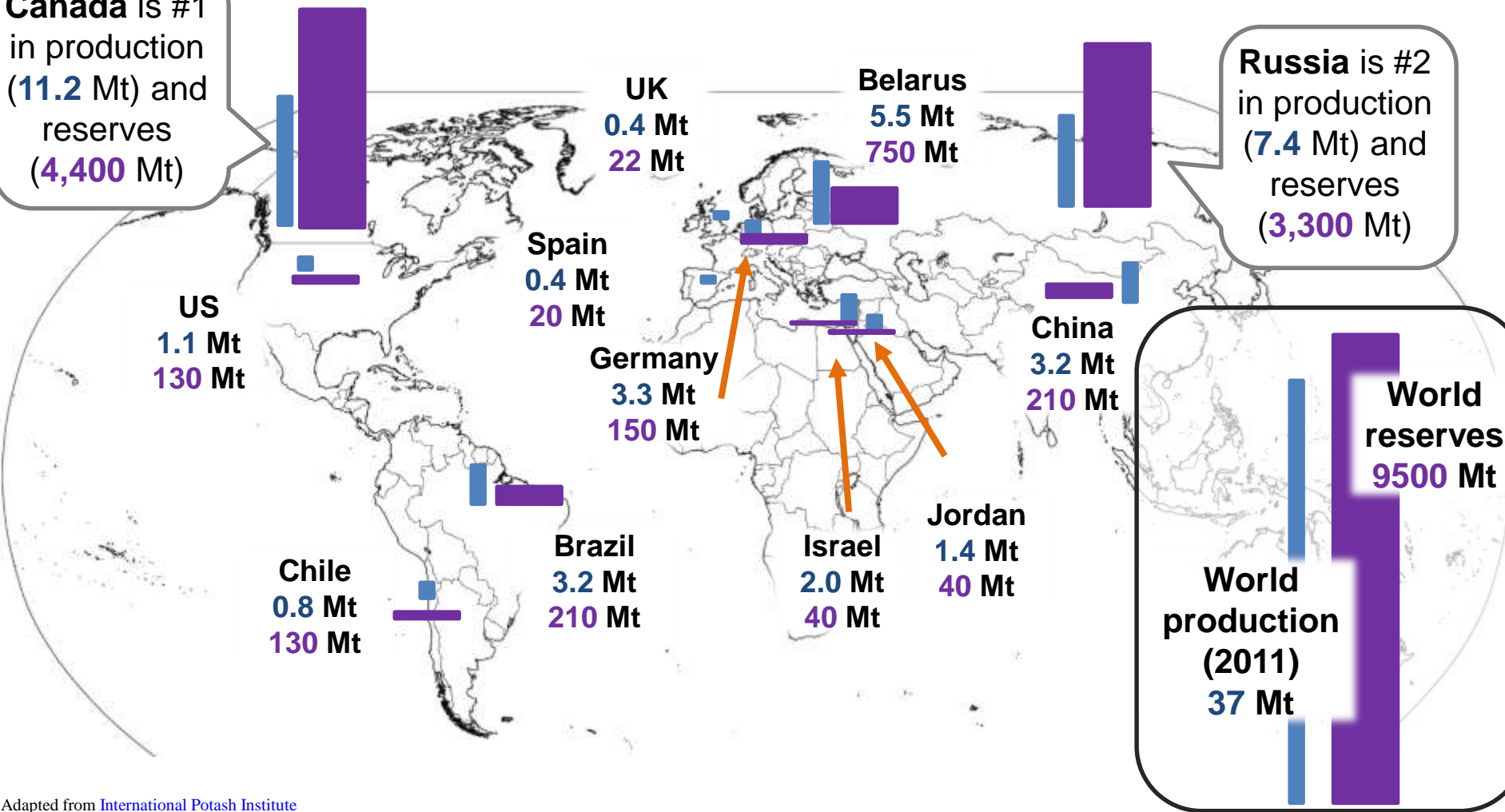
Téměř polovina světových zásob draslíku je v Saskatchewan, Canada

Ceny potaše jsou velice volatilní, producentů je málo

Canada is #1
in production
(11.2 Mt) and
reserves
(4,400 Mt)

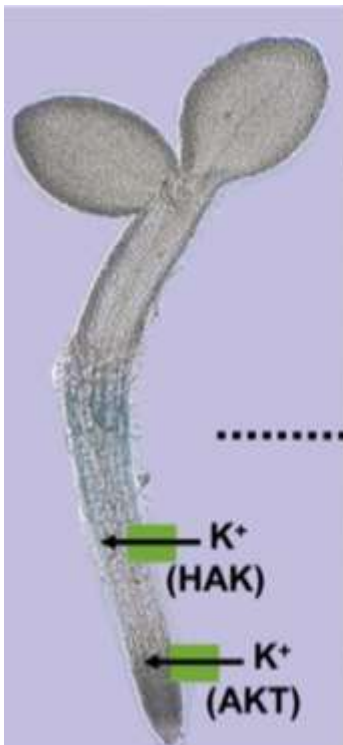
Russia is #2
in production
(7.4 Mt) and
reserves
(3,300 Mt)

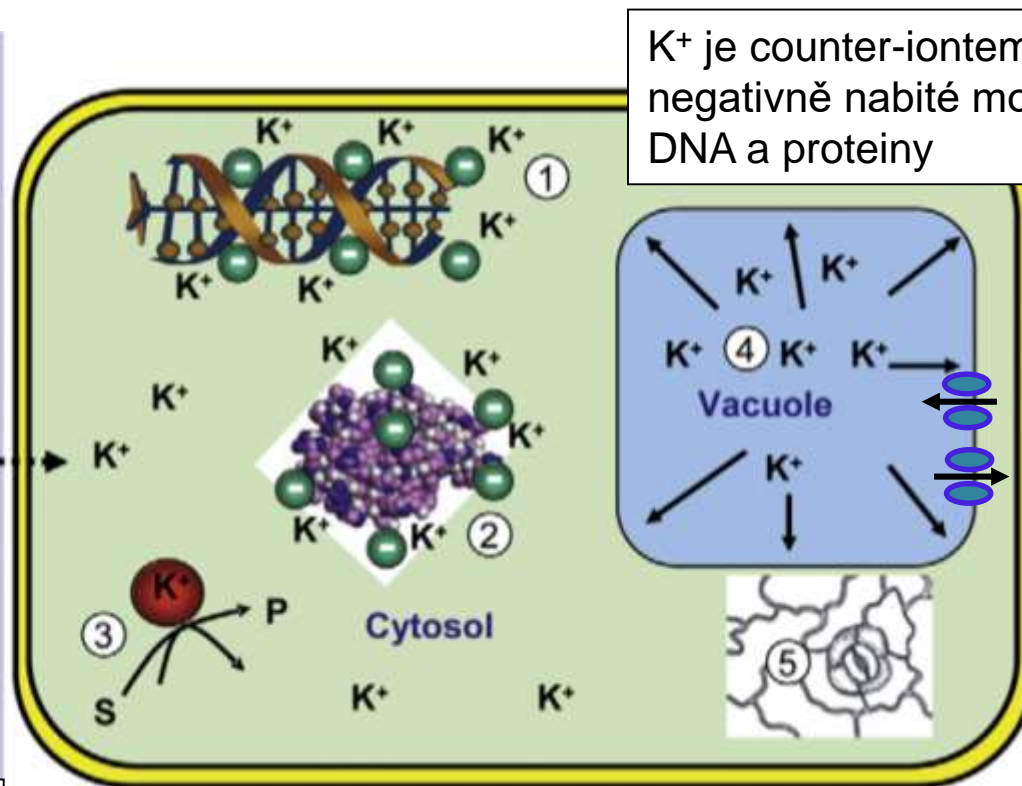
Adapted from [International Potash Institute](http://www.internationalpotashinstitute.com)

Draslík je pro rostliny esenciální

K^+ příjem zahrňuje vysoko a nízko afinitní transportéry

K^+ je kofaktorem některých enzymů

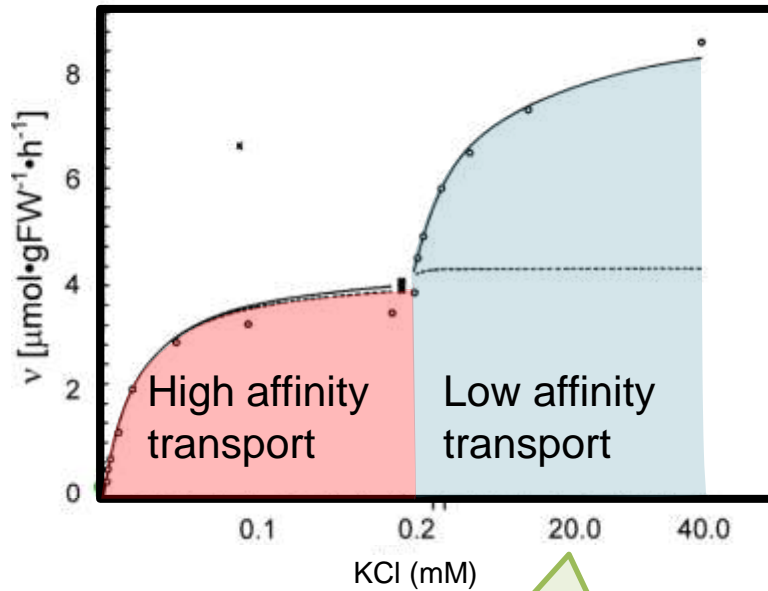
Cytoplazmatická koncentrace 80-200 mM

K^+ je counter-iontem pro negativně nabitě molekuly jako DNA a proteiny

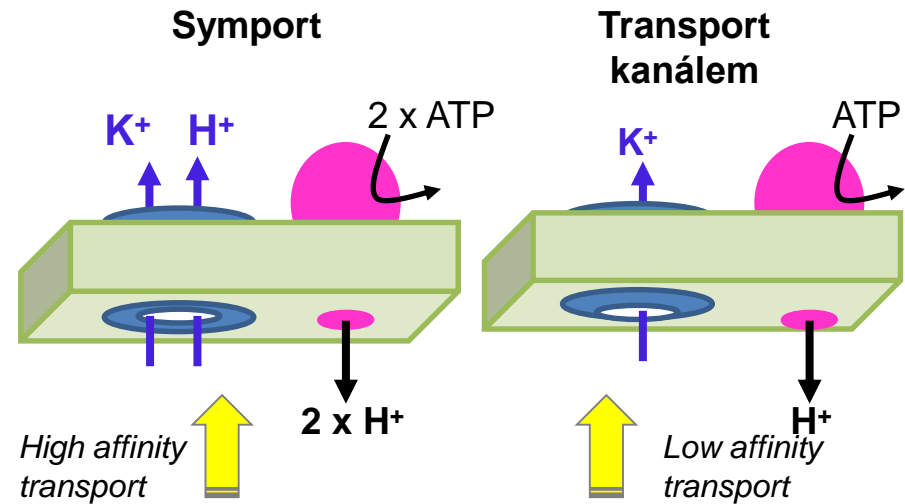
K^+ se pohybuje dovnitř a ven z vakuoly skrz specifické transportéry

Jako hlavní vakuolární kation, K^+ přispívá k expanzi buněk, včetně průduchů

První objevený princip transportu draslíku: Bifázický (biphasic uptake)

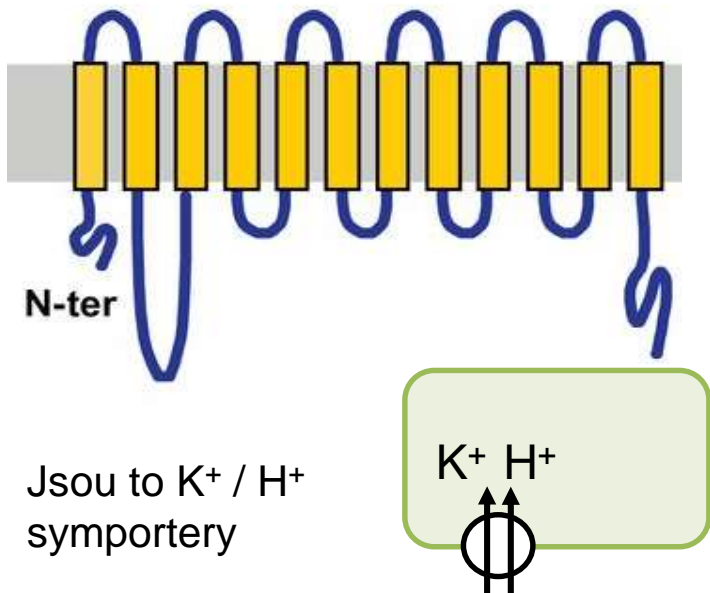
Epstein et al popsali dvě fáze příjmu K⁺ v kořenech ječmene

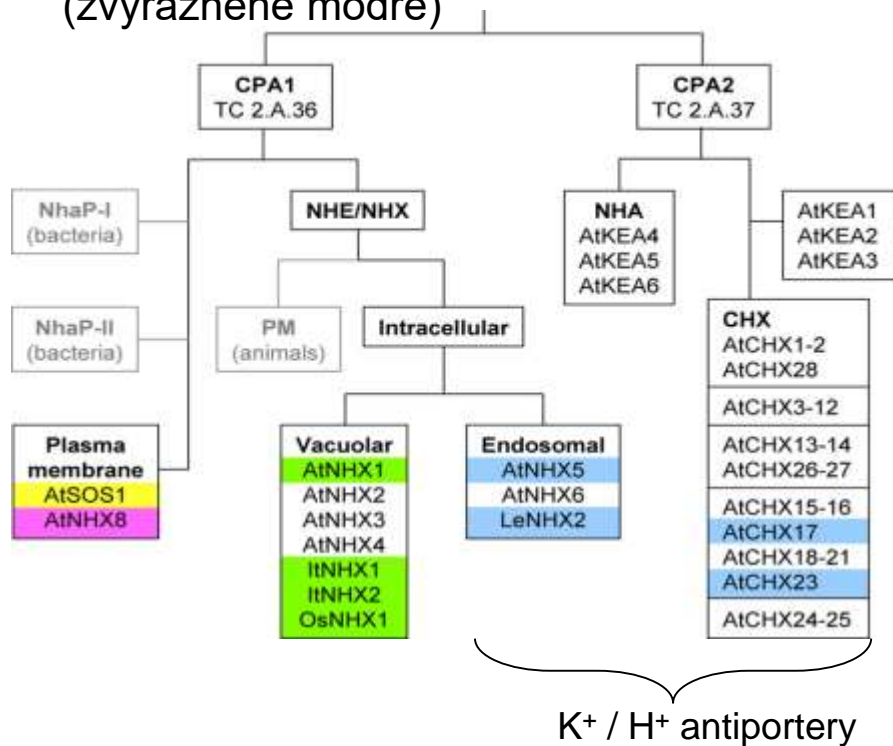
Je potřeba více energie, když je nedostatek K⁺ v půdě

Je několik typů transportérů K⁺

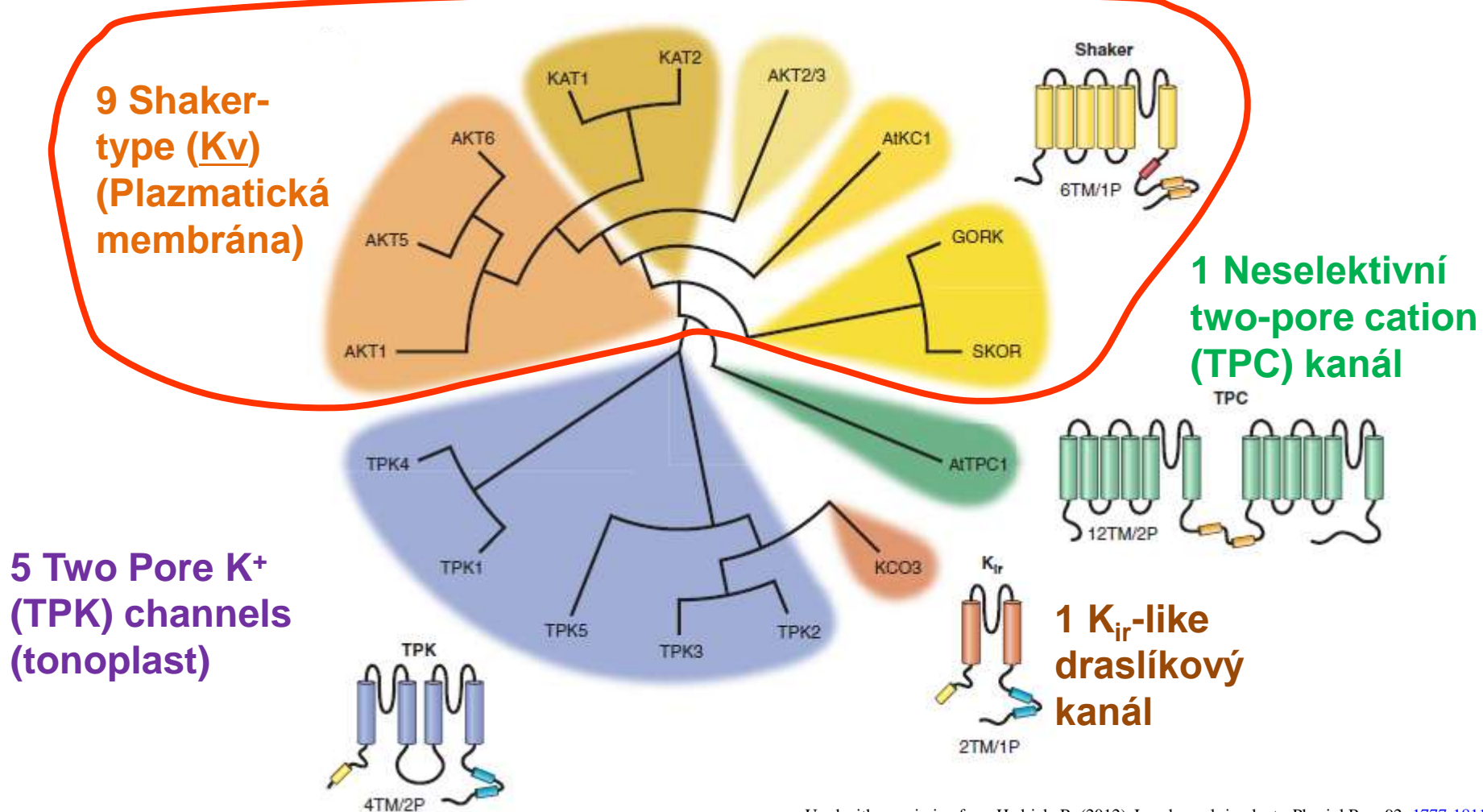
KT/KUP/HAK transportéry jsou odpovědné za většinu high-affinity příjmu v kořenech, 13 genů in *Arabidopsis* a 27 u rýže

Někteří členové **CPA** (Cation Proton Antiporter) rodiny transportérů přispívají k K⁺ příjmu (zvýrazněné modře)

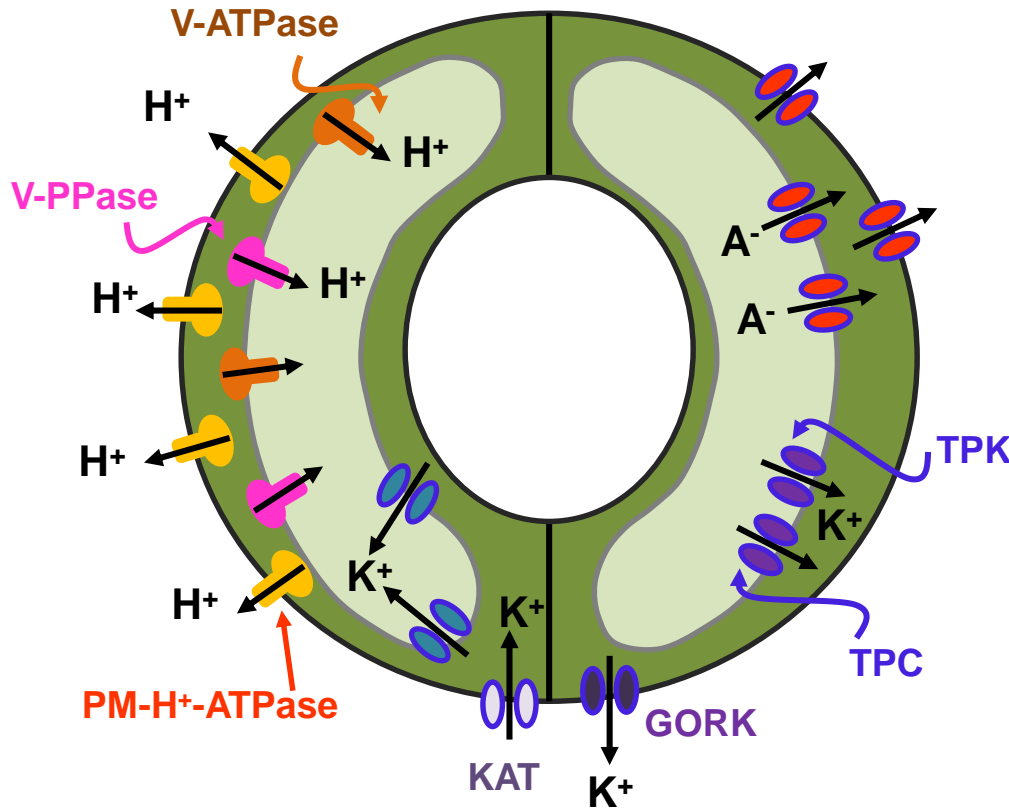

V Arabidopsis je 15 genů kódujících draslíkové iontové kanály

Svěrací buňky průduchů jsou modelovým systémem pro studium K⁺ transportu

Otevřené Zavřené

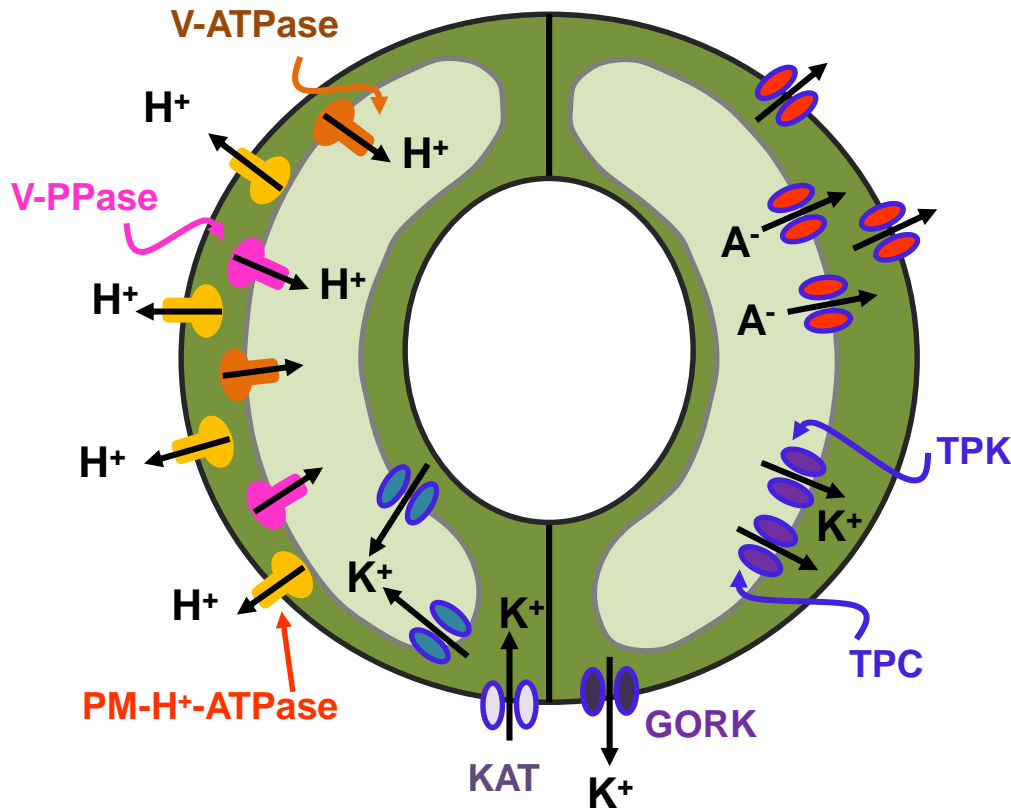

Množství informací a přemíra studií o těchto buňkách z nich udělalo modelový organizmus pro studium membránového transportu všeobecně

Hills, A., Chen, Z.-H., Amtmann, A., Blatt, M.R. and Lew, V.L. (2012). OnGuard, a computational platform for quantitative kinetic modeling of guard cell physiology. *Plant Physiol.* 159: [1026-1042](#) Chen, Z.-H., Hills, A., Bätz, U., Amtmann, A., Lew, V.L. and Blatt, M.R. (2012). Systems dynamic modeling of the stomatal guard cell predicts emergent behaviors in transport, signaling, and volume control. *Plant Physiology.* 159: [1235-1251](#).

Svěrací buňky průduchů jsou modelovým systémem pro studium K^+ transportu

Otevřené Zavřené

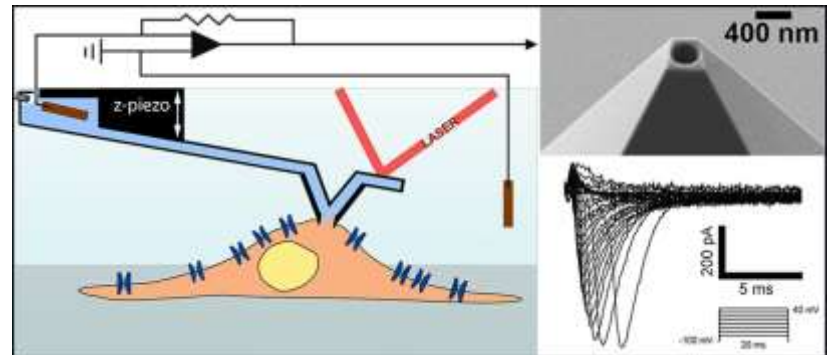
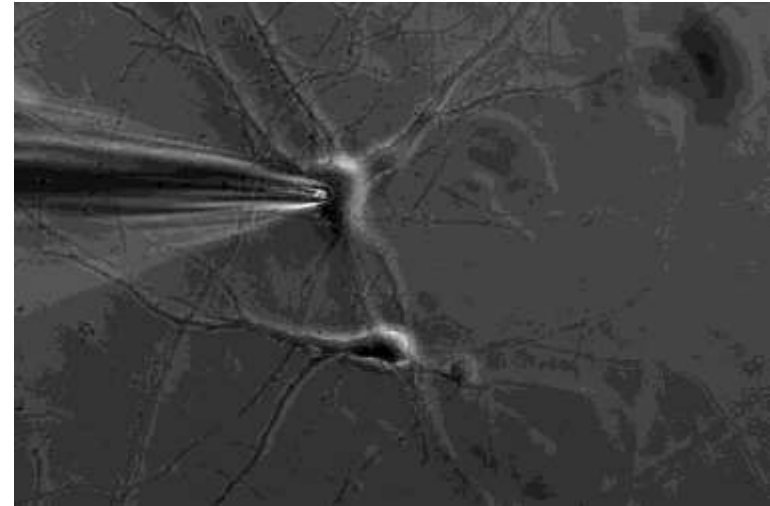
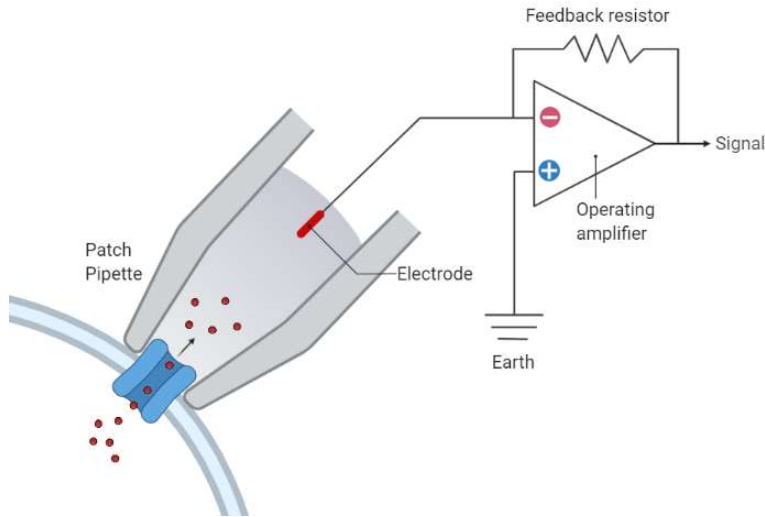

Množství informací a přemíra studií o těchto buňkách z nich udělalo modelový organizmus pro studium membránového transportu všeobecně

Rainer Hedrich, University of Würzburg

Svěrací buňky průduchů jsou modelovým systémem pro studium K^+ transportu

Síra: Čistý vzduch vede k deficienci u rostlin

Poškození
kyselým
deštěm

Eliminace síry z
průmyslového
znečištění vedlo k
deficienci síry zejména
u řepky a obilovin

5377123

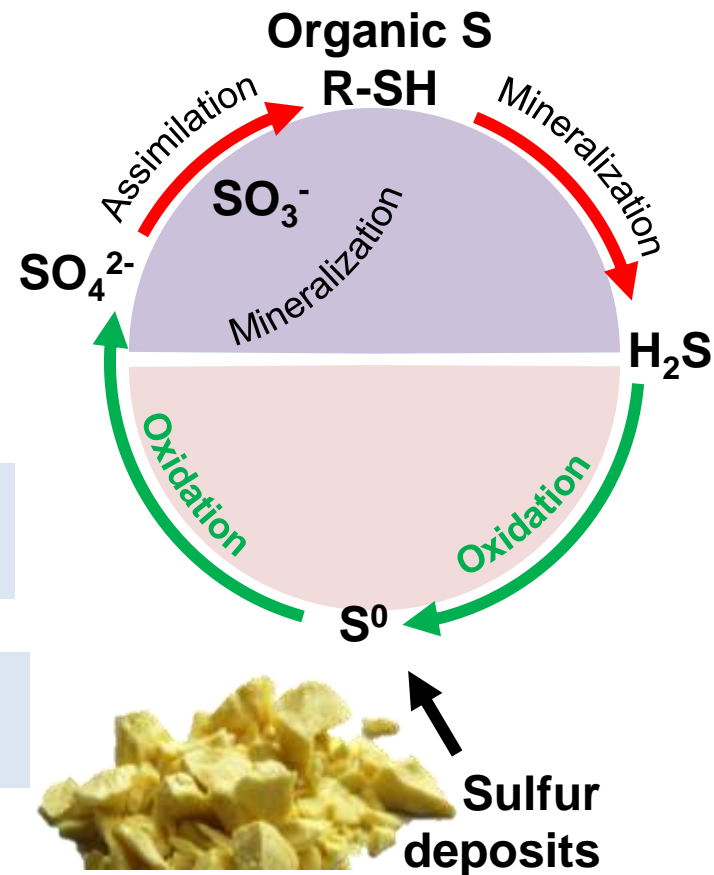

Síra se v půdě nachází v mnoha anorganických formách

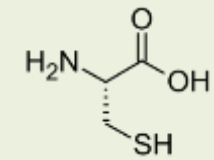
Species	Name	Oxidation State
S^{2-} , H_2S , $R-SH$	Sulfide	-2
S^0 , S_8	Sulfur	0
SO_2	Sulfur dioxide (toxic gas)	+4
SO_3^-	Sulfite	+4
SO_4^{2-}	Sulfate	+6

Rostliny přijímají síru z půdy jako SO_4^{2-} a v menší míře ze vzduchu jako SO_2 nebo H_2S

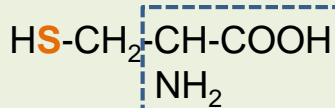
H_2S bývá v nejnovější literatuře označován za signální molekulu, plynní formu signálu

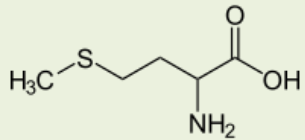
Síra je esenciální makronutrient v aminokyselinách & jiných látkách

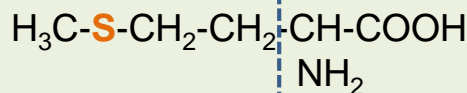
Cysteine (Cys)

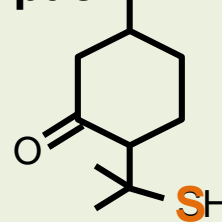
Aminokyseliny

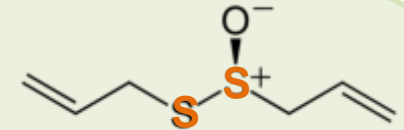
Methionine (Met)

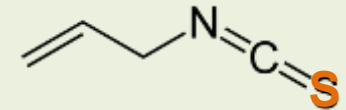
Vůně nebo zápach

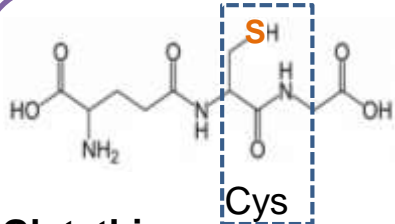
Mercapto-*p*-menthan-3-one (blackcurrant)

Allicin (garlic flavor)

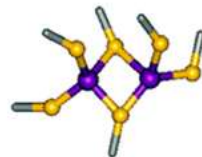
Allyl-isothiocyanate (horseradish flavor)

Glutathione

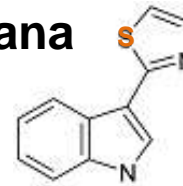
Glutathione is an amino acid derivative involved in Redox reactions

Oxidace/redukce, transport kovů a detox

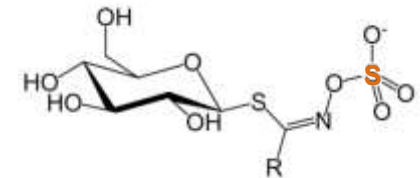
Domain 1 of wheat E_c (2162)
Zn₂Cys₆

Obrana

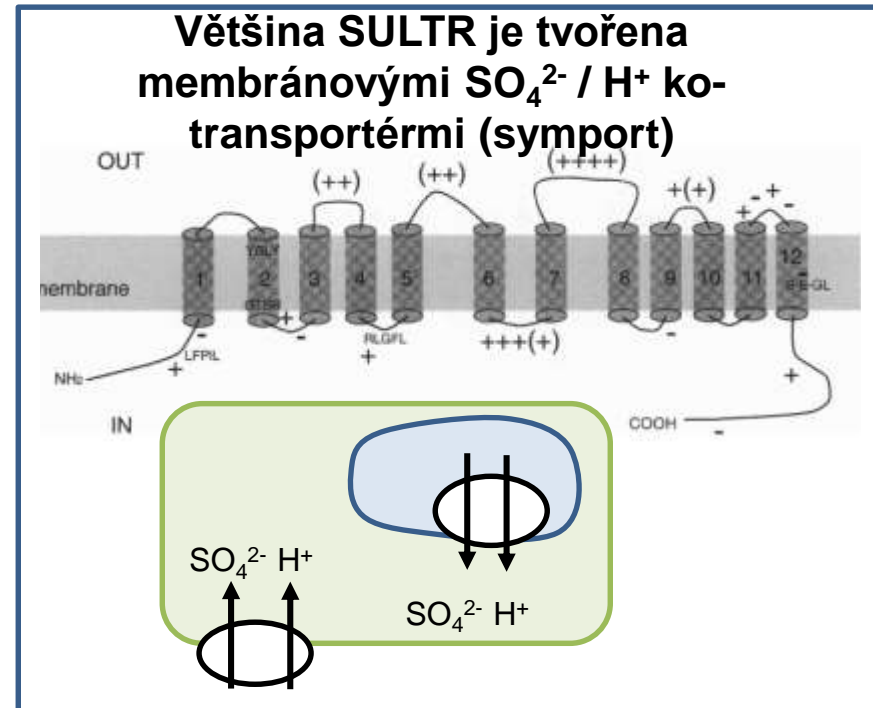
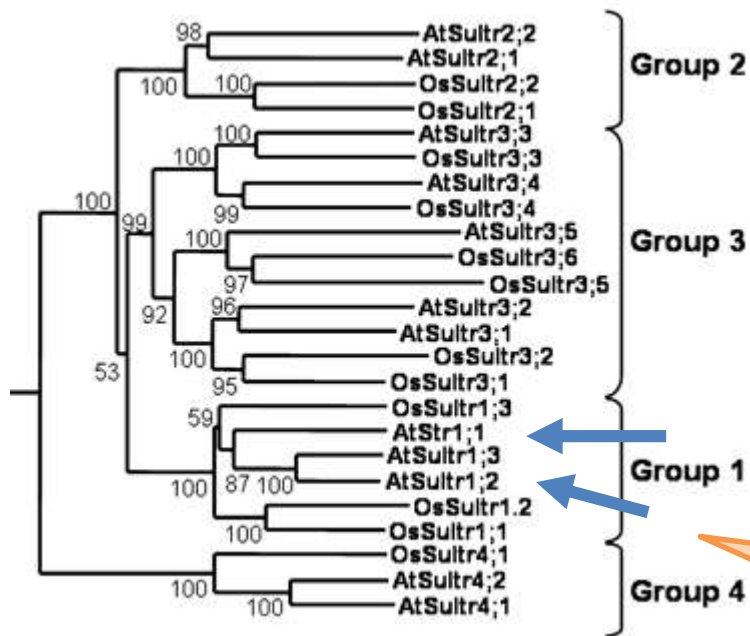
Camalexin is a defense compound induced by pathogens

Glucosinolates are anti-herbivores

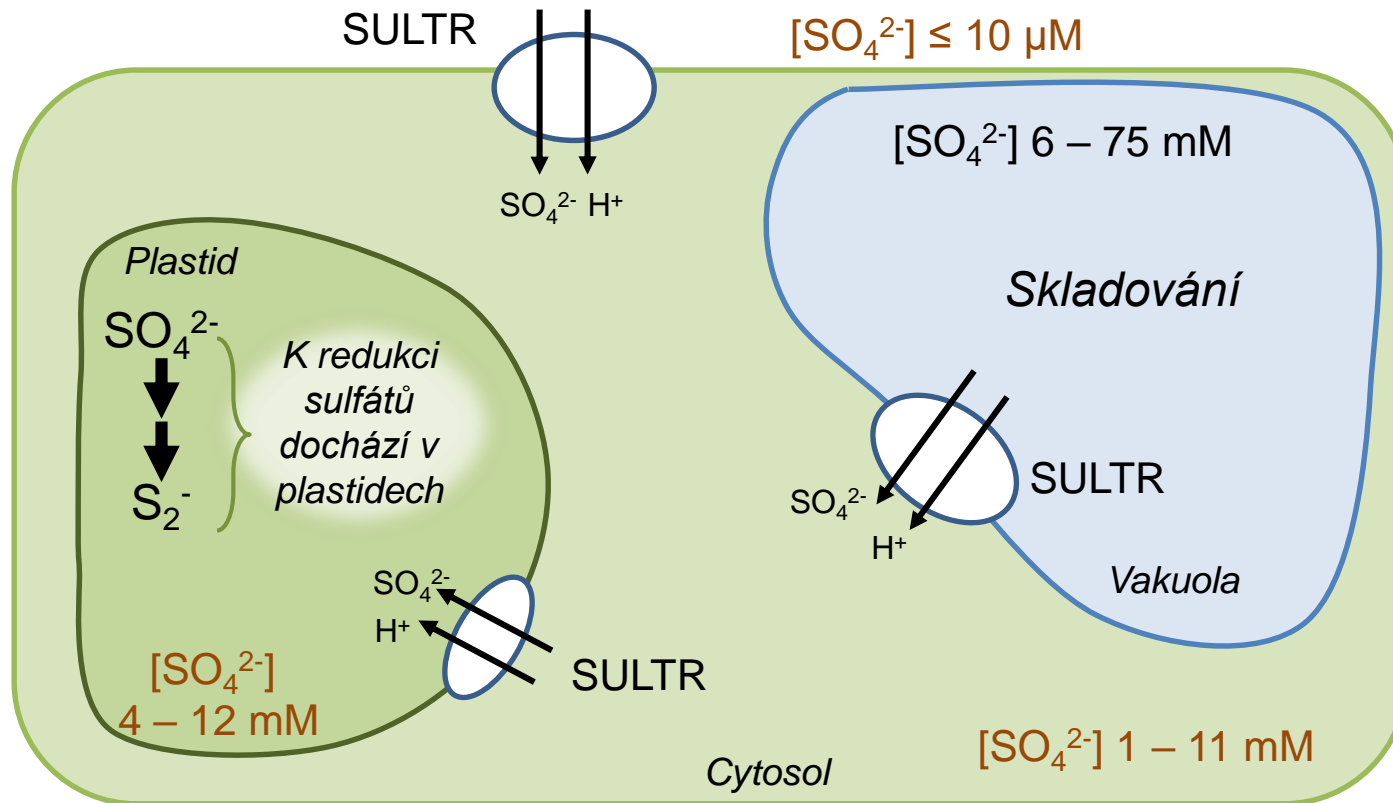
Příjem síry probíhá primárně skrz SULTR transportéry

U *Arabidopsis*, 12 genů kóduje SULTR transportéry

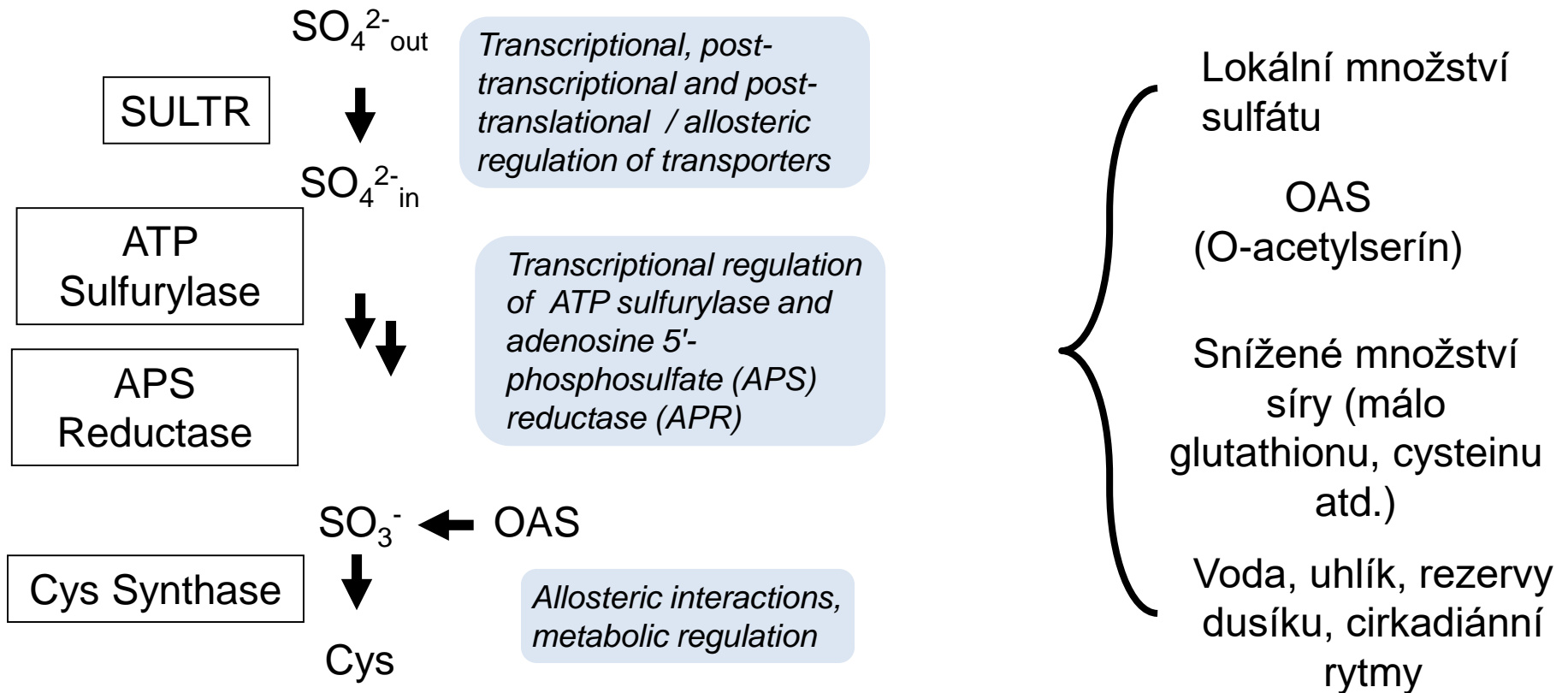

Primární asimilace v kořenech probíhá skrz SULTR1;1 a SULTR1;2

U vyšších rostlin, SULTR transportéry ovlivňují vnitrobuněčný transport

Příjem a asimilace síry jsou metabolicky regulovány

Rostliny a prvky: minerální výživa rostlin

skupina	IA	IIA	IIIB	IVB	VB	VIB	VII B	VIII B	VIII B	VIII B	IB	IIB	IIIA	IVA	VA	VIA	VIIA	VIIIA
perioda																		
1	1 H vodík																	2 He helium
2	3 Li lithium	4 Be beryllium											5 B bor	6 C uhlík	7 N dusík	8 O kyslík	9 F fluor	10 Ne neon
3	11 Na sodík	12 Mg hořčík											13 Al hliník	14 Si křemík	15 P fosfor	16 S síra	17 Cl chlor	18 Ar argon
4	19 K draslík	20 Ca vápník	21 Sc skandium	22 Ti titan	23 V vanad	24 Cr chrom	25 Mn mangan	26 Fe železo	27 Co kobalt	28 Ni nikl	29 Cu měď	30 Zn zinek	31 Ga gallium	32 Ge germanium	33 As arsen	34 Se selen	35 Br brom	36 Kr krypton
5	37 Rb rubidium	38 Sr stroncium	39 Y yttrium	40 Zr zirkonium	41 Nb niob	42 Mo molybden	43 Tc technecium	44 Ru ruthenium	45 Rh rhodium	46 Pd palladium	47 Ag stříbro	48 Cd kadmium	49 In indium	50 Sn cín	51 Sb antimon	52 Te tellur	53 I jod	54 Xe xenon
6	55 Cs cesium	56 Ba baryum	57 La * lanthan	72 Hf hafnium	73 Ta tantal	74 W wolfram	75 Re rhenium	76 Os osmium	77 Ir iridium	78 Pt platina	79 Au zlato	80 Hg rtuť	81 Tl thallium	82 Pb olovo	83 Bi bismut	84 Po polonium	85 At astat	86 Rn radon
7	87 Fr francium	88 Ra radium	89 Ac ** aktinium	104 Rf rutherfordium	105 Db dubnium	106 Sg seaborgium	107 Bh bohrium	108 Hs hassium	109 Mt meitnerium	110 Ds darmstadtium	111 Rg roentgenium	112 Cn kopernicium	113 Uut ununtrium	114 Uuq ununquadium	115 Uup ununpentium	116 Uuh ununhexium	117 Uus ununseptium	118 Uuo ununoctium

* lanthanoidy

** aktinoidy

58 Ce cer	59 Pr praseodym	60 Nd neodym	61 Pm promethium	62 Sm samarium	63 Eu europium	64 Gd gadolinium	65 Tb terbium	66 Dy dysprosium	67 Ho holmium	68 Er erbio	69 Tm thulium	70 Yb ytterbium	71 Lu lutecium
90 Th thorium	91 Pa protaktinium	92 U uran	93 Np neptunium	94 Pu plutonium	95 Am amerícium	96 Cm curium	97 Bk berkelium	98 Cf kalifornium	99 Es einsteinium	100 Fm fermium	101 Md mendelevium	102 No nobellium	103 Lr lawrencium

79
Au
zlato
protonové číslo prvku
značka prvku
český název prvku

Makroživiny Nezbytné pro život rostlin. Obsah prvku v rostlině je minimálně 1 g na 1 kg sušiny.

Mikroživiny Nezbytné pro život rostlin. Obsah prvku v rostlině je maximálně 0,1 g na 1 kg sušiny.

Benefiční prvky Mají příznivý vliv na růst rostlin. Některé z nich mohou být nezbytné pro určité rostlinné druhy.

Těžké kovy Vyskytují se v životním prostředí (přirozeně nebo jako znečištění způsobené lidskou činností) a pro rostliny jsou **jedovaté**.

Mikroživiny nebo benefiční prvky, které ve vysokých koncentracích působí na rostliny jako jedovaté těžké kovy.

Hliník má na většinu rostlin účinky typické pro těžké kovy. Existují ale výjimky, kdy jeho nízké koncentrace podporují růst (např. u řepy cukrovky a čajovníku).

Ústav experimentální
botaniky AV ČR, v. v. i.

zpracoval Jan Kolář, Ph. D.,
Ústav experimentální botaniky AV ČR
www.ueb.cas.cz/cs
www.facebook.com/UEBavcr

použitá literatura:

N. A. Campbell, J. B. Reece (2006): Biologie. Computer Press, Brno
S. Procházka et. al. (1998): Fyziologie rostlin. Academia, Praha
L. Pavlová (2006): Fyziologie rostlin. Karolinum, Praha
E. Tylová (2011): Minerální výživa rostlin. Přednáška na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, http://kfrserver.natur.cuni.cz/lide/edmunz/mineral/webove_stranky/index.htm